ZAHRADNÍ HOSPODÁŘSTVÍ.

Postup a popis prací ovocnářských, zelinářských, květinářských a včelařských dle měsíců ročních se stručným návodem, kterak získaný přirozený výnos upravovati a zužitkovati.

ONDŘEJ PISCH.

Se 66 vyobrazeními.

V BRNĚ 1902.

NAKLADATEL * A. PÍŠA * KNIHKUPEC.

Svým milým dítkám, aby vždy hledaly zábavu v ušlechtilé práci ceny trvalé,

z lásky věnuje

jejich tatoušek.

Předmluva.

Práce v zahradě patří zajisté k nejušlechtilejší zábavě, a každý rád spěcha po svém povolání, aby v ní pookřál. Leč nedostatek praktického návodu je příčinou, že nevyužije se všude místa náležitě, že pěstěné byliny nepřinašejí žádoucí sklizně, ano že někdy práce v zahradě i omrzuje.

Systematické návody nestačí. Pojednavají sice o pěstění každého druhu rostlinného mnohdy dosti obšírně, ale nepodavají milovníku zahrady, který v ní může prodleti denně jen poměrně kratkou dobu, náležitého přehledu, *v kterou dobu a kterak* vykonavati práce u každého z odvětví zahradního hospodařství.

Toutéž chybou trpí *vyučování školní.* Látka probírá se najednou, žáci ji třeba umí, ale v době, kdy se má prace vykonávati, na ni ani nepomyslí.

Rozvržením a popisem prací v zahradě na jednotlivé měsíce u všech odvětví zahradního hospodářství docílí každý jasného přehledu, která práce mu nastava, a kterak ji provésti.

Jelikož práce v zahradě závisí na podnebí, teplotě a počasí uzna každý, že není možno určiti dobu prací pro všechny krajiny a pro každý

rok *zcela přesně*. Každý sám zná odchylky tyto a proto nezanedbávaje příznivých okolností bude hleděti provésti práce v naznačeném postupu vždy v dobu nejpříhodnější.

Vzhledem k výnosu velesl. c. k zemské školní rady v Brně e dne 18. září 1900 č. 9720 doufáme, že spis náš bude vítanou pomůckou učiteli při vyučování, z něhož vyloučí nepraktické *souborné podávání* látky žákům a zavede *včasné ponaučování*. Starším učitelům postačí pouhé vytčení práce, mladší rádi uvítají i popis prací těch. Žáci poznačí si počátkem měsíce v hodině přírodopisné do poznamek připadající práce, a budou doma pobídkou, aby i v domácí zahradě byly vytčené výkony v čas a řádně provedeny. Poněvadž budou míti důkladný návod, sami ochotně se chopí mnohých prací a stanou se podporou rodičům, užívajíce při tom volného času způsobem ušlechtilým.

Že máme na mysli jen zaměstnání v zahradě jako ušlechtilou zábavu, obíráme se toliko pěstěním v malém a druhů méně choulostivých. Kdo chce provozovati zahradnictví jako živnost, potřebuje ovšem návodu obšírnějšího a proto bude zde mnoho postrádati. Leč účelem tohoto spisu není vyučiti zahradnictví, nýbrž jen podati návrh, kterak využiti zahrady k vedlejšímu zaměstnání připamatováním prací, které, kdy a jak se mají vykonávati. S tohoto hlediska budiž tedy posuzována. Milovníku zahrady ještě tuto doporučujeme občasnou návštěvu vzorných zahrad.

Odevzdávaje práci svou veřejnosti, pokládám za svou milou povinnost upozorniti, že p. Jiří Jirschík, zahradník v cukrovaru v Kojetíně, laskavě doplnil práci mou četnými praktickými

radami, květinářství pak téměř celé dle jeho pokynů je sepsano, slečna Amalie Tomanova laskavě se postarala o pokyny potřebné u zpracování a uchování ovoce i zeleniny dle vlastní zkušenosti a různých pramenů; slečna Karla Minaříkova učitelka v Kojetíně, pak vypracovala celou stať o včelařství, již ředitel p. Antonín Placher prohlédl Budiž jim za to zde veřejný dík ochotně vzdán!

V Kojetíně, v dubnu 1902.

Ondřej Pisch,
učitel měšťanských škol.

Část přípravná.

Ovocnářství.

Význam.

Vysoká cena **ovocnářství** vyplývá z jeho vlivu na *mravní hodnotu* člověka a pro jeho značnou *cenu hospodářskou.*

Ovocnárství zaměstnavá ušlechtile člověka po celý rok, udržuje jej na čerstvém vzduchu a poskytuje jemu zdravých plodů

Hospodařská cena ovocnářství jeví se ve výnosném využití půdy na rovinách i stráních a ve vlivu jeho na zvýšení sklizně picních rostlin pod stromy pěstovaných. Ovocnářstvím dodáváme krajině malebnosti, chráníme straně před zpustnutím a dodělávame se značného peněžitého zisku.

Vypočítává se, že vynáší půl *ha* polnosti ročně čistého výnosu 17·60 K, $1/2$ *ha* louky 15 K, avšak $1/2$ *ha* půdy stromovım obsazené 31·20 K, kterýžto výnos převyšuje jen vinařství, jež vynaší z $1/2$ *ha* půdy 32 K.

Rozvržení stromů ovocných.

Stromy ovocné dělíme dle semene na *jádernaté* a *peckovité.*

Mezi stromy *jádernaté* počítáme z našich stromu hrušeň, jabloň a kdoule, mezi stromy *peckovité* švestky, trešně, broskve, meruňky a ořechy.

Dle doby dozrání plodů rozeznáváme druhy letní, podzimní a zimní.

Jelikož ovocné stromy daří se jen v krajinách, jejichž průměrná teplota roční neklesá pod 7^0 R, a ježto, ma-li ovoce dozráti, vyžadují v létě průměrné teploty 12^0 R, musíme býti opatrni při volbě druhů, poněvadž by nám ovoce druhů zimních v podnebí studenějším nedozrálo Tu sázíme jen druhy letni a podzimní, které dozrávaji, ale později.

Obr. 1. Pyramída obyčejná.

Dle vzrůstu jmenujeme *stromy vysokokmenné, polovysokokmenné* nebo *zákrsky*. Těmto dávame různou podobu, oněm vedeme korunu v podobě kužele. Nejobyčejnější tvary zakrskové jsou *pyramída, špalírový tvar: kordony* a *palmety*.

Zákrsky doporučují se pro zahrady zelinářské, poněvadž nevrhají mnoho stínu, pak v menších zahradách a kolem budov.

Nevyžaduji mnoho místa a dodavají velmi

chutné a úhledné ovoce. Vedení jejich potřebuje však větši pozornosti a zvláštní dovednosti.

Dle jakosti ovoce rozvrhujeme stromy na druhy *tabulové* a *hospodářské.*

Obr. 2. Pyramída vřetenovitá (fuseau).

Obr. 3. Kordon svislý.

Ovoce tabulové je chuti jemnější a požívá se většinou nepřipravované. Platí se draze

Ovoce hospodářské se zpracováva na víno, ocet, kompoty, dava se do různých moučníků, suší se atd.

V odborných knihach ovocnářských označuje se jakost ovoce těmito značkami:

××! = výtečné ovoce tabulové
×× = dobré ovoce tabulové
× = ovoce tabulové
++! = výtečné ovoce hospodářské
++ = dobré ovoce hospodařské
+ = ovoce hospodařské.

Povaha a druhy stromů.

Jabloně daří se nejlépe v půdě silné, mírně vlhké, spokojují se i s půdou chudší. Na svazích

Obr. 4. Vodorovný kordon jednoramenný.

Obr. 5. Vodorovný kordon dvouramenný.

k jihu obrácených méně jim svědčí. Dosahují stáří 60—80 let.

Z letních druhů zrají *hrachůvky* nejdříve (už v červenci), během srpna jablko viržinské a v září češou se *letní parmena* a jablko *skořicové*.

Obr. 6. Palmeta se šikmými větvemi o dvou etažích.

Z podzimních druhů doporučuje se jablko *malinové* (čili žebrnáč podzimní), má červené maso, *kardinal žíhaný* (či svítkové jablko), nazývá

Obr. 7. Palmeta podoby »U«. Obr. 8. Palmeta Verrierova.

se pro svou velikost »funtové«, *parména šarlatová, reneta orleanská, car Alexandr,* který je velký, ale dlouho nevydrží, a j.

Z druhů zimních jsou znamá *jablka panenská, zlatá parména, jádernáč Ribstonův* a různé *renety,* z nichž *kaselská,* protože spokojuje se s půdou chudou, pak Baumannova a *kožená* zasluhují rozšiřovaní

Hrušně vyžadují půdy hluboké a teplé. Snesou nejméně vlhka ze všech stromů. V půdě kamenité hynou brzy, jinak však dosahují stáří i 200 let.

Z letních druhů pěstují se u nás *„jakubinky"*, *„salcburky"* (solnohradky), *„pražanky"*, pak *máslovky sedá* a *bílá.*

Z podzimních druhu doporučuje se *máslovka dřevobarevná, lahvice Boskova* a j.

Z druhů zimních pěstujeme bohatě nesoucí *máslovku Napoleonovu, vévodkyni z Angoulèmu, máslovku Dielovu, děkanku* a j.

Trešním svědčí půda suchá, proto vysazují se na straně. Dosahují stáří 40—60 let. Ze všech jejich druhů nejrozhlášenější jsou t. zv. *skalky.* Jiné druhy jmenují se dle velikosti a barvy *vrabčinky* (drobné), *bělice* (barvy žlutočervené) a j.

Višně nezapouštějíce hluboko kořenů spokojují se s půdou mělkou. *Královna Hortensie, višně španělská* a *ostheimská* jsou její druhy.

Amarelky či zkrátka *amrle* podobají se zevnějškem bělicím, ale chutí se chýlí k višním.

Švestky daří se i v půdach vlhkých, poněvadž kořeny nevyhanějí do hloubky. Vysazujeme je tudíž do nížin. Hynou brzy, v 25 až 30 letech.

Patří k nim slívy či *rynglotty* zelené, žluté, červené, modré, pak žluté *mirabelky* či špendlíky, dále *karlátky* a *doranzie.*

Broskve a meruňky (marhule) potřebují písečnaté půdy kypré, teplé a polohy proti studeným větrům chraněné. Sazíme je proto nejraději ke zdím proti jižní straně obráceným. Vydrží 20 30 let. Nejdříve hynou kusy šlechtěné na podkladu mandlovém. Rostou sice rychle, ale nesestárnou Za podklad nejlépe se hodí mirabelky.

Ořech vlašský vyžaduje půdy hluboké, suché a polohy teplé. Výtrva i 100 let.

Volba druhů ovocných záleží také na účelu a rozsahu ovocnářství.

Pro domácí potřebu volíme druhy ovocné dle jakosti a polohy půdy tak, abychom stále měli ovoce od jara až do pozdní zimy. Tento způsob doporučuje se však jen v menších zahradách.

Při sadařství obchodně prováděném byl by způsob tento nerozumný. Tu jedná se vypěstiti ovoce draze prodejné *s malými výlohami*.

Nejdráže prodává se ovoce skoré nebo velmi pozdní, a nejméně výloh vyžaduje ovoce, které nemusíme dlouho ani opatrovati ani prodávati Dle toho pěstujeme druhy velmi skoré nebo velmi pozdní a v téže roční době dozrávající. Kde musí hlídač býti placen pro nestejně dozrávající ovoce od července do listopadu, se ovoce příliš zdražuje.

Vedle stromů právě jmenovaných velmi rozšířené je pěstovaní **srstek, rybizů, ořechů lískových a vinné révy**.

Srstky či **angrešt** zvelebil se v Anglii, odkudž právě pochazejí názvy různých druhů. Pěstuje se jako keř nebo stromek na podkladě rybizu divokého (rybes aurea). Je barvy červené, zelené, žluté i bílé.

Podobně **rybiz.**

Ořech lískový daří se nejlépe na chladnějších stranich (severních, severovýchodních nebo severozapadních). Výnosnost jejich je značná, obzvláště v době novější, kdy plody jeho nalézají hojného odbytu v cukrařství místo mandlí.

Zelinářství.

Význam.

Zelinářstvím opatřujeme si pokrmů *zdravých*, které jsouce lehce stravitelny a chovajíce v sobě jisté kyseliny (jablečnou, šťavelovou, citronovou a j.), podporují travení a usnadňují vyměšování látek, zamezujíce nepříjemnou a nebezpečnou zácpu.

Také příjemná *chuť* zeleniny je příčinou jejího značného pěstování.

Z hospodařského stanoviska zasluhuje zelinářství naší všimavosti, že opatřujeme si, říkajíc hravě, těchto chutných zdravých přikrmů nejen pro léto, nýbrž různou úpravou i pro celou zimu, čímž můžeme si mnohdy uspořiti značných výloh.

Lze je také pro výnosnost prováděti jako samostatnou živnost. Jsou celé kraje, které výživu nalézají jenom v zelinářství nebo v pěstění a prodeji semen.

Půda.

Zelenina vyžaduje půdy teplé, hlinito-písčité, jakouž může si každý snadno připraviti dle potřeby tu hnojením tam přimícháním písku. Mokrá a studená půda zelenině nesvědčí.

Vedle přiměřené půdy neobejdeme se v zelinářství bez vody, poněvadž mnoha zelenina musí se častěji zalévati, má-li býti zachována při své chuti.

Vodu před zaléváním necháváme v různých nádržkách na slunci vyhřáti.

Rozvržení zeleniny.*)

Druhy zeleniny rozvrhujeme na:

a) Kapustovité: *zelí hlávkové, kapusta, květák, brukev, kadeřávek, zelnícek.*

Obr. 9. Zelí bílé.

Milují vesměs silné hnojení a kyprou půdu vlhkou. Svědčí jim časté okopavaní, zalévání vodou i hnojůvkou.

b) Kořenovité: *mrkev, celer, petrzel, ředkev, červená řepa salátová, vodnice, tuřín* (rápka), *černý kořen, pastyňák.*

*) Jmenujeme zde jen druhy u nás nejobyčejnější.

Vyžadují půdy kypré, hluboko zryté, nesnesou však (mimo celer) čerstvého hnojení. Jediný celer potřebuje silné hnojení a časté zalévání.

c) Cibulovité: *cibule, šalotka, česnek, pór* a *pažitka*.

Nemilují ani čerstvého hnojení ani silného zalévání. Okopávání jim svědčí.

Obr. 10. Zelí špičaté.

d) Lupenaté: *špinát, salát, kozlíček* či *polníček* (známý pod jménem »rabuncl«), *šťovík* *)

Vyžadují polohy výslunné, silné půdy a hojného zalévaní.

e) Okurkovité: *okurky, tykve* (dyně), *melouny*.

Svědčí jim silné hnojení, zalévání u kořene, ale okopávají se jen jednou.

---

*) Chřest, který sem též patří, vyžaduje značné opatrnosti, pročež se méně v menších zahradách pěstuje. Milovníkům jeho pěstění doporučujeme obšírný spis Frt. Řezníčka: »Ivančický špargl«.

f) Bobulovité: *rajská jablíčka, paprika či pepřek.*

Snesou silně hnojenou půdu, časté zalévání vodou i hnojůvkou a občasné kypření.

g) Luštěniny: *hrách, fasole, bob.*

Milují půdu vápenitou bez čerstvého hnojení. Zalévají se mírně.

h) Různé: kopr, anýz, fenykl, majoránka, tymián, levandule, šalvěj, máta peprná a kadeřavá, melisa, rozmarýn.

Květinářství.

Význam.

Květinářství je oblíbeným odvětvím zahradnictví pro každého bez rozdílu stavu a pohlaví. Něžnost květin, jich pestrost ano i pouhá svěží zeleň jejich a vůně příjemně působí na mysl naši. V zahradě i v domácnosti jsou květiny pravou okrasou, pomíjíme-li vůbec hmotného zisku, jenž může býti mnohdy také značný.

Půda.

Květiny vyžadují půdy lehčí, dobře hnojené a důkladně propracované. Nejlépe hodí se hlína z krtičinců, ze starých vrb, z vychladlého pařeniště, hlína kompostní, listova a pod., nebo se připravuje důkladným rytím a hnojením dobře uhnilým hnojem chlévským. Nemáme-li dostatek lehké hlíny, zkypříme zahon, hlínu řádně rozmělníme a toliko na povrch vrstvu asi 5 *cm* dobré kompostní nebo listové hlíny nasypeme, aby jemné kořínky květin snáze se vyvíjely a potravu nalézaly.

H l í n a v r b o v á vybírá se z dutin starých vrb. Jest velmi kyprá a výživná. Květiny v ní snadno se zakořeňují a dobře se daří.

H l í n u k o m p o s t n í připravujeme vrstevnatým mícháním slamnatého nebo listnatého

hnoje, řezin, pak hlíny z vychladlých pařenišť a jiných odpadků s hlínou zahradní. Tato činí vždy vrstvu mezi vrstvami hnojnými. Takto upravené hromady se přes léto asi po třikráte hojně hnojůvkou polévají. Činíme tak při deštivém počasí.

Hlínu listovou (listovku) získáme následovně: Shrabané listí, jehož jsme nijak neupotřebili, na př. na přikrytí, ukladáme do vykopané jámy, dobře zalijeme, ušlapeme, aby rychleji zahníval a přihodíme zase hlinou. Z jara se jáma otevře a listí s hlinou promísí, k čemuž přidáme ještě listí, kterého jsme přes zimu upotřebovali jako přikrovu na růže a jiné choulostivější rostliny. Totéž se opakuje nejméně jednou do roka, čímž získame do 2—3 let dobré lehké hlíny zv. listové či listovky, která květinám výborně slouží.

Hlína listnatých lesů je přirozenou listovkou.

Do hlíny pro květinače určené přimíchejme něco prášku z roztlučeného dřevěného uhlí. Působí desinfekčně, zabraňuje hnití a kysání.

Hnojeni květin.

Na volných záhonech je možno bez obtíží květinam potravy dodávati rozředěným hnojivem a doporučuje se tak činiti *v době, kdy objevují se květná poupata,* nikdy však nesmíme zalévati hnojůvkou květiny posud nepřijaté nebo po odkvetení.

Květinám v květináčích — obzvláště pokud se pěstují ve světnici — lze nejpohodlněji půdu lepšiti přesazováním do větších květináčů, které jsme naplnili dobrou čerstvou hlinou.

Druhy květin.

Květiny dělíme dle různých dělidel, rozlišujíce dle vnitřního složení druhy *dřevnaté* od *dužnatých*, dle trvání *vytrvalé* od *jedno-* a *dvouletých*, dle doby květu *jarní, letní* a *pozdní*, dle tvaru *opínavé, visuté, keříkovité*, dle výšky druhy *vysoké, střední* a *nízké*, dále dle kořene, účelu atd.

Včelařství.

Význam.

Včelařstvím získáváme medu a vosku, výnosně krátíme si volný čas a přispíváme nepřímo k plodnosti stromů, ježto včely sbírajíce šťávy a pel po květech napomáhají k zúrodnění těchto.

Umístění včelínu.

Včely umisťujeme do úlů na místech blízko bohatých pastev, kde nalézají od jara do podzimu hojnost snůšek, a před zimou přílišným parnem a větry jsou chráněny.

Poněvadž milují klid, nestavějí se blízko mlatů, cest, dílen, na blízku kouře a pod Také jim nesvědčí blízko vod, v niž nalézají nezřídka smrt.

Nejlépe daří se jim za větrem, pod vydatným příkrovem proti úpalu slunečních paprsků, v sousedství nízkých stromků nebo křovin. Na stromech vysokých těžko se roje chytají. Místo před úly musí býti bez trávy, nejlépe pískem vysypané, abychom poznali odpadky včel.

Cesno (výlet včel) obrací se v tu stranu, na níž jsou včely nejméně vyrušovány, obyčejně k východu nebo jihu.

Přistroje ku včelaření.

Nejdůležitější přístroje včelařské jsou:

Dymák, na vývin dýmu.

Kukle, poskytující ochranu obličeji proti včelam.

Kleště k vyndavání a zandávání plástů.

Nůž v podobě zednické lžíce na vyřezávání plástů.

Nůž zahnutý na odvíčkování medových plástů.

Hřebélko, jímž se vyhrabují mrtvé včely a jiné odpadky.

Klícka pro královnu, do níž tuto uzavíráme za jistým účelem.

Medomet k vymetání medu.

Korýtko na potravu v čas krmení včel.

Rozprašovadlo, jehož užívame při přendávání královny a j.

Háček k odstraňovaní okének a odtržení rámků, jež pak kleštěmi vyndaváme.

Stříkačka slouží k postřikaní rojů, aby se vysoko a daleko nevznesly.

Smetáček nebo pırko, jímž ometáme včely z plastů.

Strojek na výrobu mezistěn.

Část praktická.

Září.

Ovocnářství.

V semeništi a školce čistíme a kypříme řádky mezi pláňaty a očkovanci, očkovancům povolujeme obvazy, ke stromkům přindáváme tyče. Za sucha se zalévá. Připravujeme doly pro podzimní přesazení stromků. Sklízíme, uschováváme a zpracujeme podzimní ovoce. Sbíráme a uschováváme jádra.

Čistění záhonů.

Vzduch a světlo jsou všem rostlinám ku vzrůstu nevyhnutelny Mame-li tudiž dosíci silných pláňat ku šlechtění, nesmíme zapomínati řádky mezi vzešlými semenáči a plaňaty častěji čistiti od různého plevele, kterýž ubírá z půdy potravu a zabraňuje volnému přístupu vzduchu a světla.

Čistění provádíme motyčkou (obr. 11. a 12.) kypříce současně mělce půdu, aby lépe zvětrávala a kořínky snáze se rozvětvovaly.*) Při práci této

*) Užívajíce motyčky obr. 11. špicí kypříme a hranou půdu rozmělňujeme.

počínáme si opatrně obzvláště v blízkosti semenáčů a pláňat, abychom rostlinou nepohnuli nebo kořínků nepoškodili. Kaménky a vykopnutý plevel odkládáme do prichystaných koleček nebo rozložené trávnice

Obr. 11. Obr. 12. Motyčky.

Čistění děje se nejlépe za nejparnější doby denní, aby zbylé kořínky plevele zaschly a pozbyly síly k dalšímu vzrůstu.

Zkypřenou půdu neurovnáváme, aby půda lépe zvětrávala a při dešti hojněji vlahy přijímala.

Povolování obvazů očkovancům

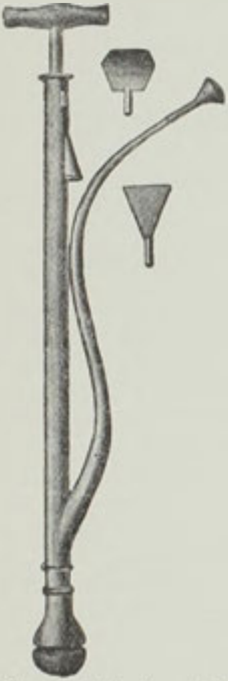
Očkujíce přitahli jsme lýkem kůru pláněte ke kůře očka. Při vzrůstu stromků zařezoval by se obvaz tento do kůry a vadil by volnému proudu šťáv. Z té příčiny povolujeme zmíněný obvaz plaňatům očkovaným v červenci a srpnu t. r. tím že jej opatrně, abychom snad kůru hluboko neporanili, na protější straně očka ostrým nožíkem zcela prořízneme, ale neodstraníme

Pozorujeme-li, že některé očko potřebuje ještě obvazu (když kůry k sobě ještě řadně nepřiléhají a vzduch má přístup), starý obvaz prořízneme a na něj ovineme nový.

Zalévání.

Trvá-li příliš dlouho sucho, nezbývá než zalévati, a tu neobmezujeme se toliko na stromky mladé, nýbrž zaléváme i kolem stromů plodonosných v kruhu, nad nímž končí koruna. Tedy nikoli u kmene!

K zalévání užíváme konve, ve větším stříkačky (obr. 13.) upotřebujíce vody na slunci vyhřáté, k níž je přimísena třetina nebo pětina hnojůvky, dle její síly.

Obr. 13. Stříkačka ruční.

Nejpříhodnější dobou k zalévání je doba k večeru, kdy slunce již tak nehřeje, a voda zvolna vnikne přes noc lépe ke kořeni.

Kopání jam pro štěpy.

Za příznivého počasí připravujeme jámy či doly pro štěpy, které na podzim míníme sázeti.

Než dáme se do kopání, určíme dle stojících stromů a dle druhu ovoce místo, na které je rozumno stromek vysaditi. Dbáme totiž, aby stromy vždy stály v řadě, a tu sázeti můžeme buď do čtverce nebo do trojúhelníka. Stromy do čtverce sázené činí řady obyčejně dle délky a šířky zahrady, stromy v trojúhelníku činí řady ve směru úhlopříčny. Poněvadž tento způsob připouští lepší využití místa, doporučuje se více.

Vzájemná vzdálenost stromů od sebe řídí se druhem. Stromy jádernaté (jabloně a hrušně) sázíme na rovině do vzdálenosti asi 12 *m*, stromy peckovité (mimo třešně) do vzdálenosti 6 *m*,

třešně do vzdálenosti 10 *m*, ořechy až do vzdálenosti 15 *m*. Na svazích a na polích volí se vzdálenosti menší asi o 2 *m*. — Ještě menší mezery ponecháváme, vysazujeme-li stromy při cestách, poněvadž tu vzduch má volný přístup ze všech stran

Aby se pudy využilo do doby než stromy jádernaté dorostou, mohou se mezi ně — jak z uvedených číslic patrno, směle nasázeti druhy peckovité, které brzy plody nesou, tak rozkladitých korun nenasazují a poměrně dosti brzy hynou.

Zvolivše si dle uvedené úvahy místo, vyryjeme na něm okrouhlý důl v průměru 1 *m* á hluboký asi 60—80 *cm*. kladouce hlínu vrchní zvlášť a spodní zvlašť; neboť při zasypávání kořene stromku ma ona přijiti na spod a tato nahoru. Dno dolu zryjeme, aby stromek nalezl spodinu kyprou.

Doba trhání (česání) ovoce.

V září sklizí se podzimní druhy ovocné.

Aby se ovoce zachovalo *delší dobu čerstvé*, musí býti

a) v pravý čas a opatrně otrháno a

b) na vhodném místě uloženo.

Pravým časem nerozumíme jen dobu jisté vyzralosti plodů, nýbrž i počasí a jistou dobu denní při trhání. Doba zrání je ovšem důležitější.

Předčasné trhaní ovoce brzy zavadá a kazí se. Z té příčiny počíname si dle těchto zkušeností.

1. *Ovoce peckaté* (třešně, švestky a odrudy jim příbuzné) trhají se až úplně uzrají.

2. *Ovoce podzimní* sklízíme, když pozorujeme, že začína samo opadávati. Hojnost spadeného

ovoce v době ranní nám příhodnou dobu prozrazuje. Jinak jest radno již dříve se přesvědčiti tím, že zkoušíme utrhnouti zdravé jablko. Odlučuje-li se s větve při mírném dotknutí, je čas k trhání. Jinak muže nám silný vítr za jedinou noc všechno ovoce otřepati

3. Sklizeň děje se až ranní rosa obeschla, pokud možno, za dne mírného, ne příliš parného.

O způsobu trhání ovoce.

Ovoce trháme buď rukou neb zvláštním nářadím, a ukládáme opatrně do koše měkce vystlaného, který dřevěným nebo dratěným háčkem na žebřík nebo na blízkou větev si zavěšujeme. Vzdálenější ovoce dosahujeme tím, že větev, na niž visí, ohýbáme hákovitým dřívkem nebo užívame česáku (obr. 14.).

Obr. 14. Česák.

Při sklizni šetříme bedlivě, abychom stromu neublížili lámaním větví nebo poraněním kůry stromové podpatky botu, žebříkem a t. d.

Je tudíž radno vylézati na stromy na boso nebo v botách hadrami omotaných, kterýžto způsob je však dosti obtížný a nebezpečný.

Podobně žebr omotáváme hadry na místech, jimiž ke stromu přiléhá. Výhodno však jest užívati žebře t. zv. stojáku, jehož není třeba opírati o strom.

Uschovávání ovoce.

Ovoce uschováváme buď *čerstvé* nebo *upravované*.

Otrhané, neotlučené ovoce nechá se několik dní vypařiti, je-li ho mnoho, na hromadách, jinak se rozloží po stolích atd., načež se *ukládá do tmavých, suchých místností na měkká místa.* Aby vzduch měl k ovoci ještě méně přístupu zabalují se jednotlivé kusy do hedvábného papíru. Obsahujeť právě vzduch zárodky chorobotvorné.

Menší množství ovoce lze delší dobu také čerstvým uchovati, uloží-li se po zavadnutí do otrub nebo plev. Na venkově zapichují je mnohdy do zásob obilních

Rozumí se samo sebou, že v místnostech, kde má ovoce čerstvé až do pozdního jara se zachovati, nesmí mrznout

Občasná prohlídka je nutna, aby myši ovoce neožíraly aneb aby ovocem nakaženým nevzalo zkázu i ovoce zdravé.

O úpravě ovoce.

Ovoce, které za trhání jakýmkoli způsobem se otlouklo, pokud se nemůže ihned rozprodati nebo v domácnosti upotřebiti na svítky, báby, kompoty, upravuje (konservuje) se různým způsobem a na zimu uschovává.

Trnky či marmeláda.

Nemajíce dostatečného množství ovoce ani potřebných přístrojů a místnosti k výrobě vína, upravíme opadané otlučené ovoce na *trnky* či *marmeládu.*

Očistěná jablka nebo hrušky rozkrájíme, případně červoviny zbavíme, načež v čisté, nejlépe nové, nižší nádobě se širším dnem rozvaříme za stálého míchání v čisté měkké vodě, které jsme přidali do $^1/_3$ výšky ovoce.

Rozvařené ovoce protlačíme žíněným sýtem, poněvadž od sýta kovového černa, a obdrženou hmotu zavařujeme se stejným množstvím cukru tak dlouho až kapka její na talíř puštěna tuhne a při dotknutí na prst nelepí se.

Za tepla naplníme touto zavařeninou čisté sklenice se širokým hrdlem, a až vychládla, přiložíme na její povrch okrouhlý pergamenový papír jako je dno sklenice, který jsme dříve v rumu namočili. Zabraňujeme tím plísni. Na to se lahev obvaže a nápisem opatří. Zavařenina hodí se do koláčů, buchet a t d.

Povidla švestková.

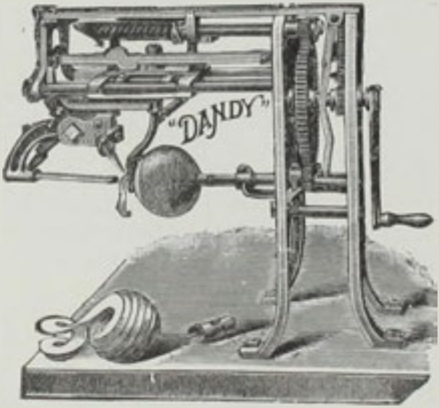
Zralé švestky zbaví se stopek, pecek, dají se do připraveného měděného kotle nebo kamenného hrnce a při ohni ne příliš silném za stálého a pečlivého míchání se rozvařují. Vaření děje se tak dlouho, až se všecka voda odpaří a hustá hmota docílí Takto upravená povidla se ihned do kamenných nebo dřevěných nádob ukladají a na suchém, chladném místě uschovají. Někdo získaná teplá povidla do hrnců cedí, aby odstranil zbylou snad pecku nebo kůžku sliv.

Zapařování ovoce či kompoty.

Zdravé, neotlučené, úplně ještě nevyzrálé — tedy ještě tvrdé — ovoce upravuje se zapařováním na komptoy.

Připravíme si v nové kamenné nádobě roztok cukru rafinovaného počítajíce na 2 *kg* cukru $^3/_4$ *l* vody měkké a zahříváme za ustavičného míchání *novou* vařečkou až roztok začíná vařiti. Tu jej odstavíme a pěnu sebeřeme cedníčkem nebo odpěnovačkou z emailovaného plechu. Okraje nádoby očistíme od zbylé pěny vlhkou houbou.

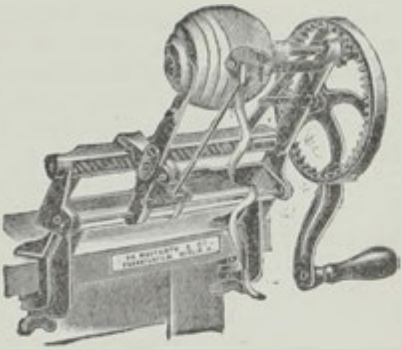
Vyčistěný cukr opět zahříváme, až nabude přiměřené hustoty, t. j. kápnut na talíř tuhne v podobě kuličky, nerozplývaje se po talíři. Teď jej dáme vychládnouti.

Obr. 15. Strojek loupací »Dandy«.

Mezi tím, co cukr chládne, oloupeme nožíkem nebo na přístroji (obr. 15. a 16.) *jablka* a *hrušky*,

větší rozpůlíme po případě rozčtvrtíme a zbavíme jaderníku, a aby nezhnědly, klademe je do připravené mísy s vodou, v níž je přidáno něco octa nebo soli (2 *dkg* soli na 10 *l* vody).

Obr. 16. Strojek loupací »Elektra«.

Také se radí je ve vodě chvíli provařiti, čímž zbělí a změknou; pak přeloží se do studené vody a po vychládnutí ukládají do sklenic jak dole se popisuje.

Po té naplníme připravené čisté sklenice na zavařování tímto ovocem asi na 2—3 prsty od hora, polejeme vychládlým cukrem, ovážeme měchýřem, osrdím nebo pergamenovým papírem a dáme povříti.

K převaření stavějí se buď do trouby na plech posypaný asi na 1 *cm* pískem, nebo do větších hrnců obestlaných slamou nebo senem a naplněných vodou tak, aby sklenicím s ovocem dosahovala asi do $^3/_4$ jejich výšky. Aby sklenice jistěji škody nevzaly, musíme pilně dbáti, aby na dně i na bocích hrnce jakož i pod a mezi sklenicemi byla dostatečná vrstva sena nebo slámy.

Zahříváním uvede se cukr ve sklenicích do varu a ponechá v něm 15 minut.

Po té době se plech nebo hrnec se sklenicemi odstaví a nechá vychládnouti Vyndané sklenice se očistí a uloží na vzdušném, suchém místě, kde není obávati se kruté zimy

Zapařování sliv děje se jako předešle. Slívy můžeme předem oloupati, což docílíme, hodíme-li je na chvíli do vařící vody. Někdo vybírá ze sliv také pecky, avšak dle nabytých zkušeností není pak již ovoce tak úhledné.

Zavařování trnek (karlátek a j.) v octě.

Osvědčený způsob tento popisuje »Vzorná česká kuchařka« takto: »Pěkné, ale ne zcela zralé trnky hoď do vřelé vody, za půl hodiny je vyndej cedníčkem, rozhrň je na čistém šatě a nech je oschnouti. Mezitím svař čistou vodu, a odstavíc ji, dej trnky do ní, přikryj je a nech 24 hodiny státi. Svař potom $^1/_2$ *kg* cukru s 1·5 *dcl* ($^1/_2$ žídlíku) vody, přilej skleničku vinného octa a svař tak hustě jako syrob. Přidej pak do něho trnky, povař je v něm trochu, vyndej je cedníčkem do sklenice a polij je prochládlou šťávou. Obvaž je pak pevně a uschovej.«

Ovocná vína

Máme-li větší množství ovoce, můžeme připraviti si víno nebo ocet z padlých (otlučených) nebo méně úhledných — ne však zhnilých — jablek i hrušek. Z prvých dostaneme *víno jablkové* (jabčák), z druhých *hruškové.*

Ovoce se rozkrájí*) a rozmačká (obr. 17. a 18.), vsype do kádí a poleje tolika litry vody, kolik *kg* ovoce jsme rozmačkali. Toto nechá se 48 hodin státi v místnosti s teplotou 14^0 R, a přes den zamíchá.

Po 48 hodinách šťávu na lise (obr. 19., 20., 21., 22. a 23.) vytlačíme a na výtlačky opět vody — avšak jen polovinu z dřívějšího množství — nalejeme. Za 48 hodin opět se ovoce vylisuje a obě šťávy (z prvního a druhého lisování) se smíchají, načež k nim přimísíme 20$^0/_0$ rafinovaného cukru nebo 22$^0/_0$ medu, a po rozpuštění tohoto vlejeme vše do čistého sudu, jenž nesmí býti od piva, a přidáme na 1 *hl* vína 20 *dkg* prášku kyseliny vinné. Vše pak v neucpaných sudech kyše 8 neděl.

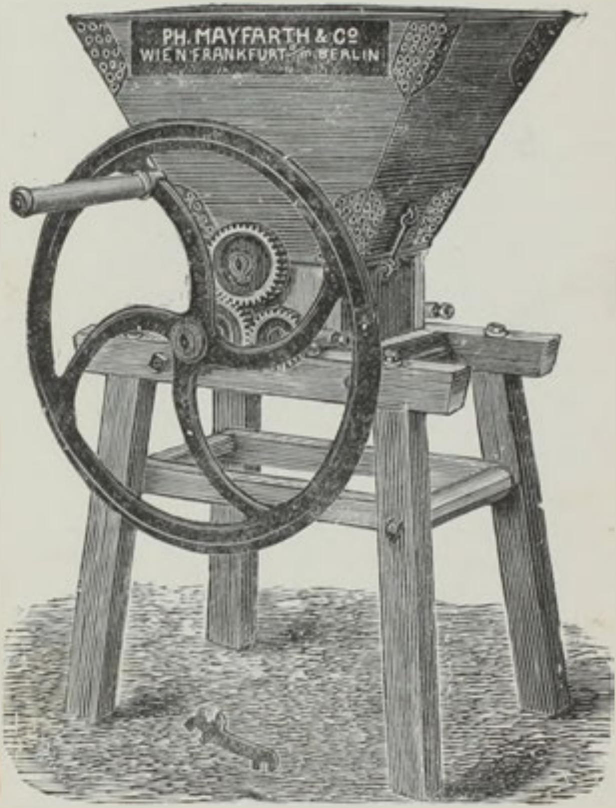
Výtečná vína ovocná dodává lékař Chabičovský v Moravci na Moravě.

Ocet.

a) »Jablka (neb padanky, slupky) omytá, vší nečistoty zbavená, rozmačkají se v kádi aneb na mlýnku na kaši. Tato jablečná kaše naplní se vrstvovitě do kádě a silně ušlapuje (stlouká) jako když nakládá se zelí. Káď asi na $^1/_{20}$ její výšky nechá se neplnou a postaví se do teplé místnosti. Čím je teplejší místnost, tím rychleji se děje zoctění. Ušlapaná kaše v několika dnech počne kvasiti, kteréžto lihové kvasení přejde v brzku ve kvasení octové, což pozná se po vůni. Necháme-li takto káď státi nepřikrytou as 3 měsíce, zoctí se nám veškerá jablečná šťáva a kohoutkem zapuštěným u dna vytočíme ten nejsilnější ocet

*) Při zpracování ve velkém užívá se přístroju, jichž osvědčené druhy dodává firma Ph. Mayfahrt a spol. ve Vídni, Taborstrasse 71.

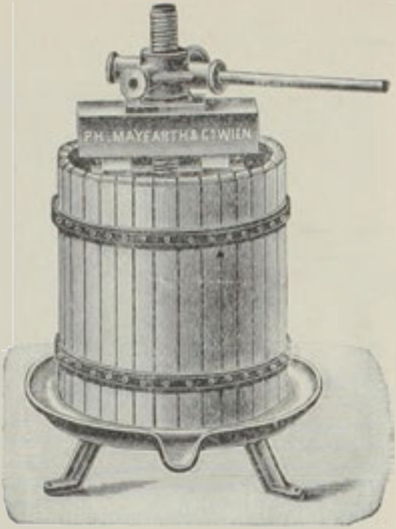
jablečný, jehož můžeme dosáhnouti pak lisováním ještě až do 70% váhy jablek. -- Chceme li však

Obr. 17. Rozmělňovací přístroj.

mnoho octa vyráběti, scedíme jenom ten ocet, který nám sám kohoutkem vyteče, a když pře-

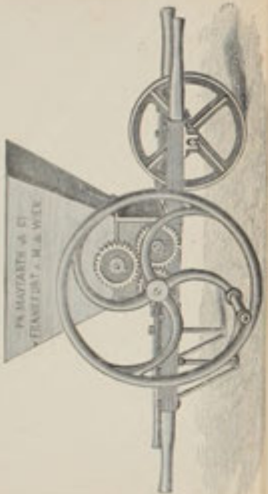
stal téci, nalejeme do kádě vody, k níž jsme přidali $3^0/_0$ lihu — tedy na každý litr asi 3 2—4 *dkg* lihu. Tento lih pak rychle nám zoctí a my můžeme manipulaci tu 2—3kráte opakovati.

Obr 21. Lis »Mignon«.

b) Velmi dobrý, domácně vyrobený ocet upravuje se dle návodu Kneippova takto: Ovoce: jablka, hrušky, slívy a j. rozkrají a roztluče se dřevěnou palicí a nahází se do sudu nebo do hrnce. K tomu přidá se na měřici ovoce as 2 hrsti na vzduchu sušených kopřiv, 10—15 *l* vlažné vody a $^3/_4$ *kg* cukru neb medu, a všecko se promíchá. Nádoba se na vrchu papírem (plátnem) obváže a papír špendlíkem na několika místech propíchá. Nadoba postaví se pak do teplé místnosti. Po osmi dnech zamíchá se opět kaší a zase se nádoba papírem obváže; míchání opakujeme ještě 2 3krát vždy po 8 dnech. Průběhem 5—6 neděl mame již dobrý ocet, jejž plátnem procedíme, hustou tluč vytlačíme a tuto šťávu v čisté nádobě do sklepa ukryjeme. Hustší částky se usazují na dno nadoby, a nahoře zbývá čistý ocet.

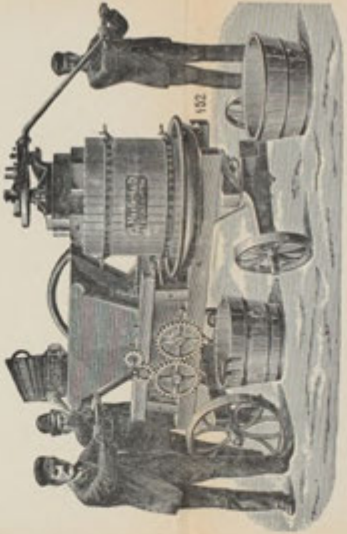
Podobně zpracují se i hrušky.

Obr. 18 Přenosný rozmačkávač.

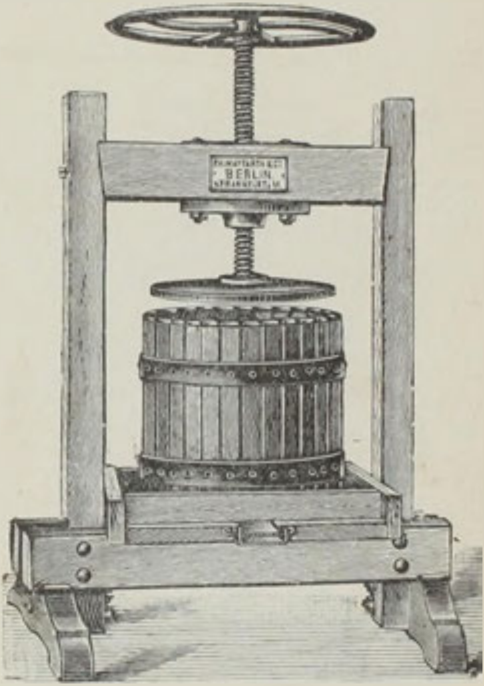
Obr. 19 Lis »Herkules«

Obr. 20. Zařízení k výrobě ovocných vín.

Syrub.

Jablka od červotočiny očistěná a rozčtvrcena se v kotli nebo emailovaném hrnci 15—20 minut

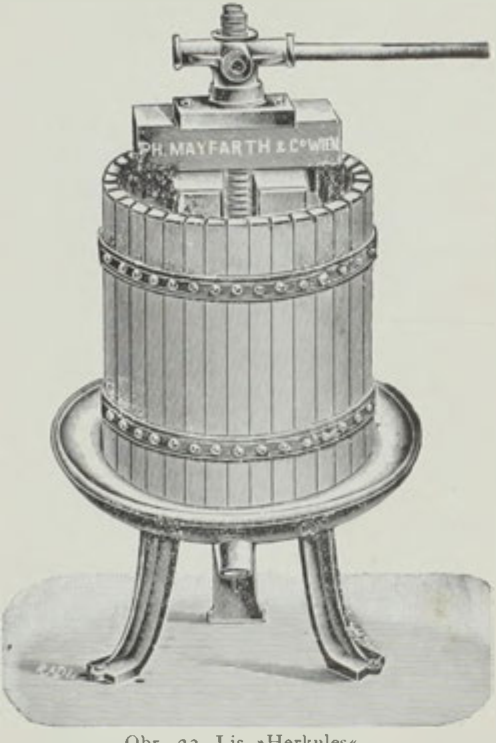
Obr. 22. Lis »National«.

rozpaří. Rozpařená jablka se vylisují a šťáva se tak dlouho zaváří až zhoustne. Syrub z jablek pak přidáváme do povidlí, jablek a t. d.

Podobně zpracují se i hrušky.

Slivovice ze švestek.

Švestky — byť i necenné padanky a červivé — se v kádi rozmačkají, při čemž není radno kostek

Obr. 23 Lis »Herkules«.

roztloukati, a nechají kvasiti. Vykvašená břečka se destiluje v destilačním apparátě. (Hosp. Listy.)

Vinná réva.

Uřezujeme listy, které by stínily hroznům, aby tyto byly co nejvíce paprskům slunečním vystaveny.

Ptactvo s hroznů zapuzujeme, aby zrnka nepoškozovalo.

Zelinářství.

Prázdné záhony se ryjí. Uzralá semena se sklízejí. Zaséváme semeno špenátu, polníčku a salátu. Připravujeme sklepy k uložení a přezimování zeleniny.

Rytí a hnojení záhonů.

Poněvadž jsme sklidili v září již mnohé zeleniny, uprázdnily se některé záhony. Tyto — pokud míníme je ještě obseti nebo obsaditi — pohnojíme, na rýč hluboko zryjeme, půdu řádně obrátíme, rozdrobíme, od kamínků a kořínků očistíme a hraběmi, nejlépe železnými, urovnáme (obr. 24.)

Hnojení děje se mrvou chlévskou, kterou po záhoně rozhodíme a při rytí hlinou pokrýváme.

Je-li půda příliš vyschla, zalejeme řádně záhony den nebo dva před rytím, obzvláště chceme-li je ještě obsázeti.

Obr. 24. Hrábě.

Má-li zrytý záhon zůstati přes zimu prázdný, pohnojíme jej, zryjeme hluboko, půdu obrátíme, kořínky a kamínky vyběřeme, ale půdu nerozmělníme, aby vzduch a vláha mohly lépe účinkovati po dobu zimy. Docílíme tím půdy kypřejší.

Setí na záhon.

Na připravené, nejlépe čerstvě zryté záhony vyséváme do řádků 15—20 *cm* od sebe vzdálených do hloubky 3—4 *cm* *špinát*, přes záhon či na široko *zimní salát* a polníček, neučinili-li jsme tak již v srpnu.

Setí do řádků doporučuje se u všech bylin, které se nepřesazují a vyžadují čistění a kypření půdy. Způsob tento připouští snadnější obdělávání.

Sejíce do řádků označíme si nataženou šňůrou po délce záhonu řádky v příslušné vzdálenosti, jimiž protáhneme motyčku (obr. 11. a 12.), načež do vzniklých jarků semeno vyséváme a rukou nebo hraběmi přiměřeně hlinou přihrneme. Je-li půda při setí příliš suchá, po přihrnutí semene vodou zaléváme.

Přes záhon či na široko vyseté semeno pouze hraběmi do půdy mělce zasekáme a zalejeme.

Sklizeň semen.

Vyzrálá semena se opatrně sříznou, aby se právě nejtěžší a nejlépe vyzrálá zbytečně nevytrousila, a uloží se na suché vzdušné místo na papír nebo plátno. Za výslunných dnů vynášejí se i s papírem na bezvětrné místo a na noc se zase sklízejí.

V zimě nebo za deštivého počasí, kdy nelze jinou prací se zabývati, se pak semena vyloupávají nebo vymnou a čistí, načež se do krabiček nebo pytlíčků ukládají, nápisy opatří a k příští potřebě opět na vzdušné, suché místo se uschovávají.

Čistění sklepů.

Máme-li zachovati si po celou zimu zdravou zeleninu příjemné chuti a vůně, musíme ji uložiti ve vzdušném, čistém, ne příliš teplém sklepě v čistém písku.

Nejlépe hodí se písek plavený (praný), poněvadž písek, který obsahuje i naplavenou hlínu, má v sobě mnoho látek zahnívajících. Rozkladem těchto znečisťuje se vzduch, zelenina nabývá nepříjemné vůně i chuti, a často se i kazí.

Čistíce sklep vyprázdníme jej úplně vynesše z něho veškeré přihrádky, prkna, hlínu i starý písek.

Na to sklep čerstvě hašeným vápnem vylíčíme*). Abychom různý hmyz a plíseň vyhubili, můžeme sklep předem vysířiti.

Síření děje se buď kousky síry položenými na rožhavené dřevěné uhlí, nebo tlením sírou napuštěné měchoviny, kterouž koupíme v lékárnách nebo v drogueriích. Aby vycházející kysličník siřičitý neunikal, uzavřeme sklep na 2 hodiny, načež jej důkladně po několik dní provětráme.

Venku vydrhneme řádně pískem a vápnem veškerá prkna upotřebovaná ve sklepě, ať z nich stavíme přihrádky (police), lavičky, nebo jimi písek na zemi ohražujeme, aby se nesesypával, a necháme dobře vyschnouti.

---

*) Výslovně varujeme, že do vápna nesmí se přidati kyseliny karbolové, za příčinou desinfekce. Všechnu zeleninu bychom tím zkazili.

Květinářství.

Cibulky hyacintů a tulipánů sázíme do květináčů. Odklízíme choulostivější květiny ze zahrady a nahražujeme otužilejšími. S odkvetlých květin sbíráme semena.

Sázení cibulek.

Abychom měli časně z jara do světnice kvetoucí květiny, zasazujeme v tomto měsíci cibulky hyacintů, a tulipánů do květináčů a v tmavém sklepě uschováváme.

Hlínu pro ně mícháme ze dvou pětin dobré hlíny zahradní, dvou pětin z dobré lehčí půdy z vychládlého pařeniště a jedné pětiny čistého plaveného písku. Písek znečistěný různými odpadky a naplavenou hlinou je příčinou brzké hniloby kořínků a jiných chorob.

Zakryvše otvor ve dnu květináče střípkem břidlicovým naplníme tento připravenou hlinou a cibulku do ní vtlačíme tak hluboko, aby nad ní byla vrstva hlíny téže síly jako je cibulka sama.

Zasazené cibulky se zalejí a stale v mírném vlhku zachovávají.

Opatření květin na záhonech.

Ačkoli v září nebývají ještě mrazy příliš silné, přece jemnější květiny i před mírnými mrazy musíme buď odstraniti nebo hadrami na noc přikrýti. Rohože se zatím nedoporučují, poněvadž znečisťují záhony svými odpadky.

Bylo by zajisté se škodou ovoce své celoletní práce nechati lehkomyslně zničiti nyní, kdy jsou květiny nejlépe vybarveny a vzrůstlé.

Vůbec ze zahrady skliditi se doporučují květiny, které jsme přes léto do zahrady vystavili pro okrasu a k vůli vzrůstu a sesílení jejich, jako fuchsie, pelargonie, abutilony, zimní fialky, evonymusy, hortensie, viburnum, rhododendron růže a j. Odstraněné květiny uchováváme buď hned ve světnicích nebo je zatím do vychládlých a prázdných pařenišť vystavujeme a okny i rohožkami před mrazy chráníme. Občasně je pak z prachu utíráme a na vzduch vystavujeme.

Místa uprázdněná vyplníme druhy méně choulostivými jako astry, pomněnkami, antennariemi, maceškami, prvosenkami, silenkami, sedem a t. d., které časně z jara kvetou a zahradu zdobí.

Poškodil-li mráz přes všechnu bedlivost květiny i pod příkrovy, odstraníme zmrzlé květiny a vysazajeme cibulky květin pro příští jaro. (Hyacinty, tulipány, crocusy, sasanky, pivoňky, narcisy, tacety a j)

Sbírání semen.

U odkvetlých květin sbíráme zralá semena a zatím na suchá, vzdušná místa ukládáme, abychom je příležitostně vyčistili a pro příští setbu uschovali.

Včelařství.

Nestačili-li jsme v srpnu zásoby v úlech prohlédnouti a slabší včelstva spojiti, pospíšíme tak učiniti v tomto měsíci Zároveň odstraňujeme z úlů souš a uschováváme. Čistota v úlech se zachovává.

Zazimování.

Hlavní starostí včelařovu musí býti, aby včely byly dostatečně zásobeny potravou na zimu. Proto včelař — pokud tak již v srpnu neučinil — prohlédne zásoby v úlech a dílo včelám náležitě upraví.

Včelstvo potřebuje na zazimování 10—12 *kg* medu. Znaje váhu plného rámku včelař snadno vypočítá, kolik rámků třeba včelstvu nechati, aby mělo dostatek medu až do hlavní snůšky jarní. Při úpravě plodiska dbá, aby nahoře byly rámky plné s medem zavíčkovaným. Počet všech rámků v plodisku řídí se dle síly včelstva.

Nemají-li včely potřebných zásob, jest třeba krmiti. Nejlepším krmivem jest med. Není-li medu možno krmiti rozvařeným cukrem nebo kandisem,

Krmení.

Není radno s krmením otáleti, neboť je důležito, aby včely zavíčkovaly si zásoby, ježto jinak

se med kazí — kyše. Krmivo dává se včelám k večeru. Ráno se podíváme, je-li krmivo vybrano. Není-li, odstraňme ho z úlu, aby nevzniklo zlodějství

Také si včely jednotlivé skulinky lépe a v čas zatmelí, aby jim průvan a zima neškodily, mají-li v čas dostatek krmiva.

Spojováni včelstev.

Jelikož slabá včelstva množství medu spotřebují k vývinu tepla a také nesnadno přežijí krutější zimu, je radno je spojovati.

Asi dva dny před spojováním vychytneme královny, z nichž silnější ponecháváme Po dvou dnech pokropíme obě včelstva mednou vodou, do níž přimícháme melissy nebo máty peprné, muškátu a t. d., načež osiřelé včelstvo přidáme k tomu, jemuž jsme matku ponechali.

Uschováni voštin.

Voštiny před motýlicemi uchrániti jest dosti obtížno. Dobře jest pověsiti je na místě provětrném a světlém. Na podzim a na jaře nutno často je prohlížeti a motýlice hubiti*)

Pěkného voští nechá se zásoba na příští rok. Z voští přebytečného, starého, polámaného vyvaří se vosk, z něhož se dělají mezistěnky nebo se prodá voskaři na svíce. Voskem též rány se hojí.

*) Viz červenec.

Říjen.

Ovocnářství.

Do semeniště koncem měsíce vyséváme jádra, jednoroční semenáče pak rozesazujeme do školky. V zahradách sklízíme poslední ovoce, přesazujeme stromky, prohlížíme stromy, oškrabujeme, líčíme a proti zimě a zajícům opatřujeme. — Připravíme si podklad ke stromkům srstkovým a rybízovým.

Vysévání jáder a pecek.

Jádra a pecky vyséváme na záhony přes léto hluboko zpracované (zrygolované) do řádků. Na kyprém, hraběmi urovnaném záhoně označíme si šňůrou řádky ve vzdálenosti 20 *cm*, do nichž nasejeme husto jáder ovocných do hloubky 3 *cm*. Zasetá semena přihrnou se hlinou nebo pískem a zalejí.

Poněvadž myši přes zimu ožírají rády zasetá jádra, je radno namočiti tato před zasetím v hnojůvce. Také písek, jímž se semena zasypou, je částečnou ochranou proti nim, poněvadž v něm myši nemohou vrtati děr.

Pecky, nevyžadujíce hlubokého zandávání, zastrkují se rukou do řádků na záhoně naznačených do hloubky asi 1 *cm*.

Ořechy zandávají se 4 *cm* hluboko a 20 *cm* daleko od sebe.

Obseté záhony zakrýváme suchým hnojem, aby záhon tak rychle nevysýchal.

Stratifikování semen.

Nemůžeme-li vyseti pro nepohodu nebo jiné zaměstnání jáder přímo na záhon, stratifikujeme je buď již v říjnu nebo teprve příštím měsícem.

Stratifikování záleží v tom, že ukládáme semena (jádra, pecky, semena zelinářská) do bedničky vrstevnatě s vlhkým pískem. Na vrstvu písku asi 2 *cm* silnou rozložíme příslušná semena jedno vedle druhého, aby měla stejnoměrnou vlhkost, načež je opět asi 2 – 3 *cm* silnou vrstvou písku zasypeme a t. d., až na povrchu vlhkým pískem jako poslední asi 6 *cm* silnou vrstvou zasypeme. Takto vyplněná bednička se ukládá v suchém sklepě nebo do země do hloubky asi 60 *cm* se zakopává

Z jara v únoru nebo březnu semena tato se vysévají.

Semena stratifikovaná přes zimu mírně vyklíčí, a ve vzrůstu se tak neopozďují, jako kdybychom je teprve z jara přímo na záhon vysévali.

Vyrývání semenáčů.

K přesazování béřeme semenáče jednoroční.

Semenáče k přesazování určené na záhoně řádně polejeme, abychom vybírajíce je ze zatvrdlé země, nepřipravili kořen o vlásečnice, jimiž rostlina přijímá potravu ze země. Vlhká země přilne lépe ke kořenu a urychluje přijetí semenáče po přesazení.

Obr. 25 Lopatky.

Vyndávajíce semenáče ze země podebéřeme je ruční lopatkou (obr. 25) asi 5 *cm* od kmene přímo do země v hloubce asi 10—15 *cm* a převážením držadla lopatky do protivné strany od semenáču rostliny nadzvedneme.

Vysazování semenáčů.

Z jednoročních semenáčů vybéřeme zdravé rovné kusy o stejné tloušťce a zkrátivše jim do polovice hlavní kořen, a o něco i poboční kořínky, jsou li příliš dlouhé, sřízneme zároveň poboční větvičky asi o $^2/_3$ jich délky, načež takto připravené pláňky vysazujeme.

Na záhoně k obsazení určeném vyryjeme si ve vzdálenostech po 70 *cm* žlábky (járky, příkopky) 25 *cm* hluboké (na »rýč«) a tolikéž široké, do nichž stavíme připravená pláňata ve vzdálenostech 40 *cm* tak, aby kořenový krček byl ještě asi na 4 *cm* hlinou zahrnut. Hlína ke pláněti se přišlápne a zaleje. Místo járků můžeme pro každé pláně půdu rýčem zvlášť vybrati.

K vůli značnějšímu využití místa sázíme semenáče do trojúhelníku, používajíce k tomu poznačené šňůry nebo prkna.

Šňůra k rozesazování sloužící bývá asi jako malík silná a označuje se takto: Uchopíme šňůru mezi palec a ukazováček v místě, kam patří znaménka, načež protivným otočením ji částečně rozmotáme a dáme vsunouti do vzniklého otvoru 2 *cm* široký a 8 *cm* dlouhý pásek barevného

sukna. Ve vzdálenosti 40 *cm* opět šňůru rozmotáme a ústřižkem označíme a t. d.

Na prkně, jež poskytuje i tu výhodu, že lze na něm také za vlhkého počasí pohodlně pracovati, zmíněné dílky označíme zářezy.

Vysadivše jeden řádek dle těchto pomůcek, posuneme šňůru nebo desku tak, aby její první dílek padl naproti středu vzájemné vzdálenosti prvních dvou pláňat řady předcházející a pracujeme dále jisti jsouce, že umístění dalších semenáčů bude správné.

Při vysazovaní dbáme, aby pláňata téhož druhu zaujímala místo vedle sebe. Míchání pláňat jablkových s hruškovými a slivovými zdržuje práci při zušlechťování. Také pojmenování druhů je usnadněno, máme-li celý řádek zušlechtěný týmž druhem, poněvadž netřeba nápisy umísťovati na každý jedinec, nýbrž jedna tabulka platí hned pro celý řádek nebo i celý záhon. Tím i při prodeji stromků snáze se vyznáme. Po vysázení polejeme semenáče u kořene vodou pomocí hrnků nebo konve bez »růže« a suchým zahnilým hnojem mezi řádky obsypeme; nevysýchají tak a za mírného počasí se i zakořeňují.

O sklizni ovoce.

Se žloutnoucím listím nastává sklizeň zimního ovoce, čímž zbavujeme sady posledních plodů.

Za trhání a ukladání ovoce jest se říditi týmiž pravidly, jako bylo řečeno v měsíci září.

O vysazování stromů.

V zahradách a sadech vysazujeme do připravených jam stromky.

Pěstujeme-li si štěpy sami, zajisté přihlížíme už při šlechtění na druhy, které místním poměrům nejlépe odpovídají.

Při vykopávání stromků k přesazení určených obryjeme je opatrně v kruhu o poloměru asi půl metru, boční kořeny a hlavní kořen *ostrým* rýčem přetneme, načež stromek opatrně nadzdvihneme a přeneseme i s pozůstalou hlinou na kořenech.

Stromek ze země vytrhovati a hlínu s kořene olupovati se nedoporučuje, aby se vlásečnice (= kořeny k výživě nejpotřebnější) neodtrhaly.

Nepěstujeme-li si štěpů sami, musíme před sázením uvážiti, kterému druhu stromoví půda, již obsaditi míníme, svou polohou a jakostí svědčí. (Viz v části přípravné: Povaha a druhy stromů.)

Stromky koupené, o nichž nevíme, jak dlouho už jsou vyňaty ze země, před vsazením osvěžíme, vloživše je na několik hodin do rozředěné hnojůvky nebo do smíšeniny žluté hlíny s kravinci.

Delší dopravou neb jinak *silně* zavadlé stromky osvěžíme, zakopeme-li je i s korunou aspoň na 24 hodin do vlhké země.

Osvěženému stromku zkrátíme a zformujeme kořen, pokud možno v kruhu, při čemž hledíme, aby řezné plochy byly hladké a dolů obrácené, ježto tu rána snáze se hojí a vlasečnice spíše vyhánějí.

Obvod koruny přizpůsobíme dle velikosti kořene, t. j., aby okap její shodoval se s konci výhonů kořenovitých. Obyčejně seřízneme výhon hlavní o třetinu a větve poboční o polovinu jejich délky v místě asi 2 *cm* nad očkem, které pustí výhon na venek. Tohoto pokynu neopomeňme šetřiti, poněvadž bychom jinak dostali korunu nepravidelnou, příliš hustou a málo rozloženou.

Do jámy, kterou jsme si už v září připravili, dáme na dno dobře zahnilého hnoje*), nasypeme naň dobré hlíny tak mnoho, aby stromek na ni postavený vyčníval krčkem kořenovým nad povrch země. Na to zarazíme do středu jámy kůl, jichž jsme si nadělali v zimě do zásoby (viz leden) a přistavíme k němu stromek, aby byl kryt kolem proti severu.

Přesvědčili-li jsme se, že stromek svisle stojí, přisypujeme k němu a mezi kořeny původní vrchní hlínu, kterou jsme si zvlášť odložili, zároveň zalévajíce vodou, aby hlína se sedala a lépe ke kořenům lnula. Konečně nahoru nahodí se bývala spodina a mískovitě kolem stromu upraví tak, aby krk kořene byl mírně zasypán

Naposled se stromek pod korunou volně ke kolu přiváže — tedy jen na jednom místě aby mohl při sedání země zároveň s ní se snížiti.

Je-li půda svou povahou příliš vlhká a chceme na ni přece pěstovati ovocné stromy, navezeme na místa pro stromy určená hlínu ve způsobu kopců, na jejichž vrcholy stromy sázejí se dle zmíněných pravidel.

Cistění a líčení kůry stromové.

Kůra stromů má býti čistá a hladká, pročež ji umývame kartáčem nebo seškrabujeme škrabákem.

K *umývání* slouží obyčejný drátěný kartáč (obr. 26. a 27.) nebo pouze kartač na dlážku (také pouhý hadr, věchet a pod.) a mydliny. Cistíme kůru stromů obyčejně po dešti, poněvadž všechna nečistota snáze pouští

*) Hnůj nesmí přijíti do styku přímo s kořenem nikdy!

Je-li na větvích mnoho *mechu*, ničíme je smíšeninou 10 *l* louhu s 250 *g* kyseliny karbolové, kteréž svaříme a užívame za tepla k potírání mechu štětcem. Hodí se spíše pro stromy mladé s kůrou hladkou.

Obr. 26. Obr. 27.
Kartáče na stromy.

Na kůru příliš rozpukanou slouží škrabák, jímž po dešti kůru *oškrabujeme.*

Všechna sedraná nečistota (mech, kůra a j.) se spálí nebo do hnojůvky ponoří, poněvadž obsahuje mnoho zárodků škodlivého hmyzu.

Líčení ničí též mnoho hmyzu a prospívá všem stromům Provádí se na kmeni a větvích, pokud stačíme štětkou, kterou namáčíme do smíšeniny vápna, hlíny, krve, kravinců a něco aloe nebo hovězí žluči. Poslední dvě jakož i psí trus jsou pro ochranu proti zajícům, kteří se jich štítí.

Ochrana stromů.

Proti mrazům a zvěři ochraňujeme stromy zmíněným líčením, omotávaním slamou nebo trním, také několika (3—4) koly nebo prkny spolu sbitými.

Proti píďalce podzimní upravíme na kmeny a koly stromů nálevkovité kroužky, které uvnitř natřeme dehtem, ptačím lepem nebo lepidlem upraveným dle tohoto předpisu: 500 *g* bílé prysky-

řice rozpouští se na ohni se 400 *g* řepkového nebo stearinového oleje a 400 *g* sádla za ustavičného míchání. Samičky píďalky lezoucí na strom, aby nakladly vajíček, octnou se pod upraveným kroužkem, narazí naň a přilípnou se.

Podklad pro rybíz a srstky vysokokmenné.

Kdo si chce připraviti stromky srstkové nebo rybízové, musí už nyní pomýšleti na řádný podklad, který mu poskytuje r y b e s a u r e u m, známý svými časnými žlutými květy.

Přímý. dosti dlouhý a silný prut vyřízneme i s kořenem a upravíme, jak je popsáno u šípku.

Zároveň je záhodno nařezati sobě roubů a ku šlechtěni uschovati. (Viz v lednu v ovocnařství: »Řezání roubů«.)

Výtečné druhy objednati lze u firmy *V. Vacek v Pamětníku u Chlumce n. Cidl. v Čechách,* která se zabýva pěstěním a prodejem všech druhů stromů ovocných i lesních, keřů ozdobných a v každé příčině je nanejvýše spolehlivá a osvědčená.

Vinná réva.

Sklízíme úrodu. Kde pěstuje se réva vinná po celých vinohradech, lisuje se z ní víno

V zahradách provozujeme vinařství jen v malé míře, pročež sklizeň stačíme požíti za čerstva.

Zelinářství.

Zaséváme pažitku a zelenou petržel do bedniček, špenát na záhon. — Vysazujeme přísady zimního salátu, struky česnekové a cibulky. — Nastává hlavní sklizeň zeleniny. Vychládlá pařeniště vyprazdňujeme a půda se připraví k zimnímu odpočinku.

Zasévání.

Do bedniček asi 20 *cm* hlubokých zasejeme si na zimu pažitku a zelenou petržel, poněvadž se v domácnosti častěji potřebují. Zasetá semena se osývanou hlinou mírně zasypou, prkénkem přitlačí a zalejí.

Nezaseli-li jsme na záhon špenát již v září, neopomeňme tak učiniti *počátkem* října. Jeť špenát zdravým a vítaným příkrmem pro svou časnost.

Pažitka z cibulek.

Počátkem října naplníme několik květináčů hlinou a zandáme do nich cibulky pažitkové, abychom měli i v zimě čerstvou pažitku. Cibulky je radno klásti do *vlhké* hlíny tak hluboko pod povrch, aby nevyčnívaly. Květináče uloží se na chladné místo (na př. do sklepu), aby cibulky

tak brzy nevyhaněly, ježto je posud na zahradě dosti čerstvé pažitky. Z té příčiny se také cibulky po vysázení nezalévají.

Vysazování a ochrana zeleniny.

Na čerstvě zryté a urovnané zahony vysazujeme pomocí roubíku (obr. 28) přísady zimního salátu v řádcích 25 *cm* od sebe vzdálených aspoň 25 *cm* od sebe, hlínu k nim přimáčkneme a vodou každou přísadu zvlášť pomocí hrníčku nebo konve zalejeme.

Struky česnekové zandávají se rukou taktéž v řádcích, avšak jen 15 *cm* od sebe vzdálených ve vzajemné vzdálenosti 15 *cm*. Struky zatlačené do země netřeba zalévati, pouze povrch záhonu se hraběmi urovna.

Obr 28. Roubík.

Totéž platí o cibulkach.

Úprava sklepu.

Během měsíce skizíme dozrálá semena a zeleninu pro denní potřebu, koncem měsíce října pak nastává hlavní sklizeň zeleniny.

Než zeleninu ze záhonu sklidíme, upravíme si vnitřek sklepu, jejž jsme byli v minulém měsíci vyčistili a vyvětrali.

Je-li sklep dosti prostranný nebo je určený výhradně pro uschování zeleniny, můžeme upraviti si celé pískové záhony. Ke kolíkům do země zaraženým nastavíme asi 30 *cm* široká prkna a nasypeme za ně vlhkého, čistého, nepáchnoucího písku, do něhož buď zeleninu vyzrálou ukládame nebo nevyspělou k dospění vysazujeme.

Nemajíce k použití celého sklepu, připravíme si aspoň přiměřeně velikou, čistou bednu, do níž nasypeme si čistého, plaveného písku, nebo upravíme přihrádky ke zdím.

Kdo nemá vůbec sklepu, vykope si na příručném místě dle potřeby velikou jámu (krechtu) a prkny obloží, aby se hlína nesesypovala, a myši tak snadno se nezahnízdily.

Sklizeň zeleniny.

Zeleninu sklízíme za suchého — ne však parného — dne nejlépe odpoledne, kdy ranní rosa oschla a večerní posud nepadla. Zelenina za parna sklizená brzy vadne, vlhká sklizená snadno hnije.

Obr. 29. Zelníček.

Kapusta růžičková či zelníček (obr. 29.), kadeřávek (obr. 30.), špenát a pór zůstává v zahradě První dvě zeleniny přihodí se trochu slamou, aby mrazy a ostrým větrem nevzaly škody; u póru není potřebí ani této ochrany.

Zelí hlávkovému ukrajují se hlávky, hrubých, nepriléhajících listů se zbaví a pak se strouhá a ku kvašení nakláda nebo, má-li zůstati čerstvé, se hlávky ukládají do plev a do slámy na půdu.

K a p u s t a, z e l í, k v ě t á k (obr. 31.) a b r u k e v vytrhují se i s kořenem, zbaví sežloutlých a poškozených listů a zasazují se kořeny do písku ve sklepě hustě vedle sebe. Aby měly ke vzrůstu dostatek čerstvého vzduchu, je občasné provětrání nutné. Při prohlídce povlhčíme písek — nikoli zeleninu, poněvadž by zahnívala*) a odstraňujeme zavadlé nebo plesnivé částky. Druhy tyto do února hezky dorůstají.

Obr. 30. Kadeřávek.

Č e r v e n á ř e p a s a l á t o v a, m r k e v, p e t r ž e l, c e l e r, č e r n á ř e t k e v a k ř e n se opatrně vyrývají, abychom při dobývání jich neporanili. Poraněné kořeny jsou méně cenné a rády hnijí, pročež jich neuschováváme, nýbrž buď hned zpotřebujeme nebo prodáme.

*) Voda totiž se tak rychle už ve sklepě nevypařuje jako na záhoně v zahradě.

Vydobyté kořeny z hlíny otřepeme a necháme *na vzduchu* oschnouti; zbylou hlínu pak suchým hadrem očistíme Prati se kořeny nemají, protože zelenina ráda hnije a tratí na své vůni i chuti.

Obr. 31. Karfiol erfurtský.

Mrkev, červená řepa a černá ředkev se skrájí jako cukrovka a uloží u zdí vrstevnatě s vlhkým pískem. Vrstva písku nasypává se tak silná jako je mrkev. Také musíme

hleděti, aby ani mrkve vedle sebe ležící o sebe se netlačily. Nemáme-li právě u zdi místa, sestavujeme z mrkve pyramidu Mrkve totiž kladou se v podobě kruhu tenším koncem do středu. Na to nasypeme vrstvu písku a opět mrkev do kruhu narovnáme. Tím způsobem docílíme pyramidy až 1 *m* vysoké, z níž v čas potřeby shora odbíráme.

Černá ředkev a červená řepa složí se ve sklepě na hromadu a vlhkým pískem důkladně posype. Lépe jim však svědčí v zahradě v dole, kterýž slamou se uzavře a hlinou obháže.

Petržel se nezkrajuje, nýbrž se jí nať obere až na srdéčko a takto upravená ukládá se jako mrkev. Zanechané srdéčko se rozkládá a poskytuje i v zimě do polévky zeleného. Z té příčiny petržel zakládá se více ke světlu, aby nať nezbledla.

Celer se zbaví všech bočních kořenitých výhonků úplně, aby měl kulovitý tvar.

Kořínky spodní se zkrátí asi na 5 *cm*, nať až na srdéčko se otrhá, a celý celer se na hladko opatrně nožem oškrabe, aby zbytky natě nezahnívaly. Takto upravený staví se do písku jeden vedle druhého tak husto, aby se vzájemně nedotýkaly. Nemáme-li dostatek místa, sestavujeme pyramidu jako u mrkve, při čemž zelené srdíčko se nalézá venku v poloze vodorovné

Křen se buď zkrájí nebo se obéře až po srdéčko a urovnává se jako mrkev.

Vyvážení pařeniště.

Poněvadž jsme vypotřebovali v pařeništi vypěstované zeleniny i přísady, vyprázdníme pařeniště. Rám odstraníme a hlinu vyvozíme na

hromadu, a hnůj spodní rozvozíme po prázdných záhonech v zahradě.

Mame-li dostatek hlíny, doporučuje se, aby vyvezená hlına aspoň rok si »odpočinula«, jinak upotřebíme vyvezené hlíny opět pro nové pařeniště, jež v listopadu nebo v lednu založíme.

Nad vyprázdněný důl položí se na příč silné tyče, na něž rám postavíme.

Okna se uschovají na chráněné místo, aby se neroztloukla nebo — jsou-li rámy dřevěné — aby tyto nezahnívaly.

Rytí a hnojení půdy.

Zryjeme záhony k zimnímu odpočinku. Rytí děje se asi 30 *cm* hluboko a půda se náležitě obrátí, *ale nerozmělňuje.* Zimními mrazy sama se rozsypává a zůstava kyprá, kdežto rozmělněna byvši příliš »sedá« a nezvětrává jak patří. Kořínky plevele, kameny a j. z hlíny odstraňujeme.

Při rytí můžeme ihned půdu hnojiti hnojem chlévským, nespustivše s mysli, kterou zeleninu míníme příštím rokem na kterém záhonu pěstovati,*) poněvadž mnohým zeleninam přímé hnojení nesvědčí (jako na př. mrkvi, kořenu petržele, ředkvi, cibuli a luštěninám).

Hnojiti můžeme půdu zelí, kapustě, karfiolu, salátu, okurkám, křenu, póru, celeru, petrželi na zeleno, červené řepě salátové.

Úprava červené řepy salátové.

Řepa řádně se opere, v celku na měkko uvaří, načež se na lístky rozkrájí a v kamenné nádobě ukládá. Na každou vrstvu řepy nasypeme

*) Viz v lednu »Plán osevní«.

něco soli, kmínu a kroužků křenových. Na to se řepa poleje octem a přiloží prkénkem obtěžkaným zavažím (kamenem), aby řepa nad ocet nevyčnívala.

Někdo přidává i něco cukru. Místo toho je lépe míchati lístky řepy salátové s lístky uvařené cukrovky, kteréž uložením pěkně se zbarví a jsou výborné chuti. K vůli vůni přidává se také něco anýzu nebo fenyklu.

Nakládání zelí.

Hlávky zelí zbaví se volného listí barvy tmavozelené, rozpůlí se, hlouby z nich vyřežou a takto připraveny se na struhách nakrájejí. Do připravené dřevěné nádoby dobře horkou vodou vyčistěné naloží se na dno něco celých bělavých listů zelných, na ně nahází se vrstva asi 1 *dm* silná roztrouhaného zelí a stupou (obr. 32.) se utlouká, při čemž se vždy zelí přisoluje solí smíchanou něco s kmínem a na hrubo nakrájenou cibulí. Když je vrstva dosti utlučena, přihodí se opět zelí čerstvého a posolí se. Vyvstávající voda se hrnéčkem emailovaným odebírá a vylévá. Poslední vrstva konečně se pokryje plachtou, na ni se položí čistá prkénka a přiměřeným závažím obtěžká. Takto se nechá zelí volně kvasiti. Při odebírání zelí k potřebě se vždy horní usedlina z vody sebéře, plachta vymacha a prkénka umyjí, načež se opět na zelí i se závažím přiloží.

Obr. 32. Stoupa.

Květinářství.

Tráva s trávníků se naposled seče. Hlízy a cibulky květin se vykopávají. Růže a jiné ozdobné keře se dle potřeby přesazují. Záhony cibulkami vysázené se zakrývají. Květiny z pařeniště se uschovávají ve světnicích. Připravují se šípky k zimnímu roubování.

Zalévání.

V říjnu zalévání ochabuje, poněvadž půda tak příliš nevysychá. Nicméně, jeví li se potřebným, musí se díti opatrně, aby květiny nočními mrazy pak neutrpěly.

Zalévání květin ve světnici děje se opatrně, poněvadž přílišným mokrem kořeny posud nepřijaté rády zahnívají. Zakořeněné už květině vlhko méně škodí.

Sečení trávy.

Trávu trávníků sečeme dle velikosti obseté plochy kosou, srpem nebo nůžkami stříháme.

Vykopávání hlíz.

Jiřinky, begonie, mečíky (gladiolus), kany a t. d. jsou v tomto měsíci mrazem obyčejně již

tak poškozeny, že je nutno stonky při zemi odříznouti a hlízy nebo cibulky vykopati.

Vykopávání hlíz děje se za suchého počasí opatrně, aby se hlízy nopoškodily. Nejlépe posloužíme si rýčem. Vyndané hlízy necháme na suchu oschnouti a pak je zbavíme zbytku hlíny prsty anebo pomocí *suchého* hadříku. Takto očistěné uložíme do vzdušného suchého sklepu.

Vysazování keřů.

Stalo-li se, že některé růže nebo jiné kře během léta uschly, vysazujeme je novými. Při vyrývání růží neb keřů odstraníme nejdříve horní hlínu opatrně až na kořen, abychom jej nepoškodili, pak dle velikosti koruny kořeny protneme a růži nebo keř ze země vyndáme a přeneseme nebo na kolečkách převezeme.

Jáma pro růži nebo keř určená se řídí velikostí kořene keřů, při čemž přihlížíme k tomu, aby vsazený keř měl od konců kořenů ke stěnám dolů aspoň 20 *cm* silnou vrstvu sypké hlíny.

Před vsazením se kořen rostliny přiřízne ostrým nožem neb nůžkami na hladko tak, aby řezná plocha byla obrácena dolů

Také korunu přiměřeně přistříháme raději na delší, poněvadž se řez z jara obnovuje.

Ochrana cibulek vysázených.

Vysázené cibulky by v zemi zmrzly, pročež záhony, v nichž jsou uloženy, přikrýváme zcela mírně chvojím, suchým hnojem aneb listím. Příliš vysoká vrstva příkrovu se nedoporučuje, aby snad cibulky nevyhnaly bujně Také slamy se k příkrovu méně užívá, poněvadž

dělá mnoho smetí, vítr ji odnáší a myši přechovává. Dobře uhnilý koňský nebo jiný suchý, drobný hnůj je nejlepší, dodávaje květinám potravy pro příští rok.

Neodnesli-li jsme do květináčů přesazené květiny už v září do světnice, nýbrž jsme je ponechali v pařeništi, odnášíme je v říjnu do světnice, poněvadž tu bývá počasí již drsnější.

Opatření šípků.

Milovník růží zasadí si přímé pruty šípkové do květináčů, nechá je v zahradě na místě proti větrům chráněném zakořeniti se, bedlivě je občas zalévaje Nastanou-li silnější mrazy, přenese je do teplejší světlé místnosti. Je-li kořen šípků příliš dlouhý, že se do květináče nevejde, namočí se do vodou rozředěné směsi kravěnců a žluté hlíny, posype se dobrou kompostní hlinou tolik, pokud se tato drží, omotá pak vrstvou mechu asi 10 *cm* tlustou a obváže vrbovým proutím. Takto obvázaný kořen znovu se močí ve zmíněné směsi, kterou jsme tak rozředili, aby mech veskrz jí nasákl, načež se ponoří do hustší směsi, která na povrchu mechu zůstane a hlinou zase se posype.

Včelařství.

V říjnu včelstva zapeřujeme. Česna zúžíme a přiklopíme. Chraňme včely před nepřátely!

V říjnu se již včely zapeřují, to jest medníky (nejhořejší patra úlů) se vystelou špatnými vodiči tepla, jako papírem a slamou, neb se tam vloží těsně přiléhající polštáře slaměné. Senem není radno úly vycpávati, poněvadž seno snáze vlhne a plesniví. Ku vycpávání úlů hodí se také výborně mech

Plodisko zúžilo se při zazimování v srpnu nebo v září. Prazdný prostor mezi dvířkami a zúženým plodiskem vyplní se zase obkladem papírovým, lepenkou a polštářem slaměným neb mechovým.

Někteří včelaři ucpávají také plevami a popelem. Zapeřování toto je velmi důkladné, ale brání nam dostati se ku včelám, chceme-li je na jaře prohlédnouti nebo podněcovati k hojnějšímu narážení plodu krmením.

Nebyla-li dosud česna zúžena, učiníme tak nyní a přiklopíme je. Okolí úlů se chrání též před dotěravými myšmi, jež si také rády ve

včelíně smlsnou a včelstva znepokojují. Chytáme je do pastí. Do úlu vnikne také někdy motýl smrtihlav a způsobuje tam značný rozruch. Před myšmi a smrtihlavy chráníme úly zastrkovadlem drátěným v česnu.

V říjnu začíná se také v cukrovarech vařiti cukr, jenž za teplých slunných dnů láká včely do továrny, a která tam zaletí, nevrátí se již. Mají-li však v úle zásobu a venku najdou-li ještě květinovou pastvu, dají jistě přednost této před továrnou.

Dobře je, mohou-li se včely ku konci října důkladně vyčistiti.

Listopad.

Ovocnářství.

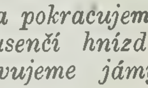
Uprázdněné záhony ve štěpnici se rygolují a dovoluje-li počasí ještě, semenáče a stromky přesazujeme. — V zahradě shrabujeme a odnášíme listí, okopáváme a hnojíme stromy a pokračujeme v pracích v říjnu uvedených. Housenčí hnízda se stromů odstraňujeme a připravujeme jámy k jarnímu přesazování.

Rygolování či hrobkování.

Podzimním vysazením a rozprodejem stromků uprázdnily se některé zahony ve školce.

Ponėvadž jich upotřebıme na jaře k zasévání semen nebo k přesazení semenačů a půda jejich značně byla vysílena vysazenými stromky, je nevyhnutelno je hluboko obdělati či zrygolovati.

Rygolování je hluboké zkypření a obracení půdy. Děje se obyčejně do hloubky 60 *cm* následovně:

Obr. 33.

Zahon rozdělí se rovnoběžně s délkou na polovici a s šířkou na díly asi po 80 *cm* až 1 *m*. Vyšlo-li na př. tímto rozdělením po šířce 5 polí, počíslujeme je k vůli vysvětlení tak, aby za prvním polem první řady leželo pole

šesté v druhé řadě, za polem druhým první řady pole sedmé v druhé řadě atd. padne za pole páté řady první, v druhé řadě pole desáté. Nyní vyryjeme hlínu z pole prvního a vyvezeme podle pole šestého, ale uložíme ji mimo rozdělený záhon. Totéž se učiní se spodinou vybíranou až do hloubky 60 *cm*, která se za navezenou horní hlínu zvlášť umístí.

Na to pohnojivše dno získané jamy házeme hlínu druhého pole do jamy vyryté na poli prvním, čímž dostavá se hlína horní na spod a dolní nahoru. A to právě chceme, aby tato zvětrala.

Tímto způsobem pokračujeme až při přechodu do druhé poloviny hažeme hlínu s pole desátého druhé řady do pole patého první řady a konečně hlínu uloženou při počatku práce z prvního pole k šestému, do pohnojené jamy tohoto shazujeme a to napřed bývalý vrch a naň starou spodinu.

Na podzim zrygolovaná půda zimními mrazy důkladně zvětrá a zkypří stávajíc se opět způsobilou vyživovati semenače na další léta.

Vysazování semenáčů a stromků

děje se, jak popsáno v říjnu.

Opadlé listí.

Opadané listí shrabujeme dřevěnými hraběmi a upotřebujeme je buď jako steliva, nebo jako krmiva králíkům, nebo k přípravě půdy »listnačky«, nebo se ukláda do hnoje.

Kypření a hnojení stromů.

Hnojení ovocných stromů téměř nedbá se. Každý hospodář připravuje slabému stéblu obil-

nému každoročně půdu, ale na strom, který celá desítiletí na totéž místo je odkázán, nevzpomene si.

Rozumný hospodář *kypří* a *hnojí* půdu stromům, dobře věda, že strom upotřebil ku svému vzrůstu a k vývinu plodů jisté látky ze země, které se musejí zemi nahraditi.

Kypřením půdy ničí se mnoho larv škodlivého hmyzu, zjednává se vzduchu přístup k součástkám zemním, které se rozkládají v součástky stromům potřebné a kořeny stromů snáze se rozvětvují. Kypříme půdu v listopadu, pokud možno, každoročně. Kypření děje se rýčem, aby se kořeny nepoškodily.

Zkouškami je dokázáno, že strom potřebuje ku své výživě na 1 m^2 17 *g* dusíku, 5 *g* kyseliny fosforečné, 22 *g* drasla a 40 *g* vápna. Z přebytku potravin tvoří plody, jimž potřebný cukr tvoří se v listech vlivem světla slunečního a bílkoviny dovádějí se kořenem.

Uvedených látek je žádoucno stromům dodavati hnojením, jímž podporujeme vzrůst dřeva i plodnost jejich.

Ku hnojení užíváme hnoje chlévského, záchodkového, hnojůvky nebo hnojiv umělých. Výtečný je trus holubí a drůbeže.

Hnůj chlévský, je-li více slamnatý, hodí se jako hnůj koňský, vepřový, králičí do půd těžších. Má býti vždy starý, dobře zahnilý.

Do půd lehkých upotřebíme raději hnoje dobytka hovězího.

Hnůj záchodkový, obsahující hlavně výkaly lidské, užívá se jen ve stavu rozředěném. Podobně i hnojůvky.

Chováme-li drůbež nebo holuby, odkládejme trus jejich zvlášť, a suchý buď na prášek roztlučeme a pod stromy rozsejeme, nebo ve vodě jej

dáme rozmočiti a vzniklou břečkou stromky v půdě chladné poléváme.

Z umělých hnojiv bére se k vůli *draslu* kainit do půd lehkých a *chlorid draselnatý* pro půdy těžší. Účinkují tím, že dodavají půdě vlhkosti.

Kyselinu fosforečnou opatřujeme půdě superfosfátem, struskou Thomasovou a kostní moučkou. Působí na vývin plodů.

Chilský ledek zjednává stromu rychle *dusík* a podporuje vzrůst dřeva Plodnost nikoli. Je však drahý a brzy uniká, nebo za přílišné vláhy vniká hlouběji do země a neúčinkuje. Kde je dostatek hnojůvky a výkalů záchodkových, netřeba ledku kupovati. *Užívá se ho na jaře* v únoru a březnu.

Při hnojení nesmíme zapomínati, že hnůj nemá nikdy přijíti do styku přímo s kořenem.

Hnojíce *hnojem chlévským* vyryjeme kolem stromu pod obvodem koruny okrouhlý járek na rýč hluboký a široký, vyplníme jej hnojem a hlinou zasypeme; zasypaný pak vodou zalejeme. Pod dospělý strom počítá se 1 q hnoje.

Hnojůvku — vždy 3—6 díly vody rozředěnou*) — vylévame buď též do zmíněných járků, nebo narážíme kolíkem asi 8—10 *cm* silným po obvodě kořene dolů a do nich hnojůvku konví nalejeme. Dle velikosti stromů vyléváme 3—6 konví. *Stromy peckovité nemají se nikdy hnojůvkou zalévati.*

Z *umělých hnojiv* užíváme na podzim solí draselnatých a fosforečných, jež do zkypřené půdy rozsejeme a hraběmi pohrabeme. Počítá se na

*) Mnohdy přidává se k ní i skalice zelená, jíž dodáváme stromům železa. *Nikdy však neupotřebujeme ku hnojení hnojůvky nebo výkalů záchodkových, v nichž je kyselina karbolová.*

dospělý stom $^{1}/_{2}$ *kg*, kteréž množství klesá u malých stromků na 30 *g*. Ostatně mladé stromky neradno hnojiti asi po 3 roky po přesazení, poněvadž jsme jim náležitě upravili jámy. Jinak bujně rostou, ale neplodí.

Vinná réva.

Na podzim vinnou révu dobře pohnojíme. Poněvadž zapouští kořeny značně hluboko, půdu vůkol vyryjeme a do dolů uložíme dobře zahnilý hnůj chlévský, načež jej hlinou přihodíme.

V krajinách teplých, kde se réva vinná na zimu nezakrývá, ořezáva se až na jaře; v krajinách však, kde je chráněna před zmrznutím různými příkrovy, je lépe přiřezati révu vinnou hned na podzim.

Hlavní výhon zkrátí se na 3—4 očka, výhony vedlejší 1—3 očka. Výhony nezdravé nebo odumřelé se zcela sříznou.

Takto přiříznuta réva se ohne a pokryje hlinou, suchým uhnilým hnojem nebo se omotá do slámy.

Zelinářství.

Zasetá semena a vzešlé bylinky v bedničkách zaléváme a vysázené přísady na záhonech chráníme před mrazy. — Práce minulého měsíce dokončujeme.

Zalévání.

Zasetou a vzešlou petržel a pažitku v čas potřeby zaléváme. Nejlépe je udržovati půdu stále ve stejné vlhkosti, poněvadž náhlym větším zalévaním živné látky z půdy silně se vylouhují.

Ochrana zeleniny na záhonech.

Salát, zelí, kapusta, špinát, polníček (»rabuncl«) trpí krutými mrazy, pročež ochraňujeme je přikrytím slamou nebo chvojím.

Pažitka.

Vyndame květináče se zasazenými cibulkami pažitkovými ze sklepu do kuchyně a občasně zaléváme. Státi se tak může až koncem měsíce, čímž do vánoc vypěstíme si čerstvou pažitku. — Jakmile zelená pažitka se vypotřebovala, cibulky se vyhodí, poněvadž, jsouce vysíleny, k dalšímu pěstění se nehodí.

Květinářství.

Vysázené cibulky jarních květin před mrazy chráníme Na trávnících — pokud jsme trávu posud neposekli — sežneme ji, aby se spadlé listí lépe shrabalo. Z růží sřezujeme rouby, načež růže zakrýváme a choulostivé kře před zmrznutím chráníme. Keře se obrývají a poškozené trávníky zryjí. Vysazování keřů a růží končí. Zahrada se čistí.

Ochrana růží a keřů.

Poněvadž růže zimními mrazy velmi trpí, zakrýváme je. Před zakrytím nařežeme si roubů na šlechtění šípků, vybírajíce vyzráté dřevo a ukládáme je jako rouby stromů (Viz leden.)

Na trávnících, abychom tyto nepoškodili, obvážeme koruny růží slamou, načež je ohneme k zemi, aby vítr jim neuškodil, a připevníme buď ke kolu nebo háčkem z větví. Hlavně chrániti se musí místo, ve kterém je růže šlechtěná. Spíše mohou konce větví umrznouti, poněvadž se zkratí, než toto místo. Také se hodí zakrýti růže listím, ale doporučuje se, aby na korunu předem položeno bylo něco jehličnatých větví, aby myši v koruně se nenasadily, a teprve na tyto nahromadí se listí, které obtěžkáme proti větrům hnojem nebo větvemi.

Nejlepší příkrov je však hlína. Koruně růže připravíme v zemi důlek, do něhož ji opatrně ohneme a hlinou přihodíme.

Aby se růže nezlomila, doporučuje se odhoditi rýčem něco hlíny od kmene růže *na té straně*, na kterou se ohne

Neškodí, omotá-li se i kmen růže slamou, kteráž je pak chrání před škůdci.

Kře z jižních krajin, poněvadž jsou choulostivější, obvazují se na stojato jehličím, hadry nebo slamou. a ke kolu připevní, aby je vítr neulomil.

Ke vzácnějším jehličnatým stromkům (na př. tuje, pirus S'robus) přirazíme kůl, stahneme je pouze motouzem bez obalu a na stojato připevníme ke kolu, aby sníh větve nepolámal.

Kře se zhruba, ale opatrně obryjí, aby se kořeny nepoškodily, čímž kypří se půda a udržuje vlhkost. Rozmělňovati se však povrch nesmí.

Trávníky.

Parnem nebo chozením nebo i plevelí poškodí se mnohdy trávníky tak, že je nutno z jara setbu opakovati. Tyto na podzim hluboko a zhruba zryjeme.

Dobré trávníky poléváme hnojůvkou, posypáváme popelem (hlavně na mechovité půdě) nebo i dobrým zahnilým hnojem pohodíme, aby trava z jara bujněji rostla. Krasný trávník okrašluje zahradu.

Včelařství.

Chráníme včely před nepřátely jejich a před zimou.

Včely jsou k zimnímu spánku zapraveny, nicméně prohlížíme, zda-li vše je dobre ucpáno. Přejme jim klidu a hleďme si medu. Učenci i lidé neučení všeci jsou toho dobrého mínění, že med je nejen velmi výživný, ale také léčivý. Užívá se ho s dobrým výsledkem v mnohých nemocech vnitřních i vnějších. Jsa snadno stravitelný, přechází brzy v krev, doporučován jest slabým dětem, reconvalescentům i starcům.

Poněvadž účinkuje také antisepticky čili proti hnilobě, natírají se jím také rany vnější, aby se brzy pohojily

Přerozmanitá pečiva z medu upravená jsou chutna, zdravá a velmi trvanlivá Možno je i po 6 měsíců chovati aniž se pokazí. Perník z domácího medu upečený ma jistě mnohem větší cenu, než nějaký padělaný tovarní »náhražek«. Na př často osvědčený recept k přípravě chutného perníku je tento: 1 *kg* medu se vaří a až zavře, nechá se úplně vychládnouti na míse, pak se do něhu rozbijí tři celá vejce a mimo ně přidají ještě

dva žloutky syrové, 5 *dkg* usekané pomerančové kůry naložené, špetku tlučeného anyzu, špetku skořice, hřebíčků, malinko květu a badyanu, as 8 *dkg* sekaných mandlí a za 6 h spěšné soli, 1 *kg* pěkné pšeničné mouky, 4 lžíce potlučeného cukru. Vše se dobře vařečkou promíchá a nechá se den ležeti. Druhého dne se těsto rozdělí na 3 stejné díly. Plechy se pomastí máslem. Těsto se rozválí na stéblo silně, aby vystačilo na 3 plechy a dá se do horké trouby zvolna péci.

Prosinec.

Ovocnářství.

Práce v tomto měsíci konané jsou vlastně přípravou k rozumnému zahradnictví pro budoucí rok. Zásoby ovoce prohlížíme. V zahradách kácíme stromy suché nebo nevyléčitelné nemocné, opravujeme ploty, chráníme štěpy před zvěří. Provádíme zimní řez.

Prohlídka ovoce.

Uložené ovoce často se kazí nebo bývá poškozováno od myší.

Z té příčiny je občasná prohlídka zásob nutná, abychom kusy nakažené odstranili, a na myši nastavěli pastí.

Kácení stromů.

Dovoluje-li počasí, abychom i v zahradě pracem věnovati se mohli, není-li totiž mnoho sněhu nebo příliš mokro, kácíme stromy suché a nemocné, které jsme posud marně ošetřovali. Zdravé, ale neplodné stromy ponecháme na přešlechtění, vzácnější, ale starší stromy na omlazení.

Kácejíce větší stromy, hledíme je nejdříve zbaviti větví, které by při pádu stromu poškoditi

mohly stromy zdravé. Jinak raději korunu ponechaváme, poněvadž svou tíhou strom vyvracuje z kořene.

Musíme li některé větve předem odstraniti, počínáme od vrcholu stromu, nařezávajíce je na horní části, ony pak samy svou tíhou se odulamují. Zde nezaleží na tom, zatrhne-li se kůra čili nic. U ořezávaní větví suchých u stromů zdravých užíváme jiného způsobu řezaní.

Zimní řez

V létě přištípnuté větvičky nůžkami nebo ostrým nožíkem u přištipnutého místa nebo o jedno oko níže hladce uřízneme.

Dále všímáme si i šlechtěnců starších, věnujíce hlavní pozornost hlavnímu výhonu. Je-li zdravý, přímý, je dobře; nechá se tudíž státi.

Roste-li však křivo, nebo má-li konečné očko vyžráno neb jinak poškozeno, nezbývá než hlavní výhon přiměřeně zkrátit a z příštího výhonu kmen prodlužovati.

Některé stromky nemají přímého kmene už svou povahou. Těmto musíme kmen vésti umělým způsobem.

Za tou příčinou, má li prut délku asi 60—70 *cm*, sřízne se na polovici, je-li kratší jen o třetinu. Na zbývající části vyhledáme pod řeznou plochou vhodné očko (asi 15 20 *cm* pod řezem a ostatní očka nad ním se nalézající vyřízneme. Jest to čípek pro příští výhon.

Tím způsobem pokračujeme každoročně, až máme hladký přímý kmen přiměřené výšky.

Zelinářství.

Načrtneme si osevní plán a poznačíme si druhy a množství semen rostlin, jež pěstovati míníme Sklidili li jsme si semeno vlastní, pročistěme jej, proberme, a nejlepší k jarní setbě uschovejme, jinak si objednejme semeno u firem osvědčených. Uloženou zeleninu občas prohlížíme, nahnilou odstraňujeme, a sklep za mírného počasí provětráváme. Proti myším, které rády přiživují se na zelenině ve sklepě, hledáme přiměřené ochrany — pastmi. Abychom v lednu pařeniště mohli bez překážky založiti, prohlédněme okna a dejme vykonati na nich potřebné opravy, nejsme-li s to sami tak učiniti. Také přikrývky slaměné opravme nebo nových nadělejme.

Osevní plán.

Při nedostatku hnoje, nelze každoročně záhony řádně pohnojiti a rostlinam potřebné potravy dodavati.

Aby přece příští rostliny nalezly přiměřené výživy, střídame každoročně na záhonech různé druhy.

Každý druh zeleniny potřebuje totiž dle své povahy různé množství z látek v zemi obsažených. Častým pěstěním téhož druhu by tedy některá

látka v půdě zcela se vyčerpala, mezi tím, co ostatní by zůstaly v zemi nevyužity.

Pamětlivi toho rozdělíme si pozemek ku pěstění zeleniny určený na 2 časti, z nichž ročně pouze jednu pohnojíme pro rostliny vyžadující silného hnojení, a druhou vysílenou ponecháváme pro rostliny, jimž nesvědčí čerstvé hnojení. O povaze rostlin zelinářských viz v části přípravné.

Pro rostliny na semeno ponecháme místo výslunné nepříliš vyhnojené.

Pokud se týka různých odrůd téže zeleniny, podáváme stručný seznam jejich, které se nám osvědčily od firmy Pape a Bergmann v Quedlinburgu. V různých cennících semenářských najdeme však množství ještě druhů jiných, z nichž každý ať vybíra a pak pěstí ty, které se jemu nejlépe osvědčí dle podnebí a povahy půdy.

Z druhů karfiolových hodí se do pařeniště Haagův zákrsek, na záhoně v létě květák erfurtský a Haagův zákrsek, z podzimních druhů pak italský a frakfurtský.

Zelí hlávkové bílé pro pařeniště nejlépe se doporučuje nejrannější vídeňské, z letního svatojanské, sviňobrodské a pro podzim brunšvické.

Z červených druhů je nejlepší tmavočervené vídeňské.

Z druhů kapustových je výhodný výhradně pro pařeniště vídeňský nejrannější, na záhon nejrannější kapucínský, z letních je vídeňský letní hladký a podzimní druh frankfurtský pozdní »homole cukrová« a Vertus.

Z druhů brukve do pařeniště sázíme vídeňský nejrannější, na záhon modrý nebo bílý vídeňský, vídeňský letní a anglický prostřední, pro podzim modrý nebo bílý obr Goliaš.

K a d e ř á v e k modrý a zelený pěstuje se jen na zahoně

Z druhu z e l n í č k u vysazujeme na záhon vídeňský polovysoký a vysoký.

M r k e v do pařeniště i na zahon se hodící jsou karotky frankfurtské a pařížské. Z druhů dlouhých pěstuje se na záhoně brunšvická, altringhamská (barvy červené) a saalfeldska barvy žluté.

P e t r ž e l vysévá se jen na záhon Dobré druhy jsou: petržel skorá (tlustá, krátka); petržel znojemská a dlouhá bíla obrovská jsou dlouhé.

Ř e d k e v pro pařeniště »non plus ultra«, na zahony přes léto »non plus ultra« (červena kulatá), »delikates« (bíla dlouha), mnichovská (bílá kulatá) a na zimu pařížská (černá dlouhá).

C e l e r na zahon se doporučuje kratkolistý, zvaný »jablko«, a pražský obrovský.

Z č e r v e n é ř e p y pěstuje se vídeňská dlouha tmavočervena.

C i b u l i pěstujeme žitavskou žlutou a červenou.

Ze s a l á t ů hodí se do pařeniště císařský nejrannější salat vídeňský k rychlení, dale kamenáč a Tom Thumb do pařeniště i na záhon. Na záhony je dobrý asiatský a salát zimní.

S t ě r b á k u či e n d i v i e sejí se na záhon na léto druhy »Escariol« a mechovitý, později pak »Louvier« a »Penkalier«.

Z o k u r e k pro pařeniště béřeme druh Hamplův, na záhon pak bzenecký druh a japonský plazivý.

M e l o u n y pro pařeniště zvané cantalupy a cukr z Thonisu.

Z t y k v í na záhon druh Mamuth.

R a j s k á j a b l í č k a pěstujeme z druhů Micado, Garfield, Humbert.

Pro pařeniště nejlepší hrach je de Grace, na záhony pak nízký druh květnový, zázrak americký Bismark, a z vysokých druhů křivoluský a šedý obrovský.

Fasole do pařeniště: vídeňský Neger, na záhon nízké flažoletky žluté i zelené, pak opinové obrovské ruské a flažoletky.

Květinářství.

Práce, které jsme v listopadu neprovedli — ukončujeme. Hlavně čistíme zahradu a rostliny před mrazy chráníme. Není-li sněhu, začínáme s prořezáváním keřů, napadlo-li mnoho sněhu, střepáváme jej, aby se pod tíží jeho větve nelámaly. — Zhotovíme si náčrt květných záhonů pro příští rok. Květiny ve světnici zaléváme, čistíme od prachu a ořezáváme sežloutlé nebo nahnilé listy a suché větvičky. Také šípky k roubování určené občasně zalejeme, ponévadž vlhka nezbytně stále potřebují Cibulky zasazené na rychlení přinášíme ze sklepa do světnice.

Prohlídka keřů.

Často stává se že větry nebo zlomyslností lidí obvazy bývají poškozeny, pročež je nezbytno občas vše prohlédnouti a opraviti.

Prořezávaní keřů.

Sřezávání keřů děje se nožem, nůžkami nebo pilkou, při čemž šetří se těchto pravidel:

1. Keře řídké sestřihují se na kratko, aby zhustly, poněvadž hustý keř je krasnější než řídký. Mnohdy za příčinou omlazení zkrati se keř až na 25—30 cm. od země.

2. Příliš husté keře se prořezují, aby vzduch a světlo měly lepší přístup. Odstraňujeme větve suché a jednoroční výhony zkracujeme na jedno nebo dvě očka, dle toho, jak daleko keř očka nasadil. Aby suché části větviček neškaredily keř, vykonáváme řez při samém očku.

3 Při keřích špalírových vršky a strany do rovině zkrátíme a suché větve odstraníme.

Rychlení cibulek.

Květináče, do nichž jsme si zasadili cibulky hyacintů a pod, vyneseme ze sklepa do světnice.

Aby přechod teploty u cibulek nebyl příliš náhlý, přenesše je ze sklepu postavíme přes den za okno. Hrozí-li však silný mraz, postaví se na noc do světnice, nejlépe na dlážku pod okno.

Včelařství.

Chráníme včely před zimou a znepokojením. Připravujeme se k jarnímu včelařství.

Včely jsou zásobeny potravou, chráněny proti větrům a zimě vůbec, nicméně přece občas dohlédneme, aby vítr nebo sníh neškodily. Ostatek udržovány jsou v nerušeném klidu. — Na otázku: »Co nejvíc včelám škodí?« bych odpověděla bez rozpaků: »Nedostatek pastvy!« — O pilnosti včely nikdo nepochybuje, upracuje se ona za svého šestinedělního pilného života, jen když má co spracovati. — Proto musí včelař opět a opět o dostatek píce pro včely dbáti, seti byliny medonosné a sázeti stromy. —

Jako vůbec věda a práce činí pokrok velký, též včelařství se zmáhá a zvelebuje. Jest tudíž povinností včelaře dále se v oboru tom vzdělávati hovorem, přednaškami, knihami a odbornými časopisy, k čemuž právě v tomto měsíci má všude příležitost a dostatek klidu.

Medovina byla ode dávna nápojem u starých Slovanů velmi oblibeným. V novější době opět se v domácnostech včelařských připravuje a stále větší oblibě se těší. Připravuje se způsobem rozmanitým, s příchutí chmelovou, s muškátovým

oříškem, čerstvá nekvašená s citronem neb jinými zelinami.

Obyčejná, velmi chutná medovina, jež dlouhá léta dá se chovati a čím starší tím silnější jest, připravuje se takto: Jistá míra medu smíchá se s dvojnásobnou mírou teplé, čisté, pramenité vody. Směs se vaří bez dalšího míchání asi 3 hodiny, vypařená voda se za vaření dolívá a konečně se opatrně sebere pěna na povrchu usazená. Čistá tekutina vleje se do dřevěné nadoby (ne nové) nechá se po dva dny vychladnouti a usaditi, pak se opatrně přendá (bez spodní usazeniny) do sudu, nejlépe do takového, v němž již dříve víno bylo — a nechá se v teplé místnosti až + 18° R kvasiti po tři týdny. Něco teplé tekutiny nechejme si v láhvi a za kvašení sud jí dolévejme až k povrchu. Otvor zakrývá se jen plátnem. Po skončeném kvašení odnese se sud do sklepa, zandá se volně, a čím déle je necháme ustarati, tím lepší chuti nabývá.

Leden.

Ovocnářství.

Leden zřídka připouští intensivnější práce ve školce a v zahradě. Hospodář jest většinou zaměstnán v místnostech uzavřených přípravou k jarní práci. Podklad srstkový vystavuje se do teplé místnosti.

Prohlídka ovoce.

Zásoby ovoce zachované do ledna se občas prohlížejí a kusy nakažené se odstraňují. Škodí-li myši, nastrahujeme na ně pastě.

Příprava kolů a tabulek.

K mladým stromkům připravují se k jarní potřebě koly, jež z kůry olupujeme, dole špičatíme a buď opalujeme, nebo napouštíme roztokem zelené skalice nebo močíme ve vapně.

Koly s kůrou nemají se nikdy u stromků ponechavati, poněvadž různý hmyz pod kůrou hnízdí a stále pod ní úkrytu nalézá.

Opalování a napouštění části kolu do země určené poskytuje ochrany před předčasným hnitím.

V téže době chystá si sadař tabulky k popisování štěpů a zeleniny. Tabulky k zavěšení dělají se asi 3 *cm* široké a 15 *cm* dlouhé, tabulky k zaražení bývají asi 8 *cm* široké a 45 *cm* dlouhé a zašpičatělé.

Obojí zůstávají buď bez nátěru nebo se natírají světlou barvou olejovou.

Místy užívá se i tabulek z cinkového plechu, které silnými nůžkami stříhame nebo lupenkovou pilečkou vyřezujeme. Nápisy na ně dějí se zvláštním nesmazatelným inkoustem, připraveným dle tohoto předpisu:

1 díl měděnky,
1 díl salmiaku,
$^1/_2$ dílu sazí a
něco lihu

smíchá se s 1 dílem vody a ve třecí mísce roztírá. Na to se 9 díly vody rozředí. Chemickým tímto inkoustem píšeme pérem brkovým a necháváme nápisy 24 hodin schnouti.

Vosk zahradnický.

Také připravíme si zahradnický vosk. Smícháme 600—700 *g* pryskyřice nebo hustého terpetýnu s 200 *g* včelího vosku, 50 *g* lněného oleje a 25—50 *g* vysokostupňového lihu.

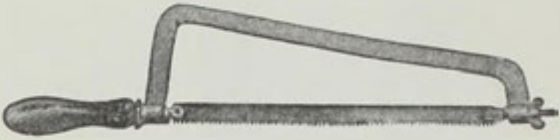
Prohlídka jáder.

Prohlížíme jádra, vybíráme zdravá a třídíme je.

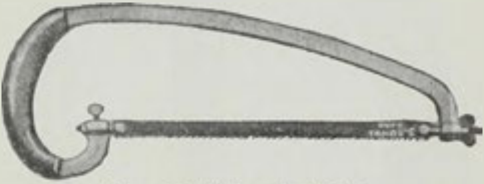
Náčiní zahradnické.

Konečně prohlížíme zahradnické náčiní, čistíme je, brousíme, opravujeme a chybující zavčas si

objednáváme.*) Nejdůležitější potřeby zahradnické vedle obvyklých rýčův a hrabí jsou pilka zahradnická (obr. 34. a 35.) na ořezávání větví, nůž zahradnický na hlazení ran (obr. 36), nožík štěpařský při zušlechťovaní stromů nevyhnutelný (obr. 37. a 38.), nůžky (obr. 39) na prostřihování stromů (obr. 40.) a keřů (obr. 41.), pak houseňák (obr. 42.).

Obr. 34. Pilka zahradnická.

Obr. 35. Pilka zahradnická.

Kopání dolu pro jarní sázení.

V témž měsíci — je-li pohoda — připravujeme doly pro stromky, jež z jara míníme sázeti dle pravidel udaných v září.

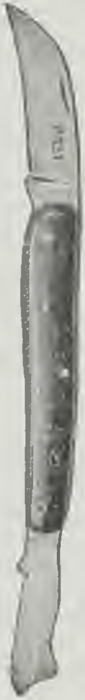
---

*) Firma tovární S. Kunde a syn v Drážďanech zabývající se výhradně výrobou zahradnického náčiní, má výrobky znamenité jakosti a ručí za ně. Lze ji vřele doporučiti.

Ořezávání a stříhání stromů.

Zbývá-li nám ještě času, ořezáváme a prostříháme koruny stromů, všímajíce si při tom

Obr. 36. Žabka.

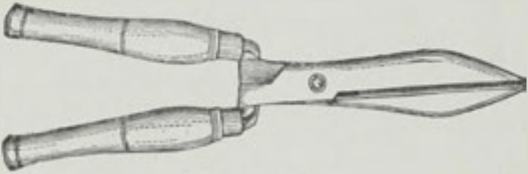
Obr. 37. Obr. 38. Zahradnické nožíky.

hnízd housenčích, vyřezáváme rány stromům na rovno a řežeme rouby.

Řezná plocha stromu musí býti hladká a čistá. Hladké plochy docílíme nástroji ostrými, čistoty nástroji čistými. Ano ani rukou nemáme se dotýkati rezné plochy Před pozdějším znečištěním chráníme rány omazováním dehtem. Nastroje po opotřebení umýváme 2% vodou karbolovou.

Obr. 39. Nůžky.

Obr. 40. Nůžky.

Obr. 41. Nůžky.

Jelikož za ořezávání stromů je nevyhnutelně zapotřebí na stromy vylézati nebo žebříku užívati, upozorňujeme, že nesmíme se po větvech loziti v holých botach, abychom kůru větví neotlačili

nebo neodřeli, poněvadž v těch místech rády povstávají rány. Doporučuje se — protože v lednu bosýma nohama stati nemůžeme — obvázati boty hadry.

I žebř z téže příčiny jimi obvazujeme. Lépe si však posloužíme žebřem zahradnickým, t. zv. stojákem, jejž netřeba o větve stromů opírati.

Obr. 42. Houseňák.

Ze jak při lezení tak při opírání žebře jest si opatrně počínati, aby mladé větve se nepolamaly, je samozřejmé.

Ořezaváme u stromů starších větve suché, nemocné, větve, jež se křižují, větve příliš dclů nebo do jiných stromů zasahující a pruty divoké, zv. zloděje nebo vlky.

Tlustší větve ořezujeme pilkou tak, že učiníme do větve zářez ze spodu asi $^1/_3$ tloušťky, a pak s hora dořezujeme (obr. 43.). Větev se svou tíží ulomí, ale kůru nezatrhne ani dřevo neuštípne. Zbylý pahýl se pak rovně uřízne, nožem uhladí a zatře dehtem. Nikdy neomazujme ran hlinou s kravěnci, poněvadž mohou tím spíše hnilobu způsobiti.

Slabší větve ustřihujeme nůžkami, nebo jsou-li vzdálenější, houseňákem (obr. 42.).

Řízení koruny.

Koruna stromků řídí se u druhů jádernatých do 5. roku a u druhů peckovitých do 3. roku po přesazení do tvaru kuželovitého, čímž dostaneme stromků úhledných a úrodných.

Prut hlavní zkrátí se o třetinu a poboční o polovinu své délky u očka, jež vyžene větev stranou (ne dovnitř), čímž stromek ve dřevě sílí. Z větví vnitřních vystřihujeme »zloděje« a větve se křižující, aby stromek měl dosti světla a vzduchu. Kratké výrostky ponecháváme, protože jsou většinou plodonosné.

Obr. 43. Orezávání větví.

Při každém řezu, aby se rychle hojil, musíme dbáti, aby plocha jeho byla co možná hladká, čistá a dolů obrácená, poněvadž, popuká-li řez parnem, zadržuje v sobě dešťovou vodu a strom zahníva. Dobře je rány tyto zatříti zahradnickým voskem.

Řezání roubů.

Rouby jsou jednoroční větvičky ušlechtilého stromu, jež mají za účel zušlechtiti planý stromek nebo druh méně vzácný. Řežou se v délce asi 30 *cm* ze strany jižní, výslunní, kdež jsou očka lépe vyzrálá, při čemž se vybírají jen větvičky zdravé s nejlépe vyvinutými očky. Řezná plocha na zbylé větvi nesmí býti nahoru, nýbrž dolů obrácena. Nařezané rouby svážou se lýkem v otypečky, každý druh zvlášť, označí se jménem a uloží do *vlhkého* písku ve sklepě nebo se rozkládají do bedny vrstevnatě s vlhkým pískem. Aby písek zůstal vlhkým, občasně se vlhčí. Rouby se přímo zalévati nesmějí, aby neplesnivěly.

Je v zájmu rozumného hospodářství, aby se rozmnožovaly jen druhy vzácné, proto, nemáme-li ve své zahradě žádoucích, objednáme si od spo-

lehlivých firem, jakož zase naopak své ušlechtilé druhy doporučujme a rozšiřujme.

Sbírání hnízd housenčích.

Současně s ořezáváním stromů všímáme si prsténků a hnízd housenčích Ořezujíce nebo ustřihujíce je, ukládáme je do zástěry a pak spálíme.

Srstky vysokokmenné.

Ze sklepu vyndáme podklad pro rybíz a srstku vysokokmennou do teplé místnosti, aby se k životu probudil a ku šlechtění se přizpůsobil.

Zelinářství.

Zásoby zeleniny se prohlížejí: pařeniště zakládá se Neučinili li jsme si posud plán zahrady a neobjednali-li jsme si semen, učiníme tak.

Zakládání pařeniště.

Přičinlivější zelinář pomýšlí na vypěstění ranní zeleniny, ku kterémuž cíli zakladá *pařeniště.*

Pařeniště je upravené místo, na němž pěstujeme zeleninu skorou (rannou), nebo jen opatřujeme si potřebnou přisadu. K účelu prvnímu zřizujeme *pařeniště t. zv. teplé* už v lednu, únoru a březnu na suchých výslunných místech, chraněných před větry severními, severovýchodními a severozápadními

Vyznačivše si základní tvar pařeniště — obyčejně obdélník asi 1·5 *m* široký a dle potřeby dlouhý — vybéřeme z něho hlínu do hloubky 0·75—1 *m*, a obložíme stěny jámy prkny;*) nad zemi pak kolem pařeniště umístíme dřevěný rám na straně severní asi 50 *cm* a jižní asi 30 *cm* vysoký, upevnivše jej se všech stran kolíky do země zaraženými Na tento rám, kterýž je opatřen příčními rozpinkami na podporu oken, kladou se

*) Důkladnější pařeniště se vyzdívá, nicméně pařeniště s prkny se lépe doporučuje.

okna, obyčejně se železnými rámci, k nimž je sklo dobře přitmeleno *) Poněvadž by jediné sklo neposkytovalo bylinkám dostatečné ochrany proti zimě, přikrývají se tato prkny a rohožkami.

Do takto připravené jámy pěchuje se čerstvý koňský hnůj asi do polovice výšky, zaleje se důkladně vlažnou vodou a nechá se zahřáti svým rozkladem Aby vyvinuté teplo neunikalo, obkládá se rám suchým hnojem, a okna zakrývají prkny a rohožkami.

Během třetího dne teplota v pařeništi dosahuje až 70° R, a vrstvy hnojné se vzedmou. Asi za 2 dny teplota v pařeništi klesne, vzniklé klenby se propadávají, načež hnůj znovu upěchujeme a doplníme vrstvu hnojnou do dřívější výše novou davkou hnoje. Tento dobře ušlapaný hnůj se důkladně vodou poleje a přikryje vrstvou listí nebo dobře uhnilého suchého hnoje, aby vyvinované teplo tak snadno neunikalo Okna se přikryjí rohožemi. Zapařuje-li se hnůj přílišně, nadzvedneme poněkud okna, aby něco výparů uniklo

Když se i tento hnůj zahřál (asi za 3 dny), ušlape se opět, při čemž se naň nasype dobrá prosívaná hlína humusová Síla vrstvy řídí se druhem zeleniny, jejž míníme pěstovat. Také jakost půdy lze dle povahy druhu zelinému připravovati.

Silnější vrstvy hlíny (asi 35—40 *cm*) vyžadují zelí, kapusta, květák, okurky, fasole, se slabší vrstvou hlíny (asi 20—25 *cm*) berou za vděk brukev, salát, ředkvička a všechny přísady.

---

*) Rozměry okna jsou dle šířky pařeniště asi 160 *cm* dlouhé a 1 *m* široké. Z té příčiny je důležito voliti délku pařeniště vždy v celých metrech, nikoli ve zlomcích jeho.

Při vší této práci nesmíme však zapomínati, že každé rostlině musí zbyti dosti prostoru mezi hlinou a okny ku zdárnému vzrůstu.

Pro přísady stačí prostor menší a působí jim příznivě; neboť dostatek světla a tepla slunečního dodává jim barvy, přísady nevyrůstají příliš; rostlinám však pěstěným úplně v pařeništi ponecháváme prostor větší a — když byly tak povyrostly, že se jejich listy o skla ohýbají — nadzvedujeme celý rám a podložíme pod něj slamnatého suchého hnoje nebo cihly.

Za několik dní klesne teplota v pařeništi asi na 25° R — o čemž se denně po nasypání hlíny přesvědčujeme — a tu kolem rámu hlínu trochu utlačíme a můžeme počíti se setím semen.

Vysévání do pařeniště.

Pamětlivi jsouce, abychom pařeniště využili co nejvíce, sejeme semena v různém smíšení.

Počátkem ledna vyséváme do pařeniště karotku a celer jako hlavní plodinu. Sejeme je každý pod jiné okno na řídko přes zahonek. Poněvadž dosti pozdě vzcházejí, využijeme téže půdy současně pro vypěstění přísad salatu, květáku, brukve, kapusty a zelí. Z té příčiny rozdělíme si pole karotkou nebo celerem oseté na potřebný počet dílů a vysejeme do jednoho mezi karotku nebo celer zase na řídko salátů, do druhého brukve atd., což si tabulkami označíme.

Vysetá semena se nezandávají, nýbrž osetou hlinou mírně přihážou, aby semeno bylo tak zakryto, že je není viděti. Na to se hlína prkénkem přitlačí. Zalévání není třeba; přivodili bychom tím spíše plíseň.

Vzešlé prísady salátové, brukvové atd. se přepichují později do nových teplých pařenišť. Pozorujeme-li tudíž, že již koncem ledna jsou schopny přesazeni, musíme hleděti zavčas ještě téhož měsíce si založiti pařeniště druhé na jejich přepichování.

Zůstalo-li vedle karotky a celeru v pařeništi ještě volné místo, vysejeme naň ředkev, do řadku 5—6 *cm* od sebe vzdalených a po jejich sklizni vypícháme na týž záhonek přísady celeru (jako druhé pěstění).

Ošetrování vyseté zeleniny v pařeništi.

Ošetřování vyseté zeleniny záleží v tomto měsíci v zachovávání tepla v pařeništi, v osvětlování, větraní a chranění před škůdci.*)

a) Zachovávání tepla v pařeništi.

Teplo v pařeništi zachováváme hnojným obkladem okolo ramu, ježto tento sám nedostačuje, aby zadržel vychazející teplo. Obklad našlapava se ze suchého zahnilého hnoje asi 60 *cm* široko až po vrch ramu.

Skla v oknech zakryjí se rohožemi, na něž přikládáme prkna hustě vedle sebe.

b) Osvětlování pařeniště.

Světlo sluneční je nevyhnutelně potřebné ku zbarvení a vzrůstu rostlin. Nesmí tudíž ani v pařeništi scházeti.

*) Zalévání v lednu potřebné není; nebýváť větrání tak časté a rostlinkám stačí vyvinuté páry v pařeništi.

Z té příčiny odkrýváme okna odstraněním desek a rohožek každého dne a za každého počasí aspoň na chvilku

Činíme tak za nejteplejší doby denní, t. j. za poledne, a jakmile bychom pozorovali, že okna třeba jen slabě zamrzají, je nutno ihned je zakryti.

c) Větrání pařeniště.

Také větrání nesmí se zanedbávati, aby bylinky přílišným teplem silně nevyhnaly na úkor své síly, a aby neplesnivěly.

Při větrání počínáme si velmi opatrně, aby venkovní studený vzduch rostlinkám neublížil. Okna nadzvedáme pomocí kroužků zasazených uprostřed každé strany rámu okenního a sice na té straně, na kterou — ne od které — vítr té chvíle fouká, načež podložíme pod něj zubec, t j. prkénko asi 3—5 *cm* silné, opatřené 3—4 zuby asi 8 *cm* vysokými. Snadno si jej připravíme sami

V lednu stačí, podložíme-li mezi rám pařeniště a nadzvednuté okno zmíněný zubec na tloušťku, čímž vznikne spára 3 5 *cm*, kteráž úplně k provětrání stačí. Je-li počasí příliš nepříznivé, musíme aspoň okno rukou nadzvednouti a hned spustiti, aby výpary vyšly a čerstvým vzduchem se nahradily. Za přílišného větru není vůbec radno okno nadzvednouti, poněvadž dosti vzduchu vnikne k rostlinám sparami mezi skly.

Větráme taktéž za nejteplejší doby denní dle počasí.

d) Ochrana proti škůdcům.

Nejvíce škody v pařeništi nadělají myši. Na ty líčíme pasti. Krtkonožkám lejeme olej do

chodeb, čímž je vypudíme. Slimáky chytáme pod prkénka. Položíme-li totiž v pareništi mezi bylinky prkénko, slezou se pod ně slimáci, poněvadž tam nalézají nejvíce vlhka. Tak snadno je sebéřeme.

Prohlídka zásob zeleniny.

Mame-li uschovanou zeleninu ve sklepě nebo v krechtách, prohlížíme ji, čistíme a za příznivého počasí větrame.

Květinářství.

Květiny ve světnici se zalévají, čistí a suchých listí zbavují. — Cibulky ze sklepa do světnice se přenášejí a ve sklepě uschované květiny, je-li třeba, se zalévají, hlízy prohlížejí a sklep za mírného počasí se větrá. Růže se zalévají a roubují. — V zahradě opravujeme obaly, rovnáme zasazené keře, přesazujeme větší stromy a pod. Potřebná semena se objednávají, nestalo-li se tak již v prosinci.

Ošetřování hyacintů.

Komu záleží na tom, aby měl stále kvetoucí hyacinty, tulipany atd. nevyndává všechny květináče s cibulkami do světnic najednou, nýbrž každý měsíc po několika, kolik pravě nejlépe umístiti může. S přenesenými cibulkami zachází, jak bylo popsano v prosinci.

Prohlídka květin ve sklepě.

Květiny mnohé, jako aloe, juky, růže, oleandry, konifery a j., sklidili jsme ze zahrady v květináčích do sklepa. Tyto musíme občas prohlédnouti, jestli jim myši nebo plíseň neuškodily, nebo netrpí-li suchem. V tomto případě se za mírného počasí vlažnou vodou mírně zalejí a sklep

provětrá. Plíseň se stírá suchou hadrou s rostlin. Myši se chytají nebo tráví. Uschované hlízy mnohdy hnijí. Ty se musejí buď zcela odstraniti nebo nakaženou část uřízneme a řeznou plochu práškem z dřevěného uhlí posypeme, aby se nákaza nešířila.

Roubování růží.

Šípky, které jsme si na podzim k roubování připravili, mohou se roubovati. Roubování je popsáno v ovocnářství v měsíci březnu. Doporučuje se, aby roubované místo i s roubem se mírně vlhkým mechem lehce obalily, poněvadž vzduch ve světnici nemá často dostatek vlhka, a mimo to potřebná teplota (asi $15^0 - 18^0$ R) stejnoměrněji se udržuje

Naroubované růže častěji (i dvakrát denně) mírně vodou postříkáváme roubem počínajíce až kořenem končíce

Vyžene-li roub, zbavíme jej vrstvy mechové, poněvadž potřebuje světla. Výhony na šípku ořezujeme.

Ošetřování keřů v zahradě.

Poněvadž nově přesazené keře ještě dostatečně nezakořenily, bývají přílišným mokrem nebo větry ze správné polohy vysunuty, pročež musíme jim zase dáti přirozenou polohu a usedlou hlínu čerstvým násypem doplniti

Rozumí se samo sebou, že práci tuto konáme jen není-li sněhu a půda není zmrzlá.

Přesazování stromků a keřů.

Často se stává, že vzácnější vyrostlý strom nebo keř musíme odstraniti. Abychom jej úplně

nebyli nuceni zbytečně zničiti majíce proň dostatek místa jinde, presazujeme tyto stromy a keře při mrazivém počasí následovně:

Kolem kořene (tedy ne kolem kmene) v kruhu o průměru 1—2 *m* dle velikosti stromu vykope se jarek tak široký, aby v něm muž pohodlně pracovati mohl, do hloubky, pokud v zemi nalézáme kořeny. Jsme-li dostatečně hluboko, podbíráme hlínu pod kotoučem hlíny, který kolem stromu zůstal, jak daleko můžeme, nicméně ne úplně.

Na to poleje se kotouč před večerem náležitě vodou, aby hlína na kořenech zůstávající náležitě promrzla a pohromadě držela.

Za dva nebo tři dny silnějších mrazů pokoušíme se vyzvednouti strom na podložených silných prknech, které leží na valcích, třeba pomocí potahu nebo kladkostroje, a jej do připravené jámy dopraviti za sněhu na saních, jinak na válcích.

Že práce tato je velmi namáhavá, je samozřejmo; nicméně vzhledem k dostatku času se vyplácí. Stává se, že jeden strom celý týden času potřebuje, než na určené místo se zasadí.

Objednávka semen.

Objednávajíce semena řídíme se plánem zahrady, abychom věděli *jaké druhy* a *kolik* semen objednati.

Potřebujeme-li *drevnaté kře spalírové* podle plotu, zdí nebo chodníku, zjedname si semena nebo sázenice osvědčených *vytrvalých keřů*, jako jsou: cydonie (kdoule) (obr. 44.), cornus mas (drínky), caragana (čimišník), cercis, evonymus (brslen), ligustrum (ptačí zob), lonicera (zimolez),

philadephus (jasmín), spirea, syringa (šeřík), viburnum (kalina), berberis a j.

Obr. 44. Cydonia čili kdoule

Abychom zakryli holé zdi, besídky a pod., opatříme si *vytrvalé listy úponkovité* jako: ampelopsis (divoké víno), aristolochia (podražec), clematis (plamének), hedera (břečtan) a j. z *jednoročních* pak, které se i za okna hodí, doporučují se maurandia, ipomoea, tropaeolum, cobea.

Na význačná místa zahonu, travníků nebo celé zahrady vysazujeme nejraději jednotlivý stromek nebo keř ojediněle (odtud solitéry zvaný) a to buď vytrvalý nebo jednoroční, kterýž každoročně dle potřeby a záliby obnovujeme.

Z keřů *dřevnatých vytrvalých* pěkně se vyjímají corylus (líska s červenými listy), cytisus (čilimník), deutzia (obr. 45.), ilex (česmína či trnovník, obzvláště pěkný), liliodendron (liliovník),

magnolia (šacholan), sorbus (jeřáb), veigelia (obr. 46.), acer negundo foliis variegatis (javor pestrý), thuje a jiné konifery, jakož i růže

Kvetouce většinou časně z jara působí později svou zelení nebo plody.

Obr. 45 Deutzia čili trojpuk.

Z *dužnatých keříků* a květin, které však kvetou teprve druhým rokem, užívá se za solitéry slezové růže (altea), orlíček, aster perennis, campanulla (zvonky), digitalis (naprstník), gypsophila (šáter), jehož upotřebujeme čerstvého na kytice a sušeného na věnce, pivoňky a j.

Na trávnících vkusně působí rebarbora (obr. 47.), jejíchž dužnatých dolních částí řapíkových upotřebuje se na kompot a kořene v lékařství.

Z jednoročních pěstujeme ze semena nebo hlíz ricinus, nicotiana colosea (tabák), musa, canna a jiné.

Za obruby zahonů a rabatek*) doporučují se z rostlin *vytrvalých* antennaria, sedmikráska, pomněnka, primula (prvosenka), pyrethrum, viola cornuta, viola odorota (macešky), portulaky,

Obr. 46. Veigelia.

vinca (brčál) a j., z *jednoročních* pak ageratum (jaterní balsám) (obr. 48.), reseda (obr. 49.) celosia (kohoutí hřeben) (obr. 50), lobelie, silenky (obr. 51.), rozchodník, begonie a j

Na prostor mezi květiny vysoké a mezi rostliny obrubové vysazujeme jako přechod květiny střední velikosti a to *vytrvalé:* anemonky (sasanky), centaurea (koukol), phlox perennis statice, kteréžto možno sušiti a na věnce upotřebiti, chrysantemy, lichnis (hořící láska), dyantus (karafiáty), nebo *jednoroční:* hledík (obr. 52.), verbenky, calceolarie, astry (obr. 53.), levkoje

*) Rabatka jsou osamělé záhonky ozdobné.

(obr. 54.), heliotropy, balzamínky, scabiosa, cinie, kodecie, petunie (obr. 55.), tagetes, abutilon, lilie a jiné.

Obr. 47. Rebarbora.

Z rostlin visutých (které spouštějí výhony dolů) lobelie, lonicera, sedum, vinca (brčál), tradescantia, isolepsis, campanula a j.

Včelařství.

Opatříme úly, aby včely měly dostatek vzduchu, zásobu potravy a nebyly znepokojovány. Za příznivého počasí necháme včely se vyprášiti.

Aby včely sluncem poledním nebyly lákány ven, jsou česna prkénkem zandána. Vyletí-li

Obr 48 Ageratum.

včely v lednu a venku je sníh, má se před včelínem tento odházeti, prostor pokryti rohožemi,

prkny neb aspoň posypati sazemi a popelem. Slámu před včelín nedávejme! Včely do ní zalezou a zkřehnou. Včela dopadnuvší na sníh zkřehne, a nepomůžeme-li jí, zhyne. Zkřehlé včely posbírají se do nádoby, na niž položíme nějakou síť, pokropí se medem vlažnou vodou rozředěným (medu asi osmina) a dají se do teplé světnice, kdež oživnou; pak se odnesou do úlu. Včelín budiž deskami, zdí neb kopcem chráněn proti

Obr. 49. Reseda.

větrům severním. — V blízkém okolí včelína zbytečně nebouchejme a na úl neklepejme. Včely často z klidu zimního vyrušované více medu spotřebují a ochabují neklidem. Vzduch — Boží

duch — nesmí také včelám scházeti. Proto, ačkoli česno proti paprskům slunečním zaklopeno, přec musí dostatek čerstvého vzduchu včelám propouštěti.

Obr. 50. Celosia (kohoutí hřeben).

Úly buďtež na místě od země poněkud povýšeném, *suchém*. Vlhkost škodí včelám, poněvadž plíseň sebou vodí. Velmi zhoubně na včely také průvan působí. Proto v zimě vůbec a za silných větrů ani v létě úlů neotvírejme.

Únor.

Ovocnářství.

V únoru provádíme tytéž práce, které jsme již v minulém měsíci popsali. Není však radno, úmyslně je ponechávati na tuto dobu, byla-li v lednu doba příznivá. Proto doděláváme vlastně jen zbylé práce z uplynulého měsíce. Na řezání roubů je nejvyšší čas. Nastává zasévání semen a vysazování semenáčů ve školce. Zároveň se doporučuje nahrazovati poškozené tyče u stromků novými, stržené obvazy obnovovati, a na podzim sázené stromky přivazovati.

Přivazování stromků.

K přivazování užívá se vrby, kokosových provazů, ostřice, lýka nebo i soukenných pásků, které se zatloukají hřebíčky do kolů a j.

Přivazování nesmí se díti příliš pevně, aby se kůra nepoškodila. Dobře je z té příčiny voliti obvazy široké, měkké nebo pod vazivo podkládati pásek lepenky, sena papírem nebo hadříkem omotaného atd.

Aby hmyz v obvazu nehledal úkrytu, napustí se tento naftalínem.

Setí semen.

Koncem února, za příznivého počasí i dříve, můžeme přikročiti již k zasévání jáder do školek, v nichž jsme si půdu připravili již na podzim řádným rygolováním a pohnojením. Povrch těchto záhonů ještě se zryje a hraběmi urovná. Na takto zpracovaném záhoně zařežou se motouzem, jejž

Obr. 51. Silenky.

z každé strany záhonu jedna osoba napnutý drží, rýhy ve vzdálenosti 20 *cm*, do nichž dosti hustě sejí se stratifikovaná semena jadernatých stromů do hloubky 3 *cm*, peckovitých jen 1 *cm*, ořechů pak až 4 *cm* s náležitou opatrností, aby křehké klíčky se nezulamovaly. Zasetá semena přihrnou

se opatrně hlinou nebo pískem, a pokud jest se obávati mrazů, také se přikryjí suchým zahnilým hnojem nebo slamou První spůsob je lepší, poněvadž zúrodňuje půdu, udržuje vlhkosť a zvyšuje teplotu její; slamou se záhony příliš znečisťují.

Zakrytí vysetých semen stratifikovaných je nutné, poněvadž klíčky jejich hynou, není-li teplota půdy aspoň 6⁰ R.

Obr. 52. Hledík.

Vysazování semenáčů.

Nebylo-li nám možno na podzim všechna pláňata rozesaditi, učiníme tak nyní.

K přesazování hodí se jednoroční semenáče t. j. pláňata vzešlá ze semene před rokem nebo

před půldruha rokem zasazeného, z nichž navybíráme jen ty nejsilnější a nejpřímější.

Sříznuvše poboční větvičky u hlavního výhonu, vyrovnáme řez s kroužkem větevním, zkrátíme kořen kůlový o polovici, a dle potřeby i příliš dlouhé kořínky boční, načež rozesazujeme každý druh ovoce zvlášť na hluboce zryté záhonky, na nichž jsme si navyrývali asi 25 *cm* hlubokých a taktéž širokých příkopek (járků) ve vzdálenosti asi 70 *cm*.

Obr. 53. Astry.

Do těchto pak vysazujeme řádně přiříznuté semenáče dle šňůry nebo dle prkna do vzdálenosti asi 40 *cm* od sebe v trojúhelnících a přihrneme je i s krčkem kořenovým řádně hlinou, jak již ostatně v měsíci říjnu bylo popsáno.

Šlechtění srstek a rybízu.

Uschovanými rouby zušlechtíme probuzené podklady týmž způsobem jako se děje u růží a

Obr. 54. Levkojka.

ovocných stromů. (Viz v březnu v ovocnářství »Roubování«.)

Zelinářství.

Zakládáme další teplá pařeniště, a přísadky do nich přepichujeme. Obnovujeme setbu některých semen a sázíme okurky a fasole. Pařeniště nezanedbáváme a uloženou zeleninu ve sklepě prohlížíme.

Zakládání pařeniště.

Kdo posud teplého pařeniště si nezaložil, má čas tak učiniti.

Kdo chce si zeleninu zcela v pařeništi vypěstiti a v lednu semeno vysel, musí si založiti v únoru ještě druhé teplé pařeniště, do něhož přepichuje rostlinky brukve, kapusty, květáku a zelí. Pro hrách a zemáky zakládáme pařeniště poloteplé.

Zakládání pařeniště děje se, jak bylo popsáno v lednu. Pro pařeniště poloteplé béřeme místo hnoje koňského starý zahnilý hnůj listnatý nebo slamnatý.

Vysazování přísad v pařeništi.

Chceme-li přísady přepichovati, zvolíme si k tomu nejteplejší dobu denní. Přísady z prvního pařeniště pokud možno rychle a opatrně i s něco hlíny vyjmeme a na připravené záhonky v pařeništi druhém vysázíme do trojúhelníku.

Úprava záhonků.

Část pařeniště pod jedním oknem pokládáme za záhonek, pročež téměř všeobecně užíváme rčení »pod okno« místo »na záhon«.

Pro *brukev* načrtneme pod jedno okno na zahoně 7 řádků dle délky a na každý z nich určíme místo pro pět bylinek. Aby tyto stály

Obr. 55. Petonie.

v trojúhelnících, vysazujeme první bylinu prvního řádku blízko rámu, čímž padne poslední bylina druhého řádku zase blízko rámu protějšího.

Pro *kapustu* rozměříme tutéž plochu (t. j. jedno okno) na pět řádků po 4 bylinkách, pro

květák pak a zelí volíme jen 4 řádky po 3 bylinkách.

Kořínky jejich zapouštíme svisle do důlků prstem připravených, hledíce, aby se vzhůru neobracely, načež k nim hlínu přitlačíme. Zalití není potřebné. Činí se tak jen výjimkou, je-li půda příliš suchá a počasí velmi příznivé. Zaléváme-li

Obr. 56. Karafiáty.

však přece — což obzvláště u semen zasetých se doporučuje — činíme tak v nejteplejší dobu denní asi od 11. hod. dopol. za svitu slunce vodou vlažnou asi na 17⁰ R. vyhřátou.

Abychom místo v pařeništi rozumně využili, přepichujeme později mezi brukev různé přísady,

mezi ostatní druhy roztrousíme semena ředkvičky, nebo semena jiné zeleniny na přísady pro záhon.

Také se mohou mezi ně postaviti hrníčky se semeny okurek. (Viz níže: Pěstění okurek.)

Pěstění okurek.

Semena okurková sázíme po 2*) do malých květináčů surových, které si můžeme sami nadělati přístrojkem nebo do vypálených. Zasazená

Obr. 57. Opičalka (mimueus).

semena postavíme mezi některé vypíchané přísady pod okno.

Sázení hrachu.

Hrách miluje sazeniště vychládlejší, jinak žene mnoho do listí, ale plodů nasazuje málo.

*) Ještě lépe je nechati předem semena okurková vyklíčiti ve vlhkém hadříku, a pak do květináče jen jedno vzešlé semeno umístiti.

Sejeme jej proto na uprázdněná místa v pareništi v lednu založeném nebo si založíme pařeniště poloteplé. Řádky činí se asi 15 *cm* od sebe vzdá-

Obr. 58. Dahlia.

lené, a semena (zrnka) ukládají se po jednom ve vzájemné vzdálenosti asi 5 cm. Po zasetí není zalévání potřebné.

Fasole.

Fasole vyžadují teplejšího pařeniště. Činíme pro ně pod okno jen pět řádků a umísťujeme na každý ve 4—5 důlcích po 4—5 zrnkách.

Zemáky

sážou se ve třech řadách; v každé učiníme 3 důlky po jednom zemáku.

Ošetřování založených pařenišť.

Založeným pařeništím věnujeme tutéž pozornost jako v minulém měsíci udržujice teplo,

světlo, zdravý vzduch a hubíce škůdce zeleniny. Větším přísadkám kypříme půdu prsty.

Obr. 59. Lantana.

Jakmile pozorujeme, že zevní obklad kolem rámu promrzá, musí se obnoviti novým hnojem.

Prohlídka zásob.

Také na zeleninu ve sklepě a krechtách nesmíme zapomínati.

Květinářství.

Květiny ve světnicích pěstěné se častěji zalévají a přesazují. Odkvetlé hyacinty, tulipány a krokusy se zbavují odkvetených částí a ustávají se zalévati. — Semeno begonie se seje a cibulky její se sážou. — Cibulky k rychlení se vystavují. — V roubování růží se pokračuje a růže, jichž rouby už vyhnaly, se přenášejí do chladnějších místností. V zahradě vykonáváme tytéž práce jako v lednu; přibývá za mírného počasí větrání zaobalených keřů.

Květiny ve světnici.

Fuksie, vanilky (heliotropy), hortensie, belargonie a pod. se přesazují do větších květináčů, jestli nemají v dosavadních dostatek místa a stavějí se více na světlo.

Hlína pro ně skládá se ze 2 dílů hlíny kompostní, jednoho dílu hlíny listové a jednoho dílu písku. Belargonie vyžadují těžší hlíny, proto se jim dává místo dílu hlíny listové jeden díl hlíny zahradní.

Stonky květné v odkvetlých hyacintech a tulipánech se vyřezují, a květiny tyto ustávají se zalévati, aby cibulky dozrávaly a se nenakazily.

Setí květinových semen.

Nesklidili-li jsme si svého semena z begonií, vysejeme v lednu objednaná do truhlíčku, květináčů a pod.

Vyžadují hliny dobré, drobné nejlépe listové nebo vrbové sýtem oseté, do jejíž dvou dílů jsme přimíchali jeden díl písků.

Semeno, které je velmi jemné, vyseje se na povrch a hladkou destičkou přitlačí a vodou velmi jemně a opatrně postříká. Aby se vlhkosť lépe udržovala, doporučuje se přikryti truhlíček tabulkou skla, která se odstraní, jakmile semeno vzešlo.

Cibulky begonie, které jsme si na podzim uschovali, zandáme jednotlivě do květináčů, naplněných shora popsanou hlinou.

Růže roubované.

Roubované růže by v teplé místnosti výhony silně vyhnaly, čímž bychom dostaly větví dlouhých, ale slabých. Abychom tomu zabránili, vystavujeme je do místností chladnějších (asi 8⁰ R.)

Včelařství.

Potřeba vyprašení je naléhavější. Dostatek vody a potravy se doporučuje.

V tomto měsíci za pěkného počasí je žádoucno, aby se včely vyprášily. — Zdravé včely úlu nepokalí, proto výkaly v úlu neb na plástech jsou známkou choroby V druhé polovici února klade již královna vajíčka, pracovnice za pěkného počasí shánějí vodu a pel z lísky a dřínu; — tmel pak z pupenů topolů, kaštanů a j. Za slunného počasí dejme před včelín slané vody do nádoby mechem naplněné, aby se včely nepotopily. Med někdy velmi ztuhne, včely si jej musí rozřediti, proto vodu hledají. Jest-li jim daleko letěti za chladna, dopadnuvše na chladnou půdu, zkřehnou a nemohou nazpět k nemalá škodě včelařově. V nejnovější době doporučuje se zavírati výlet včelám zvláštními síňkami, je-li venku chladno. — Úly zbytečně neotvírejme, čím tepleji v úlu, tím lépe se plodu daří.

Je-li počasí velmi pěkné a včely létají venku, vyčisťme dno úlu, aby zápach z včel zahynulých a plíseň po úlu se nešířily.

Březen.

Ovocnářství.

Ve školce můžeme ještě jádra sázeti. Záhony zachovávají se v čistotě a půda kypří se Pláňata se šlechtí. V zahradách pokračujeme v ořezávání a přesazování stromků. Začíná omlazování a přešlechťování stromů dospělých.

Sázení jáder.

Mnohdy jsme nuceni počasím nebo jinými okolnostmi ponechati setí jáder na březen. Činíme tak týmž spůsobem, jak je uvedeno v únoru.

Čistění záhonů.

Půda mezi pláňaty nesmí plevelem zarůstati, pročež čistíme ji pletím (přetrháváním) a kypřením, při čemž kaménky, plevel a jeho kořínky svědomitě vybíráme a na připravenou trávnici nebo do koleček odkládáme, abychom je přiměřeným spůsobem zničili (kompostováním, uložením do hnoje, vyvezením na cesty atd.) Kypříme půdu za nejparnější doby denní, aby zbylé kořínky plevele v obrácené půdě parnem sesýchaly.

Šlechtění plaňat.

Plaňata šlechtí se »do rozštěpu« nebo družením (kopulováním) anebo sedlováním.

Šlechtění stromů.

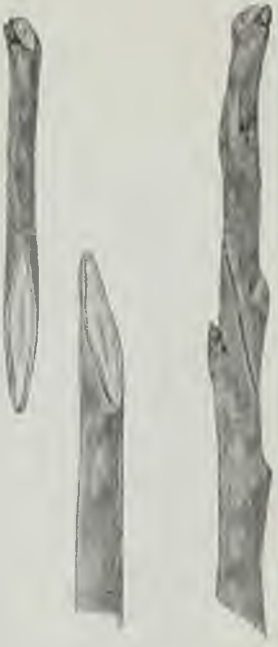
a) Do rozštěpu (obr. 60).

Staří hospodáři nejraději šlechtí »do rozštěpu«, ač moderní názory způsob tento ne-

Obr. 60. Štěpování do rozštěpu.

uznávají, tvrdíce, že stromy jím šlechtěné snadno v ráně podhnívají.

Obr. 61. Družení.

Šlechtění do rozštěpu děje se takto: Téměř vodorovně sríznuté pláně se mírně rozštěpí v průměru řezu a do vzniklé trhliny zapustí se roub, jehož dolní část je klínovitě a na straně, kterou dovnitř rozštěpu zapustíme v ostrou hranu sříznutá, na straně pak venkovní zůstává asi 3--4 *mm* silná.

Kůra roubu na této straně pozůstalá přiloží se přesně vedle kůry pláněte, aby obě k sobě řádně přiléhaly, načež se lýkem obvážou a voskem zatrou. Taktéž horní řez roubu voskem pokryjeme. Do slabých podkladů zapouští se jen jeden, do silnějších dva rouby (proti sobě), z nichž — přijmou-li se oba — jeden se odstraní.

b) Družení (obr. 61.).

Družení (kopulování) záleží v tom, že na plochu šikmo zříznutého pláněte přiloží se stejně silný, taktéž šikmo sříznutý roub téže tloušťky jako pláně tak, aby kůra na kůru padla, a míza později kolovati mohla.

Obr. 62. Sedlování jednoduché.

Sríznutá plocha musí býti vedena ostrým nožíkem a pokud možno jedním tahem, aby byla co nehladší.

Při práci počínáme si následovně: Přidrževše levou rukou pláňku při kořenu, aby snad tahem při řezu neutrpěla, sřízneme ji ve výši 8—10 *cm* od země na hladkém místě šikmo se spodu vzhůru tak, aby řezná plocha byla asi 3 *cm* dlouhá.*) Řezem shora dolů provedeným přiřízne se podobně roub téže tloušťky jako pláně a zkrátí na 3 očka. Horní rez se ihned zahradnickým voskem zatře.

Nato přiloží se roub řádně na pláně a lýkem spolu svážou a opět voskem zatrou, aby mokro a vzduch k ráně nemohly vniknouti.

Družení užívá se hlavně u stromů peckovitých.

*) Čím většími plochami k sobě pláně a rouby přiléhají, tím spíše se přijmou a tím je větší držebnosť. Příliš krátké řezy se nedoporučují.

c) Sedlování (obr. 62. a 63.).

Šlechtění sedlováním je buď jednoduché — je-li přířez jednostranný — nebo dvojité, má-li přířez podobu kozí nožky, odkudž tento druhý způsob má také své jméno »na kozí nožku«.

Za sedlování jednoduchého (obr. 62.) přiřízne se pláně jen zcela nepatrně šikmo, na čež na nižší straně odřízne se s kmene tolik kůry i s dřevem, aby šikmo sříznutý roub zakryl toto místo svou řeznou plochou, poněvadž je i zde hlavní podmínkou, aby kůra padla na kůru aspoň na jedné straně dobře. Lépe je však, kryjí-li se kůry vzajemně na obou stranách. Na to se lýkem ovaže a voskem zamaže.

Obr. 63. Sedlování »na kozí nožku«.

Způsob »na kozí nožku« (obr. 63.) provádí se hlavně u stromků silnějších při přeštěpování. Sříznuvše pláně a vyhladivše řeznou plochu, vyřízneme nožíkem nebo zvláštním dlátkem do dřeva na jednom až na čtyřech místech (dle síly pod-

kladu) ostrý, hladký žlábek až 3 *cm* dlouhý, do něhož připravíme účelným přiříznutím dolní konce roubů. Po vpravení roubu vše řadně obvážeme a voskem zahradním zatřeme.

Přeštěpování stromů.

Přeštěpování děje se u stromů neplodných nebo méně vzácných druhů, jež však mají zdravý kořen a kmen, a provádí se buď na celém stromě najednou nebo jen na části. Následujícím rokem lze přeštěpovati část druhou. Docílíme jím ihned dobrých stromů silných, které již v 3. roce přinášejí ovoce. Provádí se tím způsobem, že do zkrácených větví nejvýše 5 *cm* v průměru majících a větevkou přivádění mízy opatřených nasadíme 2 nebo 3 pro rouby asi o 4—5 očkách. Přijmou-li se všechny, uřízneme nepotřebné, aby koruna nebyla příliš hustá. Poněvadž na silnější stromy i větší ptáci se usazují, snadno by se stalo, že by tito rouby poškodili Z té příčiny přivazujeme k roubům ochranné tyčky nebo oblouky.

Mnohdy se stromy nejdříve zmladí, a teprve příštím rokem přeštěpují.

Omlazování stromů.

Omlazujeme-li stromy (hlavně jadernaté: jabloně a hrušně), ořežeme z nich všechny větve o třetinu až dvě třetiny jich délky zachovávajíce šetrně pěkný tvar korunový a zanechávajíce u řezné plochy větvičku, jež k ní přivádí mízu k hojení rány velmi žádoucí. Každá řezná plocha se ohladí a omaže, načež se strom bohatě zaleje a tekutým hnojivem pohnojí.

Omlazený strom vyhání hojnosť mladých prutů, které tvoří novou plodonosnější korunu.

Omlazujeme stromy, které utrpěly krupobitím, nebo větry, nebo přetížením (ovocem) částečně byly polámány, atd.

Zákrsky.

Zákrskům svědčí nejlépe podklad povahy keříkovité, ačkoli v čas nouze stačí i podklad stromů vysokokmenných — obyčejné plánė.

Jabloně šlechtíme na svatojánčata (doucin), jež hustě kořenatí, ale nikoli na hluboko nebo na široko.

Množství odnoží svatojančete získáme kopečkovitým přihrnutím keřiku, při čemž každý výhon zapustí kořeny. V čas potřeby hlínu mírně odhrneme, a zakořeněný výhon odřízneme.

Podklad tento zušlechťujeme pak: zlatou parmenou, carem Alexandrem, renettou ananasovou, jablkem panenským, jablkem Bismarkovým, Golde Noble a j.

Hrušním svědčí kdoule. Hloh se méně doporučuje pro množství kořenů. Mnohý druh nesnadno se na kdouli ujímá a tu upotřebíme k mezišlechtění obyčejné pláňky, a na tu teprve šlechtíme druh vzácnější, jako: jakubinky, máslovky, děkanky, atd.

Třešně mají za podklad višni tureckou.

Slívy, švestky a meruňky: mirabolánka a druh Sanct Julien.

Broskve: Sanct Julien, mandloň, broskev.

Rybíz a srstky: rybíz zlatý.

Vysazování zákrsků.

Jednoroční šlechtěné zákrsky rozesadíme na přiměřená místa v příslušných vzdálenostech.

Pyramidy rozvětvujíce se na všechny strany, stojí na volných místech ve vzdálenosti 3—4 *m*. Doporučují se u jabloní a hrušní.

Palmety vysílajíce ratolesti toliko na dvě strany hodí se ke zdím, plotum atd. a vyžadují různé vzájemné vzdálenosti dle podoby:

a) s rovnými neb šikmými větvemi 4—6 *m*. Hodí se u zdí nízkých,

b) Verrierova 1—2 *m* dle počtu etaží,*)

c) jednoduché »U« 50 *cm*,

d) dvojité »U« 1 *m*,

Kordony vysazují se podél chodníků, jsou-li s jedním vodorovným ramenem nebo s jedním nebo oběma rameny šikmými ve vzdalenosti 1·5 *m*, s dvěma rameny vodorovnými 3 *m*. Pěstují se u všech druhů stromoví.

Kordony svislé vysazují se podél zdi ve vzdálenostech 40 *cm*. Tvar jejich svědčí hlavně hrušním.

Vedení zákrsků prvním rokem.

Zakládajíce různé tvary zákrsků odměříme si na jednoročním ušlechtilém výhonu výšku kmene t. j. 40 *cm* Nižší kmen se nedoporučuje, poněvadž se pak půda pod stromkem obtížně obdělává.

a) Pyramidy:

Od tohoto místa počínajíce odpočítáme do výšky 6 oček, odměříme k tomu čípek asi 15 *cm* dlouhý, a ostatek hladkým řezem odstraníme.

Aby očka na čípku nepučela, vyřežou se.

Za to, abychom si zajistili vzrůst spodních 6 oček, učiníme nad každým střechovitý zářez (⋀) do kůry až ku dřevu.

*) Každá dvojice větví slove etaže (patro).

b) Palmety.

U palmet odčítáme na 40 *cm* vysokém kmenu toliko 3 očka, z nichž poslední je obráceno na straně ode zdi, a ostatek seřízneme *bez* čípku tak, aby řezu nebylo z předu viděti, t. j. aby byl obrácen ke zdi.

c) Kordony.

Kordonům jednoramenným ponecháváme jen jedno očko na té straně, kam je chceme vésti; kordonům dvouramenným nechají se dvě očka, ve dvou protivných směrech. Ostatek uřeže se bez čípku.

Kordony svislé se prvního roku vůbec nesřízují.

Vedení zákrsku starších.

a) Pyramidy.

Od místa, na němž jsme uřezali v srpnu minulého roku čípek, odměřme asi 20 *cm* a od těchto vzhůru odčítejme 6 oček Ostatek hlavního výhonu ořežme ponechavše k tomu na čípek 15 *cm*. Očka z této časti vybéřeme

Roční větve spodní zkraťme o polovinu, vyšší o třetinu.

b) Palmety.

Vynechavše nad ránou po prvním řezu mezeru 20 *cm*, odpočítáme ještě vzhůru tři očka, a hlavní výhon sřízneme bez čípku.

Boční letorosty zkrátíme, aby byly s upraveným hlavním výhonem v téže vodorovné přímce.

U palmety Verrierovy hledíme vypěstovati silné a přiměřeně dlouhé větve první, pročež sřízneme hlavní výhon na jedno očko bez čipku a jen o něco zkrátíme oba boční výhony.

Konečnou délku těchto výhonů určíme si dle počtu etaží. Pro každé totiž počítá se 25 *cm* šířky, o kterouž míru musí se prodloužiti dolní větve. Dokud nemáme přiměřené délky, neohýbáme větévky vzhůru, nýbrž vedeme je stále rovně, a vždy z jara o něco zkrátíme.

U palmet podoby jednoduchého »U« uřízneme v druhém roce hlavní (prostřední) výhon zcela, a boční dva — nebyly li už v srpnu za zelena vzhůru ohnuty — uřízneme v délce 14 *cm* od kmene u očka vzhůru rostoucího.

V roce třetím a následujících zkracují se ramena na 5—6 oček.

Táž prace provádí se u prvních ramen palmet podoby dvojitého »U«, avšak v délce 40 *cm.*

U těchto palmet — mají-li už i tvar druhého »U« — se jemu zkracují výhony na polovinu nebo na třetinu.

Kordonům vodorovným a šikmým zkrátíme hlavní výhony jednoroční na 5—6 oček, a vedlejší na zaštipnutých místech ostřihneme.

Kordonům svislým — které jsme už před rokem zasadili, ale nezkrátili — zkrátíme hlavní výhon o $^2/_3$. Roční výhony se zkrátí na třetinu.

U starších kordonů se tatáž práce každoročně opakuje.

Vinná réva.

Vinná réva se odkryje a výhony přivážou.

Nepohnojili-li jsme kořeny vinné révy na podzim, učiníme tak z jara týmž spůsobem, jak je popsáno v listopadu.

Zelinářství.

Zakládáme pařeniště, vyséváme potřebná semena, přepichujeme přísady. Záhony se ryjí a kopečky pažitky a jiných zelin se dělí; šalotka, cibule, česnek se vysazují.

Pařeniště.

a) Zakládání nového pařeniště a setí v něm.

Nepěstujeme-li skorou zeleninu v pařeništi, máme čas teprve v tomto měsíci založiti si teplé pařeniště na vypěstění přísad.

O spůsobu zakládání pařeniště a vysévání semen mluvili jsme v lednu.

Zaséváme hlavně semena všech zelenin, které hodláme pěstovati na záhonech, totiž: ranní kapusty, květáku, zelí, zelníčku, brukve, salátu, cibule (na přísadky), celeru, papriky a rajských jablíček, levandule, tymián, majoranky a jiných rostlin kuchyňských.

Každý druh vysejeme na zvláštní oddíl, a napisem opatříme. Setí děje se na široko za klidného počasí, a pokud možno řídko

b) Práce v pařeništích dříve založených.

V pařeništich teplých v lednu a únoru založených odkrývame za příznivé doby denní s oken rohožky, nadzvedujeme okna a zkoumáme půdu, není-li pod povrchem suchá. V čas potřeby postříkáme rostlinky vodou na 17° R. ohřátou pomocí konve jemnou růží opatřené.

Vzešlá karotka a ředkvička se protrhává, fasole, hrách, karfiol, kapusta, zelí a zemaky se kopčí.

Kopčení záleží v tom, že k jednotlivým rostlinkám přihrneme rukou hliny v podobě kopečku až po první listy.

Přisady celeru a jiné zeleniny, pokud jsme buď nestačili nebo přísadky nebyly dosti vyvinuté k přesazení v minulém měsíci, přepichujeme v řádcích 5 *cm* od sebe vzdálených v podobě trojúhelnika. Po přesazení se okna asi 3—4 dny neotvírají a také za parného slunce byliny se chraní před sluncem.

Řádky dříve vysázené zeleniny čistíme a přísady před škůdci chraníme.

Koncem měsíce sklízíme z pařeniště první úrodu: ředkvičku a salat.

Vypěstění přísad pro záhon.

Nemůžeme-li si založiti pařeniště, vypěstujeme si potřebné přísady zeleniny na záhon v bedničkách.

Bedničky 15--20 *cm* vysoké naplníme dobrou, osývanou hlinou, do níž buď do řádků nebo na široko vysejeme semena zeleniny (každý druh na zvláštní oddělení), pokud možno řídko, a pak ositou hlinou opět přisypeme, aby semének nebylo viděti.

Řídká setba má tu přednosť, že přísada lépe zakoření a sesílí. Při husté setbě kořínky přísad se vzájemně prorostou a při oddělování se poškodí. Bedničky vystavujeme ve dne na výslunná místa za okno nebo i na venek, a za chladného počasí nebo na noc odnášíme je zase do teplých místností. Přísady tyto jsou otužilejší než-li z pařeniště.

Občasné zalévání je nutné. Musí se však díti opatrně, aby se hlína se semene nesplachovala a výživné látky nevylouhovala.

Práce v zahradě.

a) Rytí a úprava záhonů

Mnohdy počasí dovoluje připraviti půdu zelenině v zahradě na volných záhonech pěstované.

Půda na podzim zhruba zrytá se znovu přeryje, hlína se rozmělní, hraběmi urovná a v záhony rozdělí.

Nepohnojili-li jsme půdu na podzim, činíme tak při rytí jarním, majíce na mysli plán osevní. (Viz v říjnu: O hnojení půdy.)

Záhony činí se podoby obdélníku a tak široké, abychom s obou chodníků pobočních bez namáhání do středu jejich dosáhli. Nejpřiměřenější šířka záhonů je asi 1 *m*, a šířka chodníku mezi nimi 25 *cm*.

b) Setí semen.

Do upravených záhonů sejeme semena mrkve, petržele, cibule, póru, hrachu, zelníčku, salátu, kadeřávku, brukve, zelí, kapusty a ředkvičky.

Mrkev sejeme do řádků 20 *cm* od sebe vzdálených do hloubky asi 2 *cm*. Řadků naděláme si pomocí šňůry. Vyseté semeno se hlinou přihrne a deštičkou přitlačí.

Týmž spůsobem seje se petržel.

Poněvadž počasí někdy nedovoluje již v breznu vykonati setbu, a semeno mrkve i petržele velmi zvolna klíčí, ukládáme je do truhlíku vrstevnatě s vlhkým pískem nebo hlinou, a v príhodnou dobu je i s tímto pískem vyséváme.*)

Cibule, hrach a ředkvička sejí se též do řádků. První dva druhy v řádcích asi 15 *cm* od sebe vzdálených, ředkvička dle velikosti druhů 6—15 *cm*.

Pór, zelníček, brukev, kadeřávek, zelí a kapusta sejí se na široko a pak se přesazují.

Sázenky cibule, šalotky, česneku se vysazují do řádků 15 *cm* od sebe vzdálených do trojúhelníku pomocí roubíku tak hluboko, aby ze země nevyčnívaly. Zalití vodou není potřebné.

Rozmnožování dělením.

Kopečky pažitky vyrýváme a rozmnožujeme dělením. Jeden kopeček dělí se na 3—5 dílů, dle toho, jak je rozložený, t. j. kolik cibulek má kořen; *oddělené cibulky* kořenové pak se zasazují na okraji záhonků podle chodníků.**)

Podobně rozmnožujeme dělením keříků i s kořínky: levanduli, šalvěj, doušku zahradní či tymián, majoránku, a j., jež pak jako obruby záhonů vysazujeme ve vzdálenosti asi 15—40 *cm* dle velikosti a povahy byliny.

---

*) Spůsob ten slove statifikování. Viz v říjnu v ovocnářství: Statifikování semen.

**) Při vysazování zeleniny musí nám býti hlavním pravidlem, abychom umísťovali zeleninu denně potřebnou na zručná místa, poněvadž vynímání zeleniny v čas nepohody je nepříjemné a mnohdy i se škodou spojené.

Květinářství.

Ve světnicích pěstované květiny rozmnožujeme, palmy přesazujeme a hlízy do květináčů zasazujeme. Do bedniček zaséváme semena letních květin. Ze sklepu vynášíme otužilejší květiny přímo do zahrady a choulostivější stavíme na světlo. V zahradě kvetou sněženky, prvosenky, fialky a j. Záhony a keře se odkrývají, a půda kolem cibulek se kypří. Nevysadili-li jsme na podzim jarní okupiny, učiníme tak nyní. Hnůj s trávníků se shrabuje a vymrzlé trávníky ryjí se. Keře se okopávají a shrabaným hnojem hnojí.

Rozmnožování květin.

V únoru přesazené květiny, totiž fuksie, vanilky, pelargonie, hortenzie, chrysantemy a j. vyhnaly do konce března dostatečné výhony k rozmnožování. Uřezujeme výhonky mladé nejméně s 3 očky ostrým nožem a nasazujeme je do připravených květináčů nebo do bedniček, aby jedno očko padlo do země a dobře se zalejí. Ustřihovati výhonky se nedoporučuje, poněvadž stlačená rána špatně se zakořeňuje a zahnívá.

U hortensií vybíráme jen výhonky spodní, protože horní nasazují na květ.

Všechny zasazené odnože mají míti nedostatek vzduchu i vlahy, pročež se přiklopují v bedničkách tabulí skla a v květináčích nadobkami. Proti slunečním paprskům chraní se papírem a zalévají se jen velmi po skrovnu. Asi za 14 dní po vysázení zvykáme je pomalu na vzduch a slunce odstaněním příklopu při teplém a tichém povětří. Pak je zase přiklopíme

Aby květiny hliznaté spíše kvetly, zasazujeme jejich hlízy napřed do květináčů a později je opatrně na záhony vysazujeme. Činíme tak hlavně u jiřínek, kan, hyacintu, candicans, tuberosy atd.

Semena letních květin vyséváme do bedniček, abychom si zjednali sázeniček. Toliko *reseda* přesazovati se nedajíc, seje se do květináčů, jež ve světnici chováme a později na záhony vystavujeme. Možno ji také touto dobou seti přímo na záhony.

Semena sejeme do úrodné, lehké, osývané hlíny, ne příliš husto, aby se lépe zakořenila, načež se jemnou vrstvou hlíny zasypou. Vrstva tato má býti tak silná, jak je nejdelší rozměr semena.

Aby se při zalévání semen hlína nesplachovala a na povrchu kůra netvořila, postřikáváme nejraději semena rozprašovačem. Vlhkosti nikdy nesmí chyběti. Z té příčiny také ukládame zasetá semena do stínu teplé místnosti.

Jakmile vyklíčí, vystavují se více na světlo a vzduch.

Opatření květin ve sklepě.

Do sklepu uschovali jsme na podzim ze zahrady některé růže, oleandry, aloe, konifery a pod. Z těchto vystavíme do zahrady růže

a konifery, oleandry, pak aloe vystavíme na světlo u zdí nebo plotu, jimiž jsou od studených větrů chraněny. Cítıme-li mraz, opatřujeme je na noc ochranným obalem.

Práce v zahradě.

V zahradě odstraňujeme obaly a odkrýváme růže. Poněvadž přece je se báti občas silnějších mrazů, neuschovavame ještě obalů, nýbrž chovame je připraveny, abychom jich v čas potřeby ještě mohli upotřebiti.

Vysazování ozdobných zahonů děje se, jak bylo řečeno, na podzim.

Na podzim pohodili jsme trávníky hnojem, jejž z jara odhrabujeme a zarývame pod keře neb skupiny, u nichž půdu kypříme a rovnáme.

Vymrzlé zahony na rýč hluboko (asi 20 *cm*) zryjeme, urovname a dovoluje-li počasí, travou obséváme. Druh trávy se řídí podle půdy a polohy její. Nejčastěji se upotřebuje různých smíšenin.

Každý rok se setba obnovuje.

Setí trávy děje se rukou na hustší, nejlépe v době, kdy očekavame déšť, načež zaseté semeno se do půdy hraběmi zaseka a deskou ušlape nebo válcem uválí.

Včelařství.

Jestli se včely posud nevyprášily, jest jim toho nyní nevyhnutelně třeba. Včelstvo, které s ostatními nevyletuje, přinutíme ku prášení. Dodej včelkám vody a pelu! Očisť dno úlu, když včelky práší, abys jim ušetřil vynášení mrtvých. Plodisko bez potřeby neotvírej!

Nebylo-li včelám možno v únoru se důkladně vyprášiti, jest jim toho nyní nevyhnutelně třeba. Je-li teplo a slunečno, včelky rády se vyprášÍ. Které včelstvo při takovém všeobecném prášení nevyletuje, jest podezřelé. Takové včelstvo přinutíme ku prašení tím, že do česna několikráte silně dýchneme a na úl dlaní udeříme. Také můžeme do česna vstřiknouti trochu vlažného medu.

Pečujme o čistotu a teplotu v úlu. I za teplých dnů přikrývek neoddělávejme. Dno úlu čisťme, ale zbytečně včelstvem nehýbejme, plásty nerozebírejme. Uniklo by mnoho tepla včelám nyní ve vývinu velmi potřebného Na blízku včelína udržujme vodu, avšak v nádobách mělkých, mechem neb slamou naplněných, by se včely netopily.

V krajině, kde není dostatek pelové pastvy, nahraďme tuto moukou pšeničnou do starých

voštin nasypanou. Voští s moukou položí se někde stranou od včelínu na místě výslunném. Včela dává přednost pelu květinovému, najde-li jej, nechá mouku státi, avšak v čas nedostatku ráda a s prospěchem k ní sáhne. Dlouho moukou krmiti není radno.

Je-li třeba podezřelé včelstvo prohlédnouti, učiň to co nejrychleji, aby se plodisko příliš neochladilo. Jinak úlů bez potřeby neotvírej!

Chvalitebné a užitečné jest sázeti dříny, lísky, vrby a jiné pelonosné stromy, na nichž včely hojnou pastvu v březnu najdou. Také devětsil jest pelem bohatý a lecjakou kalužinou se spokojí, ba ještě ji vyzdobí.

Duben.

Ovocnářství.

Ve školkách čistíme řádky a prohlížíme šlechtěnce. Roubujeme. V zahradách pokračujeme ve vysazování stromků, a vysázené zaléváme. Sbírání housenek, vyřezávání ran stromových na hladko a omazování jich dále se provádí.

Čistění záhonů.

O čistění záhonů promluvili jsme v měsíci březnu.

Prohlídka šlechtěnců.

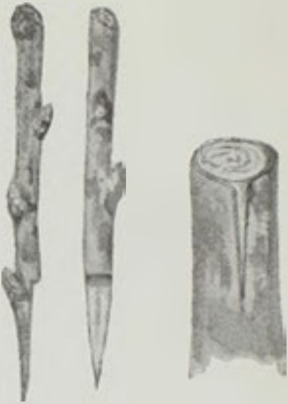
Žádný svědomitý hospodář neopomene prohlédnouti ob čas našlechtěné stromky, aby jich opatřil v čas, čím třeba.

Odnože z planého podkladu u šlechtěných stromků pilně sřezává, potřebným štěpům přindává tyče, a větrem poškozené obvazy obnovuje.

Shledáme-li, že v březnu šlechtěné rouby se nepřijaly, podklady naroubujeme.

Roubování (obr. 63.).

Koncem dubna lze *roubovati*. Při roubování uřízne se vodorovně větev k roubování určená, načež svislým, asi 2 *cm* dlouhým řezem se kura nařízne Za odchlípnutou kůru zandá se roub přiříznutý jako k jednoduchému sedlování, rana se zamaže, obváže a znovu voskem natře.

Obr. 63. Roubování

Poněvadž v tuto dobu včely rády vosk odnášejí, je dobře vosk zakrýti ještě hlinou nebo hadříkem obvázati.

Zalévání stromků.

Je-li déle sucho, nesmíme zapomínati přesazené stromky zalévati. K jednomu stromku vylejme pozvolna, aby voda stačila vpíjeti, asi konev vody. Jest lepší jedno důkladné zalití než častější, ale skrovné.

Zákrsky.

Zákrsky chráníme lehkým příkrovem (nejlépe hadrou měchovou) před nočními mrazy. Na den je opět odkrýváme.

Zelinářství.

Pokračujeme v pracích popsaných v březnu.

Pařeniště.

Rostlinám v pařeništi poskytujeme už více vzduchu a světla slunečního, odstraňujíce na den okna úplně, vyjímajíc okurky a fasole. S častějším větráním jeví se potřeba také častějšího zalévání. I mírný teplý déšť rostlinam již neuškodí. Škůdce hubíme.

Vyzvednutá okna klademe na sebe vodorovně poblíž pařeniště, aby nám v práci nepřekážela a jakýmkoli spůsobem škody nevzala. Opírání oken o zdi, ploty atd. se neradí, poněvadž mohou býti větrem snadno povalena.

Na noc nebo za chladného počasí i dříve na pařeniště okna opět položíme a rohožkami pokryjeme. Hnojný obklad však můžeme z pravidla již zcela odstraniti.

Dotýkají-li se rostliny oken, nadzvedneme rám do přiměřené výšky, a řádně podložíme.

Z pařeniště možno vysázeti přísady rajských jablíček do květináčů, a na záhon přísady ranného a prostředního karfiolu, pak ranné kapusty a brukve.

Přísady před vyjmutím náležitě polejme a rukou i s něco hlíny vyzvedněme.

Jelikož, bylo-li v březnu počasí příznivé, sklízíme již z pařeniště v dubnu ředkev, salát hlávkový, brukev, kapustu, karfiol a zemáky, vypichujeme pod uprázdněná okna přísady rostlin kapustnatých nebo nasážeme znovu fasolí, poněvadž mnohem spíše plodí než fasole na záhonech a čerstvá zelenina je stále ještě vzácností.

Vysazování přísad na záhon.

Nebylo-li možno připraviti zahony v březnu, zryjeme si potřebné zahony, pudu rozmělníme a urovnáme, načež v řádcích šňůrou naznačených sázíme pomocí roubíku přísady karfiolu a kapusty do trojúhelníka ve vzdalenostech 50 *cm* a brukve 30 *cm*. Podél okraje zahonů vysazujeme z pařeniště tymian. Po vysázení se u kořínků zalejí vodou pomocí konve bez růže nebo hrníčku.

Mezi zmíněné vysázené přísady můžeme vysázeti salat nebo skorou ředkev.

Salát umisťujeme vždy v řádcích do prostřed mezi dvě přísady kapustovitých rostlin, skorou ředkev vyséváme buď přes zahon nebo lépe do řádků, abychom jí mnoho nepoškodili při okopávání a kopčení přísad

Cibulky a struky česneku posud můžeme vysazovati (vzdalenosť 15 *cm*)

Červena řepa sází se přímo na záhon do důlků asi 4 *cm* hlubokých v řadcích asi 30 *cm* od sebe po 3 zrnkách

Nemame-li již obstaránu setbu mrkve a petržele, vyséváme je spůsobem v březnu popsaným.

Rajská jablíčka přesadí se do květináčů a uschovají pod okno v pařeništi mezi ostatní zeleninou. Plodí pak spíše než kterýmkoli jiným spůsobem vysazované.

Skoré zemáky sázíme na záhony v řádcích 50 *cm* od sebe vzdálených do trojúhelníku asi 15 *cm* hluboko. Příliš hluboké sázení není radné. Koncem měsíce sázíme jádra dyňová ve vzdálenostech 1 *m* po dvou do jednoho důlku.

Pěstění přísad na záhoně.

Mnohdy nemáme pařeniště ani v bedničkách nemůžeme si potřebných přísad pěstovati. Tu činíme tak na volném záhoně.

Do čerstvě zryté, rozmělněné a urovnané půdy na výslunném místě sejí se na široko semena pozdní kapusty, zelí, kadeřávku, brukve, zelníčku, póru, cibule a obnovujeme setbu salátu, abychom jej měli po celé léto.

Setba děje se na řídko, semeno se mírně hlinou přihrne nebo posype a pak zaleje.

Každý druh sejeme zvláště a nápisem opatříme.

Zalévání.

Vysetá semena i vysazené přísady vyžadují vláhy. Poněvadž jarními větry půda rychle vysýchá, neopomeneme nikdy zahony ve vláze udržovati občasným kropením vodou pomocí konve s růží.

Hubení dřepčíků.

Dřepčíci mnoho škody nadělají hlavně mezi ředkvičkou a přísadou. Hubíme je tím, že nízko nad záhonem přidržujeme lepenku dehtem nebo jiným lepem natřenou. Uskakující dřepčíci uvíznou na lepu.

Také doporučují mnozí posypávaní dřevěným popelem za rosy nebo po pokropení ředkvičky vodou.

Květinářství.

Květiny ze světnice vystavujeme častěji na volný vzduch a slunce a pilněji je zaléváme. Ujaté odnože odkrýváme a přesazujeme do květňáků. Vzešlá semena květin v bedničkách pikujeme a za teplých dnu ven vystavujeme. Šlechtěné růže vynášíme koncem dubna do zahrad. V zahradě odklízíme pokrývky, čistíme trávníky, kypříme pudu, sejeme trávu — pokud jsme už tak neučinili — sázíme hlízy na záhon, které jsme do květináču nevsadili, a čistíme a upravujeme chodníky.

Květiny ve květináčích.

Jarní teplý vzduch dovoluje, abychom i choulostivější květiny, které jsme posud ve světnicích pěstovali, častěji na volný vzduch do zahrady vystavili. Jelikož tím i více vláhy se spotřebuje, musíme bedlivě a dostatečně zalévati. Při tom jest si všimati každé květiny zvlaště, poněvadž některé rychleji vysýchají. Řidíť se spotřeba vlahy také jakostí hliny a velikostí rostliny.

Vysázené odnože netřeba již tak ostražitě před vzduchem a slunečními paprsky chrániti, poněvadž jsou dostatečně zakořeněny a kořen může jim vypařenou vlahu dle potřeby dodávati, pročež odstraňujeme s nich sklo a jiné příklopy a vysazujeme koncem dubna do květináčů.

Před vysazováním odnože hojně zalejeme, opatrně i s něco hlíny vyjmeme podebráním prstem nebo kolíčkem a do připravených květináčů zasazujeme. Květináčům dolní otvor střípkem břidlicovým přiklopí, květináč se hlínou částečně naplní, načež se přísada do květináče na hlínu postaví a hlinou obsype.

Aby hlína na kořínky lépe přilnula, přitlačí se s obou stran květiny třemi prsty najednou oběma rukama opatrně k sazeničce, načež se vodou tyto zalejí a zase asi týden před vzduchem a slunečními paprsky chrání, nikoli však příklopem, nýbrž postavením do uzavřené místnosti (světnice, pařeniště a pod.), kdež se dle potřeby opatrně zalévají.

Přepichování květinových sázeniček.

Jelikož není možno jemná semínka květinová stejnoměrně a dosti řídko vysévati, přesazujeme je, když dostavají třetí lístek, do nových bedniček ve větších vzdalenostech (asi 4—5 *cm*), aby kořínky jejich lépe se vyvíjely a květinky sesílily.

Práce tato slove pikovaní či přepichování.

Postup práce při pikovaní je týž, jako jsme uvedli u přesazování, toliko umísťovaní bylinek děje se do děr učiněných kolíčkem. Ze je největší opatrnosti třeba, rozumí se samo sebou. Po zalití postaví se do stinné místnosti.

Počet sázeniček řídí se naší potřebou.

Péče o zevnějšek zahrady.

Teplota vzduchu značně se zvýšila a obava před nočními silnými mrazy je menší, pročež obvazy a pokrývky ze zahrad odklízíme a na příští zimu uschováváme.

Listí se upotřebí k přípravě listové hlíny, jak jsme v říjnu sdělili. V této době možno tudíž jámu otevříti a se shrabaným listem promíchati a dobře políti.

Zároveň trávníky hraběmi prohrabeme a metlami očistíme od různých odpadků hnojných, slámy a listí.

Chodníky taktéž hraběmi pohrabeme, hlínou znečistěný štěrk shrneme, odstraníme a čistým nahradíme.

Aby na chodnících tráva nerostla, někdo již při zakládaní chodníků dává na hrubý násyp ve spodu vrstvu prášku z nehašeného vapna, který dobře poleje, čímž také i chodník tvrdne.

Na tuto vrstvu sype se štěrk a písek. Mnozí doporučují občas posýpati chodníky mírně dobytčí solí.

Nejlepší a nejlacinější prostředek však je po dešti travu i s kořínky vytrhati. Překopáváme-li však chodník za sucha, doporučuje se k tomu doba nejparnější, aby kořínky obracené trávy ihned zasýchaly.

Aby nasypaný čistý štěrk opět hlinou tak brzy se neznečisťoval, je dobře neodhazovati při pletí záhonů plevel na chodník, nýbrž na rozloženou hadru nebo do připravených koleček a pak jej odnášeti nebo odvážeti.

Půdu ku květinám kypříme rýčem, jak hluboko stačí, kořínky a kamínky z ní odstraňujíce hned ji rozmělňujeme a hraběmi urovnaváme.

Hlízy kladou se do dobře vyhnojených dolíků dle toho, jak silný keř si přejeme. Potřebujeme-li více skupin, spokojujeme se i s jednotlivými kusy, jinak sázíme celé chumáče hlíz.

Šlechtěné růže.

Zušlechtěné růže vystavujeme koncem měsíce na místa chráněna před větry; květináči zasazujeme je buď do země nebo je obkládáme zahnilým hnojem. Před mrazy a paprsky slunečními chráníme je prikrývkami.

Včelařství

Za příznivého počasí prohlédněme plodiska. Nemají li včely dostatek medu, jest třeba je krmiti. Udržujme včely v teple. Je-li to vhodno, podněcujme včely k hojnějšímu narážení plodu.

Za příznivého teplého počasí prohlédnou se včely, mají-li zdravý plod, z něhož soudíme na zdravou matku a mají-li dostatek medu. Při prohlídce veďme si opatrně, bez hluku. Zvlášť na královnu pozor, aby nepřišla k úrazu. Přílišným podkuřováním včely nedrážděme. Plásty s plodem klaďme do úlu nazpět tímže pořádkem, jak tam byly než jsme je vyndali. Dlouho je venku nenechávejme, aby plod nenastydl. Nemají-li včely dosti potravy, dejme jim dle potřeby plást neb 2 medu. Nemáme-li medu v plástech, mohou se včely krmiti v nádobách medem nebo jakýmkoliv cukrem. Krmení kandysem děje se takto: Žlutý kandys zaleje se čistou vodou a dá se vařiti. K večeru, až přestanou včely létati, aby se nepřilakaly cizí včely čili zlodějky, naleje se hodně teplý až i 70° R. kandys rozvařený do korýtek, pokryje se vrstvou nakrájené slamy (ochrana proti potopení) a vsunou se korýtka do podmetáku, jenž jest nejspodnější částí úlu. Práce ta

vykoná se rychle, aby včelám mnoho tepla neuniklo.

Druhého dne se prázdná korýtka vyndají. Za nepříznivého počasí nutno krmení opakovati asi ob den. Podobně si počínáme, krmíme-li bílým cukrem nebo medem. Je li med tuhý, což na jaře pravidelně bývá, třeba ho napřed rozpustiti. Kdyby se včelám nedostávalo potravy, vyssály by larvy a vyházely kukly, čímž by velice seslábly. Říká se, že na jaře je každá včela za groš. Kvetou-li však ovocné stromy a neprší, přinesou si včely pastvu z květů. Ovocné stromy, zahrady jsou v květu včelám poklady.

Přikrývek zimních ještě včelám neodkládejme, plodisko jim neochlazujme. Jsou-li v nejnižším patře plásty plesnivé, vyndejme je a nahraďme je čistými. Něco trubčího díla můžeme včelám v plodisku ponechati, avšak ne mnoho.

Staří včelaři říkají: »Když srstka kvete, hody stroj, chceš-li míti brzy roj.« Chceme-li tedy, aby včely matku k hojnějšímu kladení vajíček nutily, podněcujme je k tomu krmením. Krmíme asi 14 dní ob den řídkým vlažným medem v malých částkách. Je-li v té době chladno, nechejme krmení, nechceme-li včely vyháněti do záhuby. Pamatujme vůbec, že toto tak zvané spekulativní krmení je dvousečná zbraň; proto buďme opatrni!

Květen.

Ovocnářství.

Ve školce kypříme a čistíme záhony, odstraňujeme divoké výhony šlechtěných stromů a povolujeme obvazy. Stromky se zalévají, housenky se ničí. Očkujeme na bdící očko. Výhony očkovanců z roku minulého přivazují se k šípkům.

Veškeren způsob práce do tohoto měsíce připadající byl udan v měsících minulých.

Očkování na bdící očko. (Obr. 64.)

Má své jméno odtud, ze očko během léta vyžene ještě ratolesť, kdežto očkování v červenci a srpnu prováděné pouští výhony teprve příštím jarem a sluje očkování na spící očko.

Očkovaní na bdící očko se méně odporučuje, poněvadž výhon bývá obyčejně jen slabý a mnohdy za krutých mrazů zmrzne.

Očkuje se tímto způsobem: Šříznuvše pláně asi 15—20 *cm* od země*) nařízneme v jeho kůře na hladkém místě tvar podoby ⊤ nebo ⊥ tak nízko u země, aby nad očkem vyčníval čípek asi 10 *cm*

*) Očkovati nemáme nikdy příliš vysoko.

vysoký. Nyní s roubu v zimě opatřeného vyřízneme očko*) i s jemnou třískou dřeva nasadivše pod ním asi 2 *cm* a vedouce řezný tah asi 8 *mm* nad očko. Abychom správně očko vyřízli, učiníme si napřed nad něj vodorovný řez až do dřeva, načež nasadivše pod očko ostrým nožíkem, vedeme hladký řez až ku zmíněnému zářezu

Obr. 64 Očkování.

Toto nyní zapustíme pod odchlípnutou kůru pláněte, načež lýkem obvážeme dbajíce, aby se obvaz do kůry nezařezoval, a očko mezi obvazem vyčnívalo.

Voskem se neomazuje. Očkovaní je jediný způsob šlechtění, při němž není třeba vosku.

Přivazování k čípkům.

V červenci a srpnu minulého roku očkovaná pláňata vyhnala z očka mnohdy již tak dlouhé výhony,**) že je třeba těmto dáti směr přímý,

*) Nejlepší očka jsou z prostřední části roubu.

**) Délka výhonu 20 *cm* stačí, chceme-li počíti s přivazováním

poněvadž mají tvořiti příští kmen. Docílíme toho přivázáním výhonu k čípku, který jsme nad očkem ponechali.

Přivazování děje se lýkem a dosti pevně.

Taktéž přivážeme k čípkům výhony šlechtěnců, jimž bylo horní očko na hlavním výhonu různým způsobem poškozeno, z kteréž příčiny jsme musili tento v zimě zkrátit.

Vedení zákrsků jednoročních.

a) Pyramidy.

Hlavní výhon se pevně k čípku přiváže.

b) Palmety.

Palmetám připravíme z latí zábradlí, po němž je povedeme. Dosáhly-li výhony délky 20 *cm*, přivazují se volně k zábradlí, aby větve s kmenem uzavíraly úhel 45°. U palmety podoby »U« a palmety Verrierovy vedou se oba výhony v poloze vodorovné ve směrech protivných.

Dužnaté zelené výhony, dosáhly-li délky 20 *cm*, se u palmety podoby jednoduchého »U« vzhůru ohýbají, při čemž asi 14 *cm* zůstává v poloze vodorovné.

První výhony zákrsku určeného k podobě dvojího »U« se vzhůru ohýbají teprve, mají-li délku 40 *cm*.

Výhony druhého »U« (palmet podoby dvojího »U«) mají-li délku 14 *cm* vážou se do polohy vodorovné ve dvou protivných směrech.

Výhonům kordonů v délce 15—20 *cm* dáváme směr přivazováním na připravené zábradlí, pokud

jsou dužnaté. Důležito je, aby byl přivázán hlavně konec výhonu.

Vinná réva.

Čerstvé výhony značně povyhnaly, pročež je přivazujeme k zábradlím, tyčím a pod.

Úponky odbírající síly rostlině se uřezují.

Zelinářství.

Rostliny v pařeništi dle známých pravidel opatrujeme, vyspělé sklízíme a melouny sázíme. V zahradě vysazujeme přísady všech zelin, sázeme fasole, okurky a řepu, obnovujeme setbu salátu a ředkvicky, sejeme semeno pozdního květáku na přísady. Zemáky se koncem měsíce okopávají a řepa oškrabuje.

Pařeniště.

Pokročilá teplota denní dovoluje, že můžeme pareniště ponechati po celý den bez oken, pouze okurky zůstávají většinou okny zakryty. Rohože uschováváme, avšak okna na noc po celé léto *prkny* zakrýváme, aby psy nebo při bouřce nebyly poškozeny.

Za to nutnější je čistění záhonů od plevele, kypření a zalévání.

Shledáme-li na listech mšice, zaprašujeme je práškem »Zacherlin«, nebo na doutnající dřevěné uhlí hodíme něco tabaku a pod okno uzavřeme. Dýmem se mšice usmrtí.

Na uprázdněné záhony sážeme jádra melounu. Pod jedním oknem pěstují se toliko dvě rostliny; zasázíme však více, a když vzklíčily, zbytečné se odstraní.

Sklízíme, co neuzrálo v dubnu a zeleninu vypěstěnou z pozdějších přísad. Čerstvou sklizeň dávají okurky, fasole a hrášek.

Práce na záhonech.

a) Setí.

Na připravené záhony sejeme semena pozdního karfiolu na přísady a zimní ředkev, obnovujeme setbu skoré ředkvičky a semene salátového, abychom jich po celý rok měli dostatek.

Na sázení červené řepy je ještě doba příhodná.

b) Vysazování.

V květnu již můžeme vysaditi na záhon přísady všech druhů zelenin u nás pěstovaných.

Jen nesázejme přísad starých, zakrnělých.

Máme zkušenosti, že mladší přísada, — byť i slabší — snadněji se ujímá a lépe se zakládá, než přísada starší, na oko silnější. Příčinu toho hledáme v tom, že rostlinka mladší nepotřebuje s počátku tolik potravy jako rostlina již lépe zakořeněná, kteráž proto pro nedostatek potravy ve vzrůstu značně se opozďuje.

Před vyndáváním přísad náležitě je zalijme, aby půda změkla, a kořínky se tak snadno nepoškodily. Také zůstává lpěti více hlíny na kořínců, čímž přijetí přísady se usnadňuje.

K vyjímání přísad z pařeniště není třeba jen zdravé ruky, poněvadž půda je kyprá; na záhonech však užíváme ruční zahradnické lopatky nebo laťky.

Nemůžeme-li přísad ihned po vyjmutí vysázeti, musíme se postarati, aby jim kořínky ne-

pozbyly schopnosti růsti vzduchem a sluncem. Balíme je tudíž buď do hlíny v papíře nebo je močíme v nádobě naplněné řídkou směsí hlíny, kravěnců a popele.

Půda záhonů, na něž máme sázeti, nesmí býti ani příliš suchá, ani příliš mokrá. Nejlépe se hodí půda čerstvě rytá. Půdu suchou den před vysazováním přiměřeně navlhčíme zalitím, při půdě mokré vyčkáme s vysazováním, až poněkud vyschla.

Sázejíce na záhon v zahradě, užívame roubíku k dělání důlku

K přesazování doporučuje se nejlépe doba po 4. hod. odpol. nebo za pošmourného dne (před deštěm).

Přísady zelníčku, karfiolu a zelí zandáváme v podobě trojúhelníku ve vzdálenostech 50 *cm*, špenát novozelandský do vzdalenosti 1 *m*, brukev 35 *cm*, cibulky a pór 15 20 *cm*.

Celer má býti ve vzdálenosti 50 *cm*. Vysazujeme jej však po 25 *cm*, a prostřední vždy během léta do polévky vytrhujeme Do podzimu, kdy celer nejvíce roste, mame jednotlivé kusy již ve vzdálenostech 50 *cm*.

Přísadám celerovým, cibulkovým a póru zkracujeme při přesazování nať na třetinu, poněvadž ji dešťovky rády do zemi vtahuji. Celeru i kořen zkrátíme.

Okurky, papriku a rajská jablíčka, která jsme měli posud ve květináčích ve světnici nebo v pařeništi, vysazujeme na volný záhon i s hlinou. Jablíčka sázejme u plotů ve vzdálenosti 1 *m*, není-li se báti, že budou od sousedů poškozena.

Chceme-li semeno okurek sázeti přímo na záhon, nechejme si je předem vzklíčiti. Do hadříčku zavážeme potřebný počet jáder 2-3letých,

poněvadž jednoroční málo nasazují na plod, a občas do vlažné vody namočíme a na teplém místě uschováme. Semena vzklíčí a teprve pak se po dvou ve vzdálenostech 50 *cm* vysazují. Nejlépe sážou se na hrazku nahrnutou uprostřed záhonů a po vysetí mírně zakryjí se dobře vyhnilým hnojem.

Zavadla-li přes parný den některa přísada, nesmíme ji považovati za zničenou. Přes noc osvěží zase. Než se přísady ujmou, zavadají pravidelně několik dní za parna.

Vysázené přísady hned u kořene zalejme, aby hlína ke kořenům lépe přilnula, a častěji je zalívejme.

Při vysazování dbejme využití záhonů sázejíce mezi květak, kapustu a zelí přísady salátové, mezi brukev a salat okurky, mezi rajská jablíčka u plotu fasole.

Než totiž dospěje květak, kapusta a zelí, dozrá salát a veliký prostor mezi sazenicemi byl účelně upotřeben.

Brukve a salát zase naopak vyspívají dříve než uprostřed zasazené okurky, čímž po sklizni prvních ihned využíváme půdu okurkami.

Okopávání zemáků.

Dosáhly-li zemáky výšky asi 20 *cm*, okopavají se motykou.

Okopávání má za účel zkypřiti a vyčistiti půdu, aby zemáky nezarůstaly.

Kopaním hlínu kypříme, větší plevel vybíráme, ale povrch neurovnáváme.

Oškrabávání repy.

Dosáhly-li listy řepy délky asi 5 *cm*, oškrabujeme tyto, t. j. obyčejnou motykou řádky mezi

řepou kypříme a čistíme, nikoli však *kopáním*, nýbrž pouhým podbíráním zatvrdlého povrchu. Je zapotřebí ostré motyčky (kterouž nám obstará každý kovář) a silnějšího tlaku. Plevel se při tom vybírá.

Sklizeň.

Sklízí se zimní salát.

Květinářství.

Květiny ze světnice vystavili jsme většinou do zahrady. Šlechtěné růže, přijaté odnože a přísady květinové vysazujeme na záhony a častěji zaléváme. Tráva trávníků se seče. Chodníky se čistí a rovnají.

Květiny ve květináčích.

Poněvadž ve světnicích květiny měly vzduch vlhčí a méně slunečního tepla, uškodili bychom jim, kdybychom je vystavili přímo na výslunná místa. Proto stavíme je nejdříve asi týden pod stinné stromy nebo na stranu budov, kde jsou před poledním sluncem chráněny.

Jsme-li nuceni ponechati květiny na slunci, je radno, by se za poledne přiměřeně zastínily.

Stačí k tomu prkna, hadry nebo rohože o tyče podepřené.

Vysazování šlechtěných růží.

Růže vyžadují dobře připravené půdy. Vyházeme tudíž pro ně přiměřený důlek, vyložíme dobrým chlévským hnojem, zarazíme tyč, načež vyjímáme opatrně z květináče růži překlopením jeho. Nedaří-li se nám vyklopení, raději obětujeme květináč. Postavíme totiž růži i s květináčem

do důlku, květináč roztlučeme a střepiny odstraníme.

U šípků, jimž jsme kořeny omotali mechem, namočíme tyto do vody, rozřízneme opatrně obvazující pruty, abychom kořeny nepoškodili, postavíme do důlku, zasypeme hlinou, k tyči *volně* jen jedním obvazem u koruny přivážeme a dobře zalejeme.

Tyč k růžím má sahati až *nad* korunu, poněvadž vítr velmi často těžkou korunu růže v místech roubovaných zlomí.

Obvaz doporučuje se jen *volný* pod vroubované místo, ježto čerstvě zasazená růže ráda sedá, a při pevném obvazu by jí zůstal kořen bez hlíny. Při volném obvazu stáhne sedající hlína růži sebou.

Teprve až hlína se dostatečně sedla -- obyčejně po silnějším dešti — přivazujeme růži pevněji, a to šípek zase u místa roubovaného a korunu samu mírně k tyči přitáhneme

Několik obvazů na šípku se nedoporučuje, poněvadž, povolí-li obvaz pod korunou, silnější vítr a tíha koruny samé snadno u nižšího obvazu šípek poláme.

Vysazování květinových přísad.

Na dobře vysazené záhony vysazujeme květinové přísady z bedniček, jež jsme důkladně polili a opatrně i s trochou hlíny vyjmuli.

Vysazování děje se za pošmourného dne, nejlépe časně z rána nebo k večeru asi od 4. hodiny odpoledne. Potřebné důlky v záhoně děláme si kolíkem.

Přesazujeme-li květiny z květináčů, připravíme si důlky rukou neb lopatkou a květiny i s hlinou

vyklopíme, do důlku zasadíme, hlinou přihrneme a přitlačíme, by květina pevněji stála a nevysýchala, ježto by v kypré zemi snadno vzduch ke kořínkům měl přístup Po přesazení se květiny dobře zalejí

Máme-li v květináčích hlízy jiřinek a t. d, vysazujeme je jako růže, s tím toliko rozdílem, že se do jejich důlků našlape koňský hnůj, aby lépe zahříval.

Zalévání květin.

Zalévání musí se za teplého počasí denně, nejlépe před večerem opakovati.

Sečení trávníků.

Travníky působí lahodně, nemají-li příliš dlouhou trávu, pročež ji občasně sežínáme nebo nůžkami ostříhávame.

Úprava chodníků.

Po vysečení trávy kolem chodníků napneme šňůry, štěrk podle nich odhrneme a hrany motyčkou nebo rýčem dle šňůry přesně vyrovnáme, odpadky odstraníme, načež zmíněný štěrk zase přihrneme. Tım zůstavají chodníky stale úhledné.

Včelařství.

Právem se říká, že včelaření jest poesií polního hospodářství.

Hlavní podmínkou zdárného včelaření jest dostatek včelí pastvy. Na řepném poli málo včela nasbírá Proto pečujme my včelaři, aby kraj náš, pole, luka, zahrady, haje i meze hojnými květy se stkvěly. Sázejme a sejme medonosné květiny, jako jetel, vojtěšku, řepku, mák, brutnák a j.; dajiť ony bez reptaní lidem užitek a včelám požehnaní.

Včelstva sílí, pročež plodisko se rozšiřuje a přida voštin, ale úplně dostavěných, čistých, v slané vodě vypraných a osušených Staré, černé voští hodí se do medníku, do plodiska dejme voští mladší, neboť toho jest pro zdarný vývin plodů způsobilejši Buňky starého opotřebovaného voští postrádají vosku a zúženy jsou blanami zbylými po dřívějších včelách.

Slabá včelstva sesilujeme přidáním dozrávajícího plodu ze silných včelstev. Přidání se děje vždy po 6 dnech po jednom plástu i se včelami na něm.

Slabšímu včelstvu dejme zdatnou královnu a přikrývky mu ponechejme. Buďme na rojení připraveni. Mějme čistý úl přichystaný Někdy se již v květnu včely rojí Říká se: »Skorý roj

za fůru sena stojí«, pozdní roj ceny nemá, poněvadž se již na zimu nemůže dostatečně zásobiti a bez přispění včelaře — zhyne

Blízko včelína pěstujme *melisu.* Tou nový úl vymastíme, navoníme než do něho včely usadíme. Zavěsme novému roji do úlu asi 15 rámků (do tří pater) střídavě s voštím, počínkami a mezistěnkami, aby nový roj mohl hned s prací stavební i snůškou započati. Nový roj staví z počátku jen dílo včelí. Staré včelstvo staví rádo trubčí dílo Nový roj držme v teplotě, dejme mu nahoru do medníku i do zadu přikrývky a zbytečně jej nerozšiřujme. Menší prostor snáze se jim zahřívá. Mezery mezi jednotlivými mezistěnkami snaží se včely co nejdříve dílem vyplniti. Vosk ku stavbě buněk potřebný včely ze svého těla drobounkými šupinkami vypocují a do pravidelných buněk šestibokých sestavují. Před včelínem budiž koberec štěrkový neb pískový. Není radno rostliny hned u včelína vysazovati, poněvadž rostliny blízko česen 1. překážejí snadnému vylétání, 2. drží se v nich hmyz i žáby a 3. včelař má lepší přehled, když před včelínem blízko rostlin není.

V okolí včelína netrpme pavučin a ničme pavouky, pravé to škůdce včel.

Ve vymetáku býva množství měli, kterou třeba častěji vymetati, aby v ní motýlice neměly hnízda.

Červen.

Ovocnářství.

Přepichujeme dužnaté semenáčky, přivazujeme očkovancům výhony k čípkům. V zahradách ořezujeme plané výhony, připevňujeme výhony zákrsků a sbíráme opadané ovoce. Nastává letní řez.

Přepichování semenáčů dužnatých.

Jakmile ve školce ze semene vyrostly semenáčky a nasadily 2 nebo 3 lístky, vybírají se opatrně na místech nejhustších, kůlový kořen se jim zkrátí na polovici délky, načež se přesazují na zvláštní záhon do řádků 20 *cm* od sebe vzdalených do vzájemné vzdálenosti 10 *cm*. Vysázené semenáčky zalejeme.

Práce ta slove pikování a děje se za počasí pošmourného, aby přijetí bylo zaručenější. Za horka mnoho sázeniček zhyne.

Pikujeme hlavně hrušně a jabloně, poněvadž semenáče jejich pikováním často tak sesílí, že je možno ještě téhož roku v srpnu očkovati.

Netřeba podotýkati, že před vyndáváním semenáčků půdu důkladně zalejeme, aby se neporouchaly za vyjímání ze země.

Přivazování výhonů očkovanců k čípkům.

Očkovanci na spící očko z roku minulého vyhnaly při jarní míze dosti dlouhé (asi 20 *cm*) štěpné výhony, kterým přitahnutím jich k čípkům lýkem dáme přímý vzrůst, poněvadž výhony tyto jsou příští kmeny, které si přejeme míti přímé, hladké.

Připevňování děje se asi v polovici čípku, pokud možno pevně, aby se směr výhonu stotožnil se směrem čípku, jejž v srpnu uřízneme.

Ošetřování štěpů.

U štěpů starších a stromků přesazených divoké výhony pilně odstraňujeme, hledíce uříznouti hladkým řezem v místě jich vzrůstu.

Sbírání opadaných plodů.

Pod stromy leží mnohdy množství opadaných plodů, jichž málo kdo si všímá. Opadly ovšem některé pro nedostatek výživy jsouce jinak zcela zdravé, ale leží mezi nimi také mnoho červivých, obsahujících v sobě zárodky škůdců ovocných.

Je tudíž důležito vysbírati opadané plody a buď dobytku upraviti nebo do hnojůvky potopiti.

Ničení škůdců.

Často vyskytují se na listech mšice. Tu připravíme si tekutinu svařením 1 l vody s 7% výtažku tabákového, velké lžíce kuchyňské soli, tolikéž sody a nadmangananu draselnatého, kteréž

přidáváme do vody k postřikování určené tolik, až tato nabývá barvy modravé. K postřikávání užíváme stříkaček.

Vinná réva.

Výhony přivazujeme, a objevuje-li se na listech plíseň (peronospora), postřikujeme je vápennou vodou nebo roztokem zelené skalice.

Zelinářství.

Upotřebíme přiměřeně pařeniště, vyséváme semena zimní zeleniny, vysazujeme přísady a zeleninu na záhonech dle povahy její ošetřujeme.

Pařeniště.

Sklidili-li jsme všechnu zeleninu z pařeniště, sázíme do něho počátkem června melouny a okurky, které ještě dříve dozrají nežli okurky na volném záhoně zasázené. Také můžeme starého pařeniště tím upotřebiti, že nasejeme do něho semeno na přísadu pozdní zeleniny (zelí, brukve, kapusty, květáku). Přísada tato netrpí živelními pohromami (parnem, přívaly, kroupami atd.) tak, jako na volném záhoně, poněvadž ji lze chrániti zastíněním, zakrytím a pod. dle potřeby.

Práce na záhonech.

a) Setí.

Nemáme-li pařeniště, vyséváme na záhon semena pozdního karfiolu, kapusty a brukve, a obnovujeme setbu ředkvičky (hlavně černé), sážeme hrášek a fasole.

b) Vysazování.

Vysazujeme přísady salátu, zelí a kadeřávku.

c) Opatrování zeleniny.

Záhony čistíme a zavlažujeme.

Červená řepa, mrkev, petržel, vysetá cibule se přetrhává.

Přetrhování má za účel, aby jednotlivé rostliny byly v přiměřené vzdalenosti od sebe. Vytrhujeme tudíž slabší rostlinky z téhož důlku vyrůstající a zanecháváme pouze jednu nejsilnější. Vzdálenost zbylých rostlin je u řepy asi 30 *cm*, u mrkve, petržele a cibule 15—20 *cm*.

Vytrhaných přísad červené řepy a cibulky upotřebíme ještě k vysázení na prázdná místa, mrkev a petržel by se po přesazení už nedařila. Spotřebuje se v domacnosti různým způsobem.

Hrách a fasole, karfiol, rajská jablíčka, okurky, dyně a zemáky kopčíme, t. j. až po první listy kopečkovitě přihrneme opatrně, abychom kořenů nepoškodili.

Karfiol, rajská jablíčka po dešti rozředěnou hnojůvkou nebo výkaly záchodkovými zaléváme.

K rajským jablíčkům, fasolím a hrachu přindaváme tyčky; první k nim přivazujeme.

Okurkám uštípneme hlavní výhon asi za 5. listem (počítajíce od kořene), aby vyháněly z úžlabků listí nové výhony, které jsou plodonosnější.

Obr. 66. Ruční plečka.

Vzešly-li příliš hustě, přetrhají se. Z jednoho důlku mají vyrůstati nejvýše 2 rostlinky. Vzajemna vzdalenost důlků budiž nejméně 50 *cm*, poněvadž okurky silně se rozvětvují.

Kořen křenu se čistí, t. j. hlína se odhrabe, a boční výhony kořene se ořežou.

Všem zelinám svědčí pilné okopávání, aby půda lépe větrala, vláhu přijímala a rostlina lépe se kořenila. Čistění půdy lze prováděti ruční plečkou (obr. 66.).

d) Sklizeň.

Z volných záhonů sklízíme salát, brukev, ranný karfiol, skoré zelí, špinát, někdy také už i šalotka

Květinářství.

Zaséváme semena květin pro příští rok. Kamelie a azalky přesazujeme. V zahradě vysázené květiny kypříme, postřikujeme a zaléváme. Semena pomněnek, macošek, silenek a j. sbíráme, cibulky odkvetlých květin cibulovitých vybíráme a skupiny novými květinami dosazujeme. Opínavé rostliny přivazujeme a prostřihávámе Solitéry formujeme a keře přistřihujeme. Kvetoucí růže určujeme jmény, a koncem měsíce počínáme je očkovati.

Setí semen a péče o květiny.

Abychom z jara měli dostatek květin do květináčů i na záhon, zasévame počátkem června semena cinerarií, calcelarií, prvosenek a j. do bedniček, pak semena levkojí, pomněnek, macošek, silenek, aster, karafiátů, sedmikrásek, digitalis orlíčků, slízových růži a j. přímo na záhon.

Zasetá semena pilně od trávy čistíme a denně i třikráte postřikáváme. Doporučuje se zakrýti je listnatými větvemi dokud nevzejdou, aby příliš půda nevysýchala.

Koncem měsíce se přetrhují — a jsou-li způsobily — přepichují se, abychom docílili silných, zakořeněných přísad.

Červen je nejpříhodnější doba k přesazení kamelií a azalek do větších květináčů. Vyžadují lehkou dobře s pískem promíchanou půdu. Přesazení je i z té příčiny nutné, že při zalévání množství výživných latek se vyluhuje a odnaší. Dodáváme tudíž čerstvou hlinou i nové potravy.

Přesazené na záhonech květiny kypříme, od trávy čistíme a pilně zaléváme. Rozředěná hnojůvka dobře účinkuje.

Sklizeň semen.

V tomto měsíci sklízíme první semena květin pomněnek, macošek, silenek atd., která dáme na vzdušných, stinných místech dobře vysušiti.

Vybrané cibulky hyacintů, tulipánů, crocusu a j. tamtéž ukládáme.

Za deštivého počasí, kdy nelze v zahradě jinak pracovati, semena vymneme, vyfoukáme, do krabiček uschováváme a jmény opatříme. Ukladáme je v různých *suchých* místnostech. Cibulky od hlíny očistíme a v pytlíku na vzdušném místě vyvěsíme.

Obnova záhonů.

Záhony po odkvetených rostlinách znovu obsazujeme. Hodí se k tomu hlavně althenan, tery, ageratum, irisiny, achirantusy, coleusy, mezendriandemun, sedum a j.

Tyto přísadky koupíme u zahradníka, nemáme-li svého skleníku nebo pařeniště, poněvadž ve světnicích v bedničkach nesnadno se přes zimu zachovají.

Rostliny opínavé a solitéry.

Opínavé rostliny vyhnaly výhony, které na tyče přivazujeme a na místech hustých prostřiháváme a zkracujeme.

Také solitéry a kře ve špalírech se nestejnoměrně rozvětvily, pročež je přiměřeně přistřihujeme. U solitérů pěstujeme tvar kulovitý nebo kuželovitý, špalíry rovně dle napnuté šňůry nebo v mírném oblouku přistřihujeme.

Určování jmen.

Mnohdy zušlechtili jsme si nebo koupili růži a neznáme jejího jména. Druh poznáme nejsnáze dle květu, pročež neopomeneme v tuto dobu růže k sobě přirovnati a jmeny opatřiti.

Očkování růží.

Koncem měsíce začíná *očkování* růží na bdící očko.

Práce provádí se jako u stromů (viz str. 152.), toliko se radí, aby šipek po očkování dle možnosti se ohnul k zemi a háčkem připevnil. Ze země vycházející vlhkost urychluje přijetí očka.

Včelařství.

Snůška je bohatší, rojení častější.

Rozšiřujme včelstva, místo voštin klaďme mezistěnky čisté, z pravého vosku a přesně v prostřed rámku nalepené. — Silná včelstva vpusťme i do medníku, nejvyššího to patra, jež jest od plodiska deštičkami odděleno. Medník vyplňme starými i trubčími voštinami. — Dno úlu čisťme častěji pohrabáčkem, aby čistěním dna včely mnoho netratily. Pozor, aby se snad se starými voštinami motýlice do úlu nedostaly.

Silné včelstvo po rojení za 8 dní dává někdy druhý roj, po případě i třetí, tento však již bývá slabý. Tu jest dobře tento rojek dáti zas do téhož úlu, z něhož vyletěl. - Pavučiny ometejme. — Je-li rok suchý, na vodu pro včely pamatujme. — Úly pro nové roje mějme připravené buď doma neb u přátel včelařů, jimž roj darovati chceme.

Je-li medník plný medu, vytočíme med na medometu. Medník naplníme ihned zase prázdným dílem, aby měly včely kam med ukládati.

Nynější včelař praktický neobejde se již bez úlů s dílem pohyblivým a bez medometu. Vykazuje nynější doba přístrojů k včelarení úžasné množství, ale praktický včelař mnohé sam si pořídí a jen nejnutnější zakoupí.

Červenec.

Ovocnářství.

Pokračuje se v pracích v červnu popsaných. Nejdůležitější práce jsou zalévání stromů a postřikávání ovoce za sucha, čistění záhonů štěpnice a stromů od zlodějů, očkování na spící očko, hnojení, sbírání padanek, odstraňování přebytečných plodů a podpírání přetížených větví. Letní ovoce se sklízí.

Zalévání stromů.

Je-li hnojení stromů neobvyklým tím více zdá se býti zalévání stromů případně i ovoce za suchého počasí. Nicméně uvážíme-li, že strom skládá se vedle látek pevných i z velkého procenta vody, a že voda rozpouští rostlinám potravu, jeví se zalévání přirozeným.

K zalévání stromů béřeme vodu na výsluní vyhřátou, do níž můžeme přimíchati $1/3$ až $1/5$ hnojůvky. Máme-li dostatek vody, stačí poléváme-li jí kořen v místech obvodu kruhu, kam až vybíhají větve koruny stromů, jen na povrch země, jinak vyrýváme po tomto obvodě kruhu rýčem důlky, nebo veskrz asi 20 *cm* hluboký járek, do něhož vody nalejeme a pak půdu zase zasypeme.

Postřikovaní ovoce děje se jen čistou vodou v podvečer, aby slunečními paprsky v kapkách

vody lomenými ovoce nestalo se skvrnitým. Užíváme k tomu stříkaček.

Obr. 67. Srstka vysoká.

Očkování na spící očko.

Očkování na spící očko počíná asi v polovici července a trvá ještě po celý srpen. Jméno své má odtud, že očko nevyhání už téhož léta, nýbrž teprve příštím jarem. Práce děje se jako při očko-

vání na bdící očko, toliko s tím rozdílem, že očka režeme přímo se stromů, na jednoletých ratolestech vyvinutá vybírajíce očka silně se strany jižní, a z listů, v jejichž úžlabí se očko nachází ořezujeme čepel ponechávajíce toliko řapík trčeti. (Viz obr. 64., str. 152)

Očkujme vždy pokud možno nízko, poněvadž očko jistěji se ujímá a je v zimě sněhem chráněno před zajíci.

Sbírání padanek.

Sbírání padanek se posud téměř všeobecně zanedbává z nevědomosti, že chovají často v sobě zarodky různých škůdců, kteří bez překážky se vyvinují a sady ovocné dale ohrožují Rozumný hospodář nesmí je nechati ležet bez povšimnutí, sbírá je a buď dobytku připraví nebo v hnojůvce ničí.

Nasadil-li strom mnoho ovoce, doporučuje se, aby hospodář ovoce protrhal a větve podepřel.

Protrháváme ovoce husté, aby se plody lépe vyvinovaly a otlačením snad se nekazily.

Větve se zbylým ovocem se buď k silnějším slaměnými povřísly přivazují nebo se spodu podpírají se tyčemi v podobě — sbitými. Aby se větve neotlačily, podkládají se pod ně věchty slámy, hader, kusy korkové a pod.

Sklizeň.

Sklízíme z jablek hrachůvky, z hrušek jakubinky, dále meruňky, broskve skoré, rybíz a angrešt.

Vinná réva.

Úponky hlavně kolem plodů se ořezují.

Zelinářství.

Sejeme brukev, salát a ředkvičku na záhon. Přísady pozdního květáku kadeřávku, kapusty přesazujeme. Rostliny v pařeništi i na záhonech přiměřeně opatrujeme.

Práce v zahradě.

a) Setí.

Setí brukve, salátu a ředkvičky děje se dle známého způsobu.

b) Přesazování.

Kadeřávek a kapustu zandávame na čerstvě zryté uprázdněné záhony do vzdalenosti 50 *cm*, květak obrovský ve vzdalenosti 60—70 *cm*.

c) Opatrování.

Záhony udržujeme v čistotě a při vláze

Květáku podlamujeme listy a ohýbáme nad kytice, aby tyto nezhnědly.

Fasolím, hráchu a rajským jablíčkům přindáváme tyče.

Rajská jablíčka k nim připevňujeme a zároveň druhé květonosné větvičky jim vyřezujeme, poně-

vadž oslabují vývin plodů na větvích dříve odkvetlých.

Nať cibule se povaluje, a přestane se vůbec zalévati, aby nezahnívala.

Pažitce, která má na záhoně přezimovati, ustříhne se nať zkrátka nad povrchem půdy. Pažitku, již chceme na zimu pro kuchyň pěstovati, nezkracujeme

Celer, karfiol, kapusta a rajská jablíčka pilně se zalévají rozředěnými výkaly nebo hnojůvkou.

Vajíčka housenek se ničí, motýli se chytají.

d) Sklizeň.

Sklízí se skoré zemaky, salát, ředkvička, karfiol, zelí, kapusta, fasole, špinat, brukev.

Kvetoucí větvičky doušky zahradní se stříhají a na vzdušných stinných místech se suší.

Květinářství.

Vzešlé přísady přepichujeme. — Vzrostlé květiny v květináčích do větších dle potřeby přesazujeme. Choulostivější květiny vystavujeme ze světnice do zahrady Růže se ockují a odkveteným se stopky ořezují. V kypření a zalévání květin se pokračuje. Záhony, trávníky, špalír a chodníky v pořádku zachováváme.

Vysazování květin.

Nepřesadili-li jsme vzešlé bylinky ze semene minulý měsíc, činíme tak v červenci. Cinerarie, calcerarie a primule přepichujeme do bedniček nebo pařeniště, ostatní na volný záhon v zahradě.

Po přepichování se doporučuje, abychom přísadky zastínili. Hlavně cinerarie, calcelarie a primule musejí se stále před parnem slunečním chrániti. Nejlépe je stavěti do stínů stromů.

Některé květiny v květináčích se tak zmohly, že potřebuji větších květináčů. Přesadíme je tudíž.

Jelikož teplota denní značně pokročila, můžeme i choulostivější květiny jako jsou kamelie a azalky do zahrady na stinné místo vystaviti, a třikráte denně je postřikovati.

Rozumí se samo sebou, že čím větší parno, tím více vláhy květiny potřebují, pročež jim

ji dodaváme pilným zaléváním, občasně i rozředěnou hnojůvkou.

Květinám, které mají zkošatěti (keříkovatěti), jako jsou chrysantemy, fuchsie, vasilky a j., uštipujeme hlavy

Tráva trávníků se pilně zalévá a sežíná.

Očkování růží.

Neočkovali-li jsme v červnu, můžeme do půl července ještě očkovati.

Očkovaným růžím koncem měsíce povolujeme obvaz a stavíme je na rovno, aby oběh šťávy byl volnější.

Včelařství.

V tomto měsíci bývají v krajinách s hojnou letní pastvou pravé včelařské žně. — Úly jsou medem naplněny, včelstvo dosáhlo vrcholu, pracovnic je hojnost Roj v červenci jen výminečně se usazuje. Staří včelaři říkávali: »V červenci rojení nestojí za zvonění« Včelař může vybírati plásty medem naplněné k vymetání. Velmi nerozumné bylo by bráti včelám také ony plásty, v nichž vedle medu také plod jest v kterémkoli stupni vývinu, buď vajíčka nebo plod zavíčkovaný. Takové plásty s obsahem smíšeným mají býti v plodisku ponechány. Královně nemáme v kladení překážeti a ji vyrušovati. Proto berme med jen z medníku. Z plodiska můžeme výminečně vzíti *jen ze zadu* rámky medem naplněné a to jen tam, kde bývá ještě dobrá podzimní pastva. Při vybírání medu jest si nám vůbec počínati velice střízlivě a řiditi se vždy poměry pastvy v té neb oné krajině. Máme-li slabou pastvu letní a nedostatečnou pastvu podzimní, nesmíme všechen med prohnati medometem, nechceme-li včely ožebračiti. Vybírejme med odpoledne až as o 4. hodině. Opatrně z každého vyňatého plástu pýrkem odstraňme včely do úlu a plást hned odnesme neb ukryjme jej, aby se k němu »zlodějky« nedostaly.

Vymetání medu děj se hodně daleko od včelína, neboť na blízku včely med ucítí a přiletují k němu. Při vymetání z plástů zánovních veďme si opatrně, aby se nelámaly. Plásty díla panenského, bílé, v nichž ještě plod nebyl kladen, uchovejme celé, nevymetejme je. Jsou úhledné a hodí se s voštím požívati; obé jest léčivé, vosk i med. Vymetané plásty vraťme zase do úlu, do medníku; při hojné pastvě naplní je včely opět, při nedostatku aspoň vyberou, co v nich zbylo. — Za parných a suchých dnů dávejme včelám vodu blízko včelína.

Srpen.

Ovocnářství.

Ve školkách prohlížíme očkovance, neujaté znovu očkujeme. Očkování na spící očko se ukončuje. Ujatým očkům povolujeme obvaz. Čípky uřezujeme. V letním řezu pokračujeme. Vedeme kmen. V zahradách sbíráme padavky a přiměřeně upotřebíme V podpírání přetížených větví, v protrhávání ovoce, jakož i v zalévání, hnojení stromů a postřikování ovoce se pokračuje.

Prohlídka očkovanců.

Stává se, že se některé očko v červenci zapuštěné neujme, nebo že je hmyz ožral nebo jinak škodu vzalo. Z té příčiny očka prohlédneme a zničená nahradíme očkováním na jiném místě. Volíme místo buď proti dřívějšímu nebo někde nad ním.

Pozorujeme-li, že se očka ujala, můžeme obvaz povoliti známým způsobem (t. j. proříznutím na protější straně očka).

Ořezávání čípků.

Čípek se uřezuje hladkým šikmým řezem nad úžlabkem výhonu. Nalézá se u loňských

očkovanců a u štěpů, jimž vedeme uměle přímý kmen.

Přištipování.

V červnu a v červenci přištípnuté větve vyženou mnohdy do srpna nové výhony, které nyní také přištipujeme až na 1 očko.

Vedení kmene.

Poboční výhony štěpů 2—4letých učinily svou úlohu, dosáhl-li hlavní výhon v průměru síly asi 3 *cm*. Tyto nyní hladce odřízneme blízko kroužku větevního. Řez děje se od spodu vzhůru, aby větvička nezatrhla kůru, načež se místo s kroužkem větevním pěkně vyrovna. Ve výšce 2 *m* ponecháváme 8 oček, z nichž vypučí příští koruna.

Sklizeň ovoce.

Šetříce pravidel daných při sklizni ovoce podzimního a zimního trhejme při sklizni ovoce letního (jablek, hrušek, broskví a meruněk) toto něco dříve před úplným dozráním.

Úprava padanek.

»Množství spadlého ovoce nachází se pod stromy a přichazí na zmar. A nejen to, ale všechny ohryzky, slupky a odpadky ovocné dají se v domácnostech zužitkovati Zpracování jich je tak jednoduché a výrobky z nich tak chutné, že ten, kdo jich jednou vyrobí a upotřebí, neopomene nikdy padanky sbírati a pochutniny z nich vyráběti. Upravujeť se z padanek i ne-

zralých: huspenina č. rosolovina (gelé), marmeláda, šťávy, víno, likér, ocet a j.

Způsob zpracování je týž, jako jsme uvedli, v září, toliko o huspenině se zmiňujeme dle »Hosp. Listu«.

Rosolovina c. huspenina.

a) Sebraná jablka červivá, odřezky jablkové a j. operou se v čisté vodě, na to se rozkrájejí a semenníky i vše od červů vyžrané se vykrájí a odstraní. Zbývající čistá část vloží se do měděného kotle (v malém do email. hrnce) a polije se vodou tak, aby byly všecky kousky pod vodou a vaří se až vše jest zcela měkké Pak odcedíme vodu ze zavařeniny, která v sobě chová rozpuštěné šťávy jablečné, jmenovitě kyselinu jablečnou, cukr, soli a hlavně látky pektinové, jež způsobují rosolovatění šťávy ve stavu studeném. Když se všecka šťáva scedí, přefiltruje se plátnem, zavaří do husta a naposled se k ní přidává cukr. Po přidání cukru se rosol pomoci bílku čistí a barví. Na červeno zbarví se šťávou alkermesovou, na zeleno chlorofylem a na modro indigem. Zahuštěná, jasně čirá šťáva se plní do sklenic a nechá se ustydnouti. Studená tvoří pěkný, vzácný rosol, který možno i na nejlepší tabule jako lahůdku nositi.

b) Jiný způsob výroby: Nezralá a červivá jablka se očistí a do kotle (neb email. hrnce) vloží. Na to nalije se vody, až všecky potopeny jsou, načež vaří se až z toho je řídká kaše. Tato kaše se řídkým plátnem nebo žíněným sítem procedí. Odcezená šťáva zavaří se s cukrem, a sice na každý litr šťávy dá se 400 *g* cukru

a nechá se as $^1/_4$ hod. vařiti. Tato huspenina má krásnou žluto-červenou barvu, chuť příjemnou a jest pochoutkou dětí i dospělých.

Vinná réva.

Srovnávají se hořejší výhony do vodorovné přímky a zloději se vylamují.

Zelinářství.

Zeleninu opatrujeme, v čas potřeby sklízíme a na zimu upravujeme.

a) Setí.

Do pařeniště nebo na záhon vyséváme salát, hrášek, fasole, vodnici a špenát.

b) Opatrování zeleniny.

Vedle čistění a zalévání chráníme zeleninu před housenkami a jinými škůdci.

Pažitka pro zimní potřebu v kuchyni potřebná se vyrývá, hlíny zbaví a na výslunných místech suší.

c) Sklizen.

Sklízí se česnek, cibule na zimu a jiná zelenina pro denní potřebu.

Česnek a cibule nechají se na vzdušném místě oschnout, otrou se ze zbytků hlíny suchým hadrem a vážou se ve věnec. Vyvěšují se na místa suchá, kde ani v zimě nemrzne.

d) Upravování zeleniny na zimu.

Ukladáme fasole a okurky.

Fasole buď se zavařují v octě nebo se ukládají v soli.

Nakládání zelených fasolí v soli.

Mladé zelené fasole suchým hadříkem očistíme a nakrájíme, jak se činí k vaření. Na to do čisté sklenice — jako bývá na kyselé okurky — uložíme asi 2 *cm* silnou vrstev fasolí, posypeme solí a utlačíme (upěchujeme). Při upěchování spozorujeme vystupovati vodu. Tuto slejeme a fasole opět posolíme, až pozorujeme, že se sůl nerozpouští. Teprve pak nasype se nova vrstev fasolí asi 2 *cm* silna, solí posype a utlačí, voda slévá atd. Takto ukládáme vrstevnatě fasole se solí, až je sklenice plná. Pak se papírem a plátnem obváže a na suché, chladné místo postaví.
Fasole takto upravené vydrží dlouho do jara nepozbývajíce chuti. Před vařením je však nutno fasole aspoň ve třech vodách dati vymočiti, aby nebyly příliš slané.

Nakládání okurek.

Okurky nakládají se buď v soli neb octě. K nakládání béřeme okurky zdravé, bezvadné, nepříliš velké. Očistíme je kartáčem ve studené vodě a klademe je pevně vedle sebe do sudu a t. p., jehož dno jsme vyložili koprem a višňovým listím. Dávame vždy vrstvu okurek a opět vrstru kopru a višňového listí až je nadoba plna. Po vrchu opět pokryjeme okurky koprem a listím. Před tím svaříme měkkou vodu se solí, aby byla slaná jako hodně osolená polévka, necháme vystydnout a studenou nalejeme na okurky, aby je přesahovala, zandáme nádobu přiléhajícím víkem, přitížíme a postavíme do teplého místa,

aby se zakvasily.*) Má-li se jich brzy používat, nechají se v teple až se ukvasí, pak je možno postavit do studeného místa.

Chceme-li ale okurky na delší dobu udržet, je radno nakládat je do sudu s obojím dnem, z nichž vrchní opatřeno otvorem, jímž by se okurky mohly rovnat do sudu, který se dá dobře uzavřít. Počínáme si jako prve, jen že zůstanou v teple jen asi 3--4 dny, kdy začnou kysat a pak dobře uzavřeny dají se do sklepa, kde se časem sudem obrací až do té doby, kdy okurky míníme odbírati. Po každém odebrání opět se musí dobře uzavřít.

Nakládání okurek v octě.

Vybéřou se okurky malé, očistí řádně ve vodě, a přes noc uloží se do silného roztoku solného. Druhý den se okurky šatem osuší, naloží těsně do soudků neb větších sklenic, jichž dno vyloženo koprem, višňovým listím, asi do prostřed dá se kousek papriky a na horu opět kopr a višňový list. Po té se polijí v kamenné nádobě svařeným a vychladlým octem vinným, dobře se uzavrou a na chladném místě uschovají.

*) Kvasení trvá as 8—10 dní. V té době necháme pokojně okurky státi; jen slané vody, zmizela-li, se dolévá, by byly okurky stále zatopeny. Po ukončeném kvasení se usazenina na povrchu odstraní, víko očistí, zatíží a jak podotknuto nádoba se do chladného místa postaví.

Květinářství.

Přepichované přísady přesazujeme do květináčů, případně reservních záhonů Množíme odnožemi břečtan, zimostráz (buxus), laurus, konifery. Květné skupiny zachováváme v jejich kráse dosazováním aster, sbíráme semena a pilně zaléváme. Odkvetlým růžím holé řapíky odstřihujeme, a koncem mě-íce na spící ocko očkujeme.

Vysazováni květin.

Cinerarie, calcelarie, přimule a zimní levkoje, které jsme v červnu nebo v červenci prepichovali, přesazujeme do květinačů. V těchto přezimují.

Přísady ostatních květin rozesazujeme na reservni záhony, abychom jimi později na podzim ozdobili zahony pro jaro.

Z břečtanu, zimostrazu (buxusu), vavřínu (laurusu), thují sřezáváme větvičky s 3—4 očky a zasazujeme do bedniček, v nichž je asi 10 *cm* vysoko lehčí písečnaté hlíny. Větvičky zasazují se hustě jedním neb dvěma očkama do hlíny. Vzajemná vzdálenosť větviček řídí se velikostí odnože a kolisa mezi 3—5 *cm*. Zasazené odnože staví se do stinných mist a pilně ale mírně se postřikují a občas se zalévají. Přílišná vláha půdy

by mohla způsobiti hnití odnožů. Ovlažování listů však je výhodné. Přijaté odnože se přesazují až na jaře; zůstávají tudíž celou zimu v bedničkách ve světnici.

Očkování růží.

Očkování na spící očko se děje jako na očko bdící, toliko netřeba šípku k zemi ohýbati.

Včelařství.

»Ženci na pole, včely s pole«. S obilím sklidí se i mnohé medonosné rostliny. Včelař musí o to pečovati, by již v srpnu si včely opatřily zásoby na zimu. Včelstvo potřebuje 10—12 *kg* medu na zazimování Zkušený včelař znaje vahu plných rámku dovede odhadnouti aniž by dílo rozebíral, kolik medu obsahuje a dle toho zařídí také krmení. Není radno s krmením otáleti, jest líp, když si včely zásobu na zimu zavíčkují, aby se med nezkazil, nezkysal. Také si včely lépe jednotlivé skuliny zatmelí, aby jim průvan neškodil. — Podněcování, t. j. krmení po malých davkách, nutka kralovnu ku kladení vajíček; odchovají se tedy včely mladé, které zimu snaze přetrvají. Silné včelstvo netřeba podněcovati, dává se mu krmivo ve velkých davkach, aby si je na zimu zapravilo

Dodatek.

Výnos

c. k. zemské školní rady ze dne 18. září 1900, č. 9720, ke všem c. k. okresním radám školním a správám obecných a měšťanských škol, týkající se zařízení školních zahrad a péče o ně.

Mor. zemský výbor povolil ve svém sezení ze dne 1. května 1900 ku povznešení zahrad školních na rok 1900 tyto obnosy:

1. Na stipendia pro učitele obecných škol ku návštěvě ovocnařského kursu v Lednici dotaci . . . . 400 K.
2. Na podpory ku zařízení a udržování vzorných školních zahrad v jednotlivých školních okresích dotaci . . . . 2000 K.
3. Na remunerace a cestovní paušál správců vzorných zahrad školních k účelu výcviku školních zahradníků v okresu dotaci . . . . 2000 K.
4. Na odměny za nejlépe spravované školní zahrady v jednotlivých okresích školních dotaci . . . . 2000 K.

Aby se docílil řádný postup při zakládání a ošetřování školních zahrad a aby se budoucně dotací k tomuto účeli povolených užilo dle intencí zemského sněmu, vidí se c. k. zemské školní radě vydati v souhlasu s morav. zemským výborem tato ustanovení:

Instrukce ku zařizování a ošetřování školních zahrad.

Školní zahrady založeny buďtež dle místních poměrů. Péče o ně závislá jest na osobních vlastnostech, poměrech a zálibě školního zahradníka; nelze proto stanoviti v tomto směru všeobecných pravidel, avšak jeví se potřeba dáti jisté pokyny, jež by rozhodujícími býti měly při zřizování školních zahrad.

1. Školní zahrada sloužiž předně všeobecným vychovávacím účelům a zvláště přírodovědeckému názornému vyučovaní.

2. Nejsouc výhradně ani školkou, ani zahradou botanickou neb zelenařskou neb květinářskou, musí býti školní zahrada přizpůsobena místním potřebam, odpovídajíc, pokud možno, jednoduchým základním zasadam.

Úplná školní zahrada ať obsahuje:

1. Oddělení ovocnářské.
2. Oddělení zelenařské.
3. Oddělení plodin rolnických.
4. a) V krajinách vinařských oddělení pro pěstování révy.
   b) V krajinach lesních oddělení ku pěstování lesního stromoví.

Mimo toho jest:

5. i květinářství věnovati zvlaštní pozornost na vhodných místech školní zahrady.

6. Přiměřeně zařízený v č e l n í k rovněž nemá scházeti.

Rozměry školní zahrady řídí se dle místních poměrů; výměra 3—5 arů dostačí z pravidla úplně.

Jest-li prostora přesahující výměru 5 arů k disposici, ať upotřebí se zbytek jako š k o l n í p o l e k rolnickým pokusům.

Před osetím je nutno školní zahradu plotem ohraditi a přiměřeně obdělávati. Poloha zahrady a povaha půdy musí býti taková, aby školní zahrada vyhovovala skutečně svému účelu.

Místo budiž tak voleno, aby voda byla po ruce ku případnému použití.

C k. zemská školní rada naděje se, že místní školní rady opatří potřeby školních zahrad.

Vyučování v zahradě školní ať zařídí se tak, aby žaci v době vzrůstu rostlinstva alespoň po jednu hodinu v týdnu vyučovani byli v zahradě školní a to mimo dobu vyučování.

Ku pracím zahradním buďtež přidržováni střídavě menší oddíly žáků. Pokud a jak mají se žáci súčastňovati při zmíněných pracích, zavisí od osobní povahy učitele a žáků samých.

Spojuje-li se vyučovaní přírodopisu se školní zahradou vhodně a přiměřeně zařízenou, může učitel v letních měsících, pokud to dovoluje pohoda a vyžaduje potřeba vyučovaní, vyučovati týdně po jednu hodinu žáky vrchního stupně a pokud se týče jednotlivé třídy školy měšťanské v zahradě školní

I. O d d ě l e n í o v o c n á ř s k é.

V zahradách školních buďtež pěstovany jen takové druhy stromů ovocných, které se pro školní obec nejlépe hodí.

Aby se smysl a záliba ku ovocnictví vzbuzovaly a tím poškozování stromů bránilo, poučujž učitel dítky zejména:

a) Jak se sázejí jádra a pecky stromů ovocných, jak se výstřelky ořezují a ve školce zasazují.
b) Jak se stromy dle nejosvědčenějších method zušlechťují.
c) Jak se docílí košatá koruna stromů.
d) Kdy a jak se stromek přesazuje a přesazený ošetřuje.

Jelikož prostora školní zahrady obmezena býva, měly by se jen zákrsky pěstovati a to jen nejobyčejnější tvary stromů. Keře, jako jsou kdoulovníky, mišpule, ořeší, voskovníky, višně, mohou býti umístěny ve stinných koutech zahrady školní, jahodí, rybízí, srstky, jakož i jahodiny na okrajích podél chodníků mezi krsky k ohraničení záhonů zelenin.

II. Oddělení zelinářské.

Při využitkovaní tohoto dílu zahrady budiž zřetel brán na ty druhy zelenin, jež lze snadno pěstovati (salát, zelí, kapusta, fasole, hrách atd.), k čemuž výtečně se hodí malý skleník o 1—3 oknech. Pěstovány buďtež osvědčené a oblíbené druhy zelenin za příčinou jejich rozšíření v krajině.

V oddělení ovocnářském obstarávejtež práce větší hoši, v zelinářském hlavně větší dívky.

III. Oddělení pro rolnické rostliny.

Hlavním účelem tohoto oddělení jest ukázati nazorně dětem důležitější druhy a tvary rolnických rostlin, které se v krajině nepěstují.

IV. a) Oddělení vinařské.

V krajinách vinařských zastoupeny buďte v zahradě školní dobré a osvědčené druhy révy o kmenech pokud možno silných, aby na nich mohly býti ukazovány nejdůležitější způsoby pěstovaní a řezy. Při pěstovaní révy hleděno budiž více na dobrotu a vhodnost, nežli na množství druhů, aby se žáci nimi dobře seznámili a dovedli jim dáti přednost před jinými méně dobrými druhy.

b) Oddělení ku pěstování lesních stromků.

V lesních krajinách doporoučí se pěstovati v zahradě školní stromky jehličnaté a listnaté ze semene a při tom působiti na pěstování lesů (zalesnění pastvin a pustých míst).

V Oddělení květinářské.

Na vhodných místech zahrady školní (na osamoceném zahonku, okrajích) budiž věnována pozornost květinám, jež se snadno pěstují.

Kde možno, ponechano budiž malé odlehlejší místo pro domácí rostliny jedovaté, jakož i pro rostliny, které se v domácnosti při živnosti a v lékárnictví ponejvíce používají.

Protože jedovaté rostliny vynikají zvláštnostmi, které toliko opětným pozorováním rostliny v rozdílném období jejího vývinu lze si pamatovati, budiž pěstování jedovatých rostlin při vyučování zvláště pilně využitkováno.

Možno-li, nechť pěstují se ve školní zahradě některé osvědčené druhy proutí košíkářského pro vlastní potřebu.

Kde zarízen jest dle § 10. šk. zák. říš a ministerského nařízení ze dne 10. dubna 1885 hospodářský učebny běh. tam budiž školní zahrada podporou při vyučování v pokraćovací škole. Na patřičné změny rostlin ve školní zahradě nikdy nesmí býti zapomínáno.

VI. Včelařství.

Jelikož včelařství netoliko samo o sobě a pro plodnost ovocných stromů a p., nýbrž i po stránce vychovatelské zvláště jest důležito, dlužno umístiti i v zahradě školní na vhodném místě včelník.

* * *

Opatrování zahrad školních budiž vždy věnována největší pozornost a pečlivost. Ať jest zahrada školní jakýchkoliv rozměruv a jakkoliv zřízena, dlužno vždy hlavně k tomu bráti zřetel, aby zahrada udržovana byla v pořádku a čistotě a aby plodiny pěstovaly se věcně, správně a účelně, by zahrada školní vyhovovati mohla účelu svému.

O výnosu zahrady školní shodniž se místní školní rada se správou školy; zřetele vychovatelské a účel zahrady školní však toho vyžadují, aby semena, zelenina, lesní rostliny atd., jakož i vypěstované ovocné stromky přenechány byly pilným žákům, případně obci zdarma neb alespoň za mírnou cenu

Okresní školní rady pečovati mají o to, by při změně v osobě správce školy nebyly zahrady školní poškozovány, nýbrž nástupci v dobrém stavu odevzdány. To, co jest majetkem odstupujícího správce školy, budiž mu po případě zaplaceno,

nikdy však nesmí zařízená zahrada školní odstupujícím učitelem býti vyklizena nebo vyprodána.

Školní pole (hospodářské pole pokusné).

Hlavním účelem pokusného pole jest, seznamovati školní mládež porovnávacími pokusy obdělávacími s přednostmi ušlechtilých a výnosných odrůd rostlin v místě obvyklých, nebo zlepšeného způsobu obdělávaní oproti domacím druhům a pokud se týče kultuře v místě obvyklé.

* * *

Podmínky ku dosažení prémie 50 K ve zlatě za vzornou zahradu školní.

1. Zahrada školní, ktera se cenou poděliti má, musı míti nejméně 3 *a* výměry a stáří 4 roků; pokud toho podnebí dovoluje, musí býti úplnou, t. j. musí míti oddělení ovocnařské, zelinařské, oddělení pro plodiny rolnické a pro květinářství, po případě též oddělení vinařské, lesnické a včelařské.

2. Žadostem přiložen budiž načrtek obsahující způsob pěstování.

3 Dlužno prokázati, že školní mládeže při obstarávání prací ve školní zahradě dle možnosti bylo upotřebeno.

4. Dlužno prokázati, že žáci vystupující byli poděleni vypěstovanými ovocnými stromky a jinými zahradnickými plodinami.

5. Témuž školnımu zahradníkovi může se prémie uděliti jen každý třetí rok.

6. Žádosti dlužno podati prostřednictvím představené c. k. okresní školní rady s dobrozdáním instruktora mor. zemskému výboru.

OBSAH: